

Xwiyá yáy neainaríj Mako eanjípirini.

Ríwamíj rípi “Xwiyá yáy neainípaí Mako eanjípiyi” rinijírini. O Jisaso gí wíepísaríjáoowa oimónípoiñiri urípeañowa wo mimóníjagi aiwi Jerusaremí dání xwé niwiarorí íwí síkíño eñána amípi Jisaso uréwapíyirí erí yaríná síjwí wíniñorini. Ríwíyo dání Banabaso tíni Poro tíni émayí añíyo wá urímearíná Mako ení uxídiñorini. Xegí yoí ámi bí Joní Makoyí wírígíárini. O Jisaso ríxa nípémáná níwiápínimeámi añínami nání nípeyimáná eñána ámi xwiogwí obaxí onímiápi nípwémáná eñána ríwamíj rípi eanjírini. Romíyí ení “Jisaso Goríxomí xewaxoríani?” níyaiwiro díj owíkwírípoiñiri amípi Jisaso Goríxoyá eñí eániñípimi dání eñípi nání ríwamíj neáa uñírini.

Jono wayí numeaiia wago wá uríj nánirini.

¹ Xwiyá iwamíó Goríxomí xewaxo Jisasi Kiraiso —O nene yeáy neayimíxemeanía nání Goríxo rípeañorini. O nání xwiyá yáy seainípaípi rípirini. ² Eñíná Jono wayí níneameaiia wago síni meñána xwiyá Goríxoyá wá rókiamoagí Aisaiaoyí ríniño Jono ná ríwíyo bínió nání Goríxo xegí xewaxomí uríj rípi ríwamíj eanjínigini, “Aríá eí. Goríxoní gí xwiyá yaní wíowárimíáo joxí gí íwoxi

xámi rimeani nání urowárimfáriní. O joxi nání óf simoinfáriní. ³ O nurí ámá nání dñf meaje niñwearíná joxi nání rfaiwá re rinfáriní, ‘Áminá rfwíyo binfo nání segf dñf óf nanññf nñwimoiro ñweáfrixiní. Óf píranñf imoarígfápánñf segf dñf píranñf nimóniro ñweáfrixiní.’ Gf xwiýfá yanf wiowárimfáo rfaiwá e rinfáriní.” Gorixo e riñpa ⁴ Jono wayf nñeameaia wago ámá nání dñf meaje nñremorí wáf nurimerí re uragfrixiní, “Gorixo seyiné fwf niga warígfápi yokwarímf seaiiní nání segf uyññf yarígfápi rfwímññf nñmamoro nñsaníro ñweápoyí. E nerfñáyf, wayf seameaimñññf.” uraríná ⁵ ámá obaxf Judayfya añyo dánfýf tññf áwññf e wigf añf xwé bñ xegf yoí Jerusaremí dánfýf tññf Jono tñf e nání nuro wigf fwf niga warígfápi nání waropárf wíáná iniígf Jodani rapáyo wayf umeaiagfrixiní. ⁶ O Gorixoyá xwiýfá yanf wiowáriño aiwí seáyí e nerí weyf menagomani. Rapírapí awiaxf yínagomani. Kamerf —Ayf osñññf imónññfrixiní. Kamerf fá aga iyánññf imónññf niyínmánná areríxf agwonñññf írñfyo niyínññf emeagorññf. Aiwá ení awiaxf nagomani. Xópé tññf pñkf iniígf tññf nagorññf. ⁷ O Jisaso, rfwíyo binfo nání wáf nemeríná waunf xwiýfá re ragfrixiní, “Nioní enf eánñáoní aiwí enf eánñf nioniyá tññf rfwíyo binfoýá tññf xixenimani. Oyá nñmúroní. Omñf wiirígfáyf anani wigf bosoyá síkwf sú gwf wíkwearígfáriní. E nerí aiwí nioní símanwíyónñf yeáyf nurñññf o aga seáyf émi nñmúronññfagi nání oyá síkwf

sú gwí wíkweaipaxí meníní.” nurírí ⁸ re uragíríní, “Nioní wayí niseameairíná sa iniígí tíníní igíá seaeairínáríní. Ríwíyo biníto wayí niseameairíná kwíyí Goríxoyápi tíní seaináríní.” urínínigíní.

Wayí umeainí náníríní.

⁹ Jono wáí uraríná Jisaso Gariri píropenisíyo xegí aní Nasareti nweane píní níwiárímí nurí Jonomí wímeááná iniígí Jodaní rapáyo wayí numeairí ¹⁰ weníní éyí winínínigíní. Jisaso iniígíyo dání nímnímeámi yaríná anínamí dání óf iníagí kwíyí Goríxoyá xawiówíníní xíto nání weaparínagí winínínigíní. ¹¹ Síní e winaríná Goríxo anínamí dání Jisasomí re urarínagí aríá winínigíní, “Gí íwí díní síxí ríyínáoxí nání aga yayí seáyí e ninaríní.” urarínagí aríá níwimáná enáná ¹² Goríxoyá kwíyí Jisasomí ríxa ámá nání díní meane nání nímera nurí ¹³ o e nweanáná sía 40 nóra waríná Seteno —O imíóyo xiráóníní imónínagí nání níní símanwíyóníní wurínígíoríní. O níbirí Jisaso xanoyá maní pírfí owiaíkinírí iwamíó wíwapíyarínagí aí o íwí wí mé síní tíní e níjwearíná anínají níwímearo síminí wínagíaríní.

Ámá waú waú awamí “Níxídípoi.” uríní náníríní.

¹⁴ Ríwéná Jisaso, Jono ríxa gwí nweanáná, o Gariri píropenisíyómíní nurí xwíyíá yayí winípaxí Goríxo xíto xegí xwioxíyo mímeámí neri píráníní umejweaníapí nání wáí nurímerí ¹⁵ repíyí re wiemenínigíní, “Ríxaríní. Goríxo

seyíné xwioxíyo mĩmeámí neri píranĩñí seamenñweaníapĩ sĩñánĩ imónĩnĩ anwĩ ayo enagĩ nánĩ segí íwí yarĩgíapĩ ríwíminĩ nĩmamoro xwĩyíá yayí seainĩpaxí nionĩ seararĩñá rĩpĩ dĩñí nĩkwíroro ñweátrĩxinĩ.” nurĩmerĩ ¹⁶ ipí xegí yoí Gariri rĩwonĩpámĩ nĩpurĩná áamá peyí nánĩ yarĩgíá waú Saimono tĩnĩ xogwáo Adĩruo tĩnĩ peyí nánĩ ubení ipíyo mamówárarĩñagí nĩwĩnĩrĩ nĩwĩmearĩ ¹⁷ re urĩñĩnigĩnĩ, “Agwiagwĩ omĩñí peyí nánĩ yarĩgíí rĩpĩ pĩnĩ nĩwiárimĩ nĩxĩdĩpiyĩ. Omĩñí xegí bĩ peyí meayarĩgípa áamá enĩ axĩpĩ e meapĩsĩ oeaĩwapĩyimĩnĩ.” uráná ¹⁸ agwiaú re egísisixĩnĩ. Rĩxa peyí nánĩ yarĩgíĩpĩ pĩnĩ nĩwiárimĩ númĩ ugísisixĩnĩ. ¹⁹ Númĩ warĩná Jĩsaso sĩnĩ ná jĩe onĩmiápi nurĩná áamĩ áamá waú, Sebediomĩ xewaxowaú Jemiso tĩnĩ xogwáo Jono tĩnĩ ewéyo nĩñweámáná egí ubení peyí nánĩ yarĩgííú arĩkĩnĩñagĩ yadĩrĩpĩnarĩñagí nĩwĩnĩrĩ ²⁰ rĩxa “Agwiagwĩ enĩ nĩxĩdĩpiyĩ.” uráná agwiaú xano tĩnĩ o xegí áamá nĩgwí omĩñí wĩiarĩgíá tĩnĩ sĩnĩ ewéyo ñweañáná pĩnĩ nĩwiárimĩ omĩ númĩ ugísisixĩnĩ.

Imíó dĩñí xĩxéroarĩñí womĩ mĩxí umáinĩñí nánĩrĩnĩ.

²¹ Jĩsaso wirĩmeáróíwa tĩnĩ nuri aní yoí Kapaneamiyo nĩrémero rĩxa Sabaríá —Síá ayĩ Judayí omĩñí wí mé kikiíá nero xwĩyíá Gorĩxoyá aríá wianĩro nánĩ awí eánarĩgíáyirĩnĩ. Síá ayĩ imónáná rotú aníyo nĩpáwiro o áamáyo uréwapĩyarĩná ²² ayí Gorĩxoyá ñwí ikaxí eánĩñĩpĩ mewegíáwa uréwapĩyarĩgíápa muréwapĩyĩ aga Gorĩxoyá ñwí ikaxí eánĩñĩpĩ xiáwónĩñí

rariŋagi niwiniro o uréwapiyariŋipi nání mihí síŋá niweániro yaríná ²³ íná áamá imfó diŋí xixéroariŋí wo rotú aŋíyo ínimí dání makiríwí nimorí ²⁴ xwamiání re uriŋinigini, “Nasareti dání Jisasoxi imfóne pí neaiminiri barini? ‘Xwiríá neaikixémiri ríá barini?’ nimónarini. Nioni nijfáriní. Joxi Gorixo xewaxoxi xfo rirípeanoxirini.” uráná ²⁵ Jisaso mixí numáiniri re uriŋinigini, “Píni wiáre! Diŋí xixéroariŋipixini níwáramómi u!” uráná ²⁶ imfo áamáomi meaní neaáiri o sinapixwíni nerí weŋáná imfo nuríná makiríwí nimómi uŋinigini. ²⁷ Makiríwí nimómi úagi áamá níni síŋwí e niwiniro mihí síŋá niweániro xwiyíá niriŋa nuro re rinígíawixini, “Xwiyíá apimi xiáwóniŋí nearéwapiyariŋipi xegí birini. Eŋíná arfá wiagwámaní. Aga sini síŋí aí arfá wiarinwini. Imfó aí sekaxí uráná arfá wiarinwi.” riníagfa ²⁸ xwiyíá Jisaso éŋipi nání Gariri piropenisíyo rixa yaní amí amí niwéa uŋinigini.

Simixí obaxíyo naní imimiximí ení nánirini.

²⁹ Jisaso rotú aŋíyo píni níwiárimí nípeyearí nuri aŋí Saimonoyá tñí Adiruoyá tñí xiráxogwáowaúyá aŋíyo nípáwiro Jemiso tñí xogwáo Jono tñí ení nawíni páwíaná ³⁰ Saimonomi xineagwí wará ríá píŋí wiarinagi nání sá weŋagi Jisasomí rixa áwaní uríagfa ³¹ o í weŋe nání nuri wéyo íá meááná simixí rixa píni wiáŋagi í níwiápínimeari rixa aiwá ríá níyearí tininípi nímeari miní níwia uŋinigini.

³² Rixa sía sisisañí imónaríná sogwí rixa wéími enjáná áamá aní apimi dání símíxí yarígfáyí t́ńi imfó d́ńí xixéroaríníyí t́ńi nimeámi Jisaso t́ńí e nání ńb́iro ³³ rixa oxí apíxí niaíwí aní apimi dáníyí aní Jisaso ηweañiwámi íwí e awí eaárinaríná ³⁴ o áamá pí pí símíxí yarígfáyo naní imíxowáriri áamá imfó sayá nimerí xixéroaríníyo ení imfó míxí umánowáriri neríná imfó o Goríxo xewaxo enagí ńj́f́a imónínagífa nání míxí numánowáriríná xwíyíf́a wí orípoyniri sínwf́ ḿwínipa enínigini.

Jisaso Gariri píropenisíyo emení nánirini.

³⁵ O wífa mónínímí síni sía xaíwí yinínáná ńwíápínimeari ńpeyeámáná áamá ḿnweagíe nání nurí e Goríxomí xwíyíf́a rírímí ńwírí ηweañáná ³⁶ Saimono t́ńi ńkumíxíniri emearígf́awa t́ńi Jisaso síni aníyo ḿnweañagí ńwíníro o nání ṕf́a néra nuro ³⁷ ńwímearíná re urígf́awixini, “Oxí apíxí niaíwí ńńi joxi nání ṕf́a yaníro yarínóí.” uríagífa ³⁸ o re urínínigini, “E nerí aiwi aní wíyo nioní xwíyíf́a ‘Goríxo píráníní seamenweani sínání imónini anwi ayorini.’ rarínápi wáf́ ourímemi nání owaneyí. Xwíyíf́a api aní amí amí áwaní urímíniri bíjárini.” nuriri ³⁹ Gariri píropenisíyo amí amí nimeríná wigí rotú aní iwiwámi ńpáwiemerí wáf́ uriri áamá imfó sayá nimerí xixéroaríní t́ńíyo míxí umánowáriri nerí e emenínigini.

Peyíyí t́ńí womí naní imíxíní nánirini.

⁴⁰ Áamá peyíyí —Símíxí api áamá sínwf́ ńwíniríná neaxímeanínirí éf́ yarígf́apirini.

Si mi xí ayí tñí wo, Jisaso emearí ná, omi ni wí meari sí mi mañí mi ni xó mi ñí ni yí kwiri wa uní rí xí ñí nurí re urí ñí ñí ñí, “Joxí ni si móní rí ná yí, anani pí rání ñí ni mi xí pa xí rí ñí.” urí agí ⁴¹ o wá ni wianí rí wé í eapá ni wiri omi seáyí e ni wí kwí arí re urí ñí ñí ñí, “‘Nioní joxí nañí oimóní ñí.’ ni mónarí ñí. Rí xa nañí imóné.” uráná re eñí ñí ñí. ⁴² Peyí yí rí xa axí ná yí moñí ñí ñí. ⁴³ Rí xa apaxí mé yí mó agí Jisaso apaxí pání ñí imóní gí á wa tñí e nání nurowá rí rí ná arí á jiyí kí norí ⁴⁴ re urí ñí ñí ñí, “Nañí si mi xí á yí nání amí ná nurí á má yo á wañí murí paní.” nurí rí á má o wí gí yarí gí á pi mé á má yo xewaní jo á wañí nura emení gí ñí rí e nurí rí á mi re urí ñí ñí ñí, “Amí ná apaxí pání ñí imóní gí á wa tñí e nání nurí womí sí wá ni winí rí nañwí rí dí yowá nání negí arí o Moseso eñí ná ñwí ikaxí nearagí yí bi rí dí yowá sí arí rí joxí nañí imóní yí yí nání á wañí rí rí ení mi ni wí rí xí ñí ñí.” urí agí aiwí ⁴⁵ o Jisasomí pí ñí ni wí arí mi nurí ná arí kí á wañí rí meñí ñí ñí. E é agí nání Jisaso á má arí kí upupí gí ni pí rí xí ñí rí aní bi bimí nurí ná sí ñá ni mí ré mo pa xí ni wí móní rí nání á má mayí e ñ weañá ná á má amí amí dání o tñí e nání bagí arí ñí.

2

Ení sí wí mí ení womí nañí imí xí ñí nání rí ñí.

¹ Jisaso, sí á wí rí xa nó ra nú í sáná, o á mi aní yoí Kapaneamiyo nání nurí xegí aní yo í ñí ñí ñ weañá ná á má obaxí arí á re ni wí ro “O á mi xegí aní yo ñ weani.” rarí ñ agí á arí á e

nɪwɪro nɪbɪro ² awɪ neánɪro nɪpáwɪro aɲɪyo ínɪmɪ déroro aɲɪ ɬwɪ e enɪ pɬkwɪpɬkwɪ ínɪro yarɪnáná o áamá ayɪ nɪyonɪ wáɪ nɪwɪrɪ pɪné repɪyɪ wɪarɪnáná ³ áamá wa enɪ nɪnɪ sɪwímɪ enɪ womɪ — O aɲɪ epaxomani. Omɪ íkwɪaɲwɪyo nɪkwɪárɪro nɪkwónɪmɪ nɪbɪro aɪ ⁴ áamá aɲɪ ɬwɪ e pɬkwɪpɬkwɪ ínɪɲagɪa nɪwɪnɪro aɲɪyo nɪpáwɪro Jisaso tɪɲɪ e tɪpaxɪ meɲagɪ nánɪ nɪmeámɪ nɪpeyɪro aɲɪ rɪwɪ seáyɪyo dánɪ aɲɪ sɪá bɪ Jisaso ɲweaɲe núpɪyɪro íkwɪaɲwɪ xɪo wenɪnamɪ mɪdɪmɪdánɪ gwɪ nɪyurárarɪro gwɪyo ɪá nɪxɪrɪmáná aɲɪ sɪá úpɪyɪɪe dánɪ awayɪnɪ mamówáráná ⁵ Jisaso awa xɪomɪ dɪɲɪ nɪwɪkwɪroro “O neɲɪ áamá enɪ sɪwímɪ enomɪ anani nanɪ imɪxɪpaxɪrɪnɪ.” yaiwɪarɪɲagɪa nɪwɪnɪrɪ omɪ re urɪɲɪnɪgɪnɪ, “Íwe, joxɪ ɬwɪ íkárɪnɪɲɪ rɪxa yokwarɪmɪ sɪiarɪɲɪnɪ.” uráná ⁶ Gorɪxoyá ɲwɪ íkaxɪ eánɪɲɪpɪ mewegɪá wa Jisaso uréwapɪyarɪɲɪpɪ arɪá wɪanɪro nánɪ e nɪɲwearɪnáná Jisaso enɪ sɪwímɪ enomɪ e urɪpɪ arɪá nɪwɪro ínɪmɪ dɪɲɪ re nɪmóá ugɪawɪxɪnɪ, ⁷ “Pɪ nánɪ rɪá urarɪnɪ? Nionɪ Gorɪxonɪnɪrɪ yokwarɪmɪ rɪwɪiarɪnɪ? Sa Gorɪxonɪ ɬwɪ yokwarɪmɪ wɪiarɪɲorɪnɪ. Áamá ro Gorɪxomɪ rɪperɪrɪ numearɪrɪ rɪá yarɪnɪ?” yaiwɪarɪnáná ⁸ Jisaso xegɪ kwɪyɪyo dánɪ awa ínɪmɪ dɪɲɪ e nɪmóá warɪɲagɪa nɪwɪnɪrɪ re urɪɲɪnɪgɪnɪ, “Soyɪné pí nánɪ nionɪ nánɪ ínɪmɪ ‘O ɬwɪ áamá yarɪgɪápɪ yokwarɪmɪ wɪipaxomani.’ nɪmóá warɪɲoɪ?” nurɪrɪ ⁹ ámɪ re urɪɲɪnɪgɪnɪ, “Áamá wo ɬwɪ íkárɪnɪɲɪ nionɪ yokwarɪmɪ wɪíánáyɪ ínɪmɪ imónɪɲagɪ nánɪ áamá woxɪ sɪɲwɪ tɪnɪ sɪɲwɪ wɪnɪpaxɪ menɪnɪ. E nerɪ aɪwɪ nionɪ áamá enɪ nɪnɪ sɪwímɪ enɪ womɪ ‘Rɪxa nɪwɪápɪnɪmearɪ dɪxɪ

íkwiawwí nimeámi ui.’ uránáyí o naní imóníagí áamá niyínéní sñwí tñní sñwí winipaxíríní.” nurírí ¹⁰ re uríñínigíní, “Niyínéní nioní nání re yaiwipírí nání, ‘Áamá imóníño ananí áamá xwíá tíyo dáníyí fíwí ikáríníápi ananí yokwarímí wiipaxoríní.’ niaiwipírí nání píráníñí sñwí nanípoi.” nurírí ¹¹ ení s’wímí enomi re uríñínigíní, “Nioní re rírariñíní, ‘Joxí níwiápínímeari díxí íkwiañwí nimeámi aní e nání ui.’ rírariñíní.” uráná re eníñigíní. ¹² O ríxa naní nimónírí níwiápínímeari áamá níní sñwí anígíe dání íkwiañwí xwanwí níkwónímí peyeañínigíní. E éaná áamá ayí sirí nípíkíníro Goríxomí seáyí e numero re rígfawixíní, “Nene eníná dání aiwí áamá wo ro yariñípa axípi re yariñagí m’winagwáríní.” rígfawixíní.

Ripaiomí “Níxídei.” uríñí náníríní.

¹³ Jisaso ámi aní e pñní níwiárimí nuri ipí imanípá tññí e ñweañáná oxí apíxí niaiwí níní o tññí e nání bayariñagíá o nuréwapíya nurí ¹⁴ siní ipí imanípámí nípuríná Arípíasomí xewaxo Ripaio —O takísí nání nígwí uráparíñoríní. O opisí aníyo éf níñwearí xegí omíñí yariñagí níwinírí re uríñínigíní, “Joxí ríwíyo níxídei.” uráná o níwiápínímeámí ríwíyo nuxídírí nuro ¹⁵ Ripaioyá aníyo nípáwíro Jisaso tñní xegí wiepísariñowa tñní níñwearo aiwá níníro áamá takísí nání nígwí uráparígfá wa tñní (Eníná Judáyí aníyo takísí nání nígwí uráparígfáwa takísí nání nígwí nurápirínáyí wigí meapírífa nání nígwí seáyí e bí fíwí urápagíá enagí nání áamá níní awa nání xwioxíyo dání wikí níwóníro kíkímí

n̄iwimónr̄i yagfár̄ini.) Awa t̄ni f̄w̄f̄ yar̄igfá w̄iniyf̄ t̄ni áma ayf̄ obaxf̄ Jisasom̄i n̄ixf̄diro n̄ani ayf̄ eni naw̄ini Jisaso t̄ni aiwá n̄in̄iro yar̄iná ¹⁶ áma Parisiȳi r̄in̄iñyf̄ wayá áma Gor̄xoyá ñw̄f̄ ikaxf̄ eán̄iñp̄i mewegfá wa Jisaso áma takisf̄ n̄ani ñigw̄f̄ urápar̄igfá wa t̄ni f̄w̄f̄ yar̄igfá w̄iniyf̄ t̄ni aiwá naw̄ini nar̄iñagfá n̄iw̄in̄iro xegf̄ wiep̄sar̄iñowam̄i Jisaso n̄ani re ur̄igfawix̄ini, “O pí n̄ani áma takisf̄ n̄ani ñigw̄f̄ nearápar̄igfá awa t̄ni f̄w̄f̄ yar̄igfá ayf̄ t̄ni naw̄ini aiwá ñiro iniñgf̄ ñiro yar̄iñoi? O nanf̄ r̄iyar̄ini?” urar̄iná ¹⁷ Jisaso e urar̄iñagfá arfá n̄iwir̄i ewayf̄ xw̄iyfá bi nur̄iri re ur̄iñinigini, “Áma sim̄ixf̄ mepa nerf̄ná xw̄irf̄ t̄ñf̄ e n̄ani war̄igfámani. Sim̄ixf̄ t̄gfáyf̄ war̄igfár̄ini. Nion̄i eni áma ‘Nion̄i ñigf̄p̄i wé rón̄iñini.’ yaiwinar̄igfáyf̄ n̄ani m̄ib̄iñár̄ini. Áma ‘Nion̄i f̄w̄f̄ yar̄iñáon̄ir̄ini.’ yaiwinar̄igfáyf̄ wigf̄ uyf̄niñf̄ yar̄igfápi yokwar̄imf̄ wiáná ayf̄ wé rón̄iñf̄ imón̄ip̄r̄i n̄ani biñár̄ini.” ur̄iñinigini.

“Pí n̄ani aiwá ñw̄fá m̄iñweaayar̄iñoi?” ur̄igfá n̄an̄ir̄ini.

¹⁸ Jisaso t̄ni xegf̄ wiep̄sar̄iñowa t̄ni aiwá ñw̄fá bi m̄iñweapa yar̄iñagfá Jono wayf̄ numeaiá war̄iñoyá wiep̄sar̄iñowa t̄ni áma Parisiȳi r̄in̄iñowa t̄ni aiwá n̄ani ñw̄fá ñiñwir̄ár̄inayiróná Jonoyá wiep̄sar̄iñowa t̄ni Parisiowayá wiep̄sar̄igfá wa t̄ni naw̄ini nuro Jisasom̄i n̄iwímearo re ur̄igfawix̄ini, “Jonoyá neaiep̄sar̄iñone t̄ni Parisiowayá neaiep̄sar̄igfone t̄ni aiwá n̄ani ñw̄fá ñwir̄ár̄inayar̄iñwini. Pí n̄ani joxiyá wiep̄sar̄iñowa aiwá ñw̄fá m̄iñweá yar̄iñoi?”

uráná ¹⁹ Jisaso ewayí xwiyíá bi nuriri re uriniginini, “Ámá apixí sijní nwirárfo siní nweanáná oyá níkumixiniri emearigíáwa aiwá nwíá nixenwiráriniro yarigíáraní? Oweoi, o siní awa tñni nweanáná aiwá nwíá xenwirárinipaxí menini. ²⁰ E nerí aiwí o apixí nimeari nínweanísáná enáná ámá wí omí anínimixáná íná aiwá nwíá nweapíríáriní.” nuriri xewaninjo apixí sijní nwiráríóniní imóninagí nání ewayí xwiyíá e uriniginini. ²¹ Ewayí xwiyíá ámí bi nuriri re uriniginini, “Ámá rapírapí eninaní niyíga bagíá wú axeninagí níwíniríná rapírapí sijní siní wayí mironiní wú nimearo nupákiro gwí kiwearigíámani. E yaníro éfáyí wayí róáná sijní upákíú níkíkaríniri ení níperíná eninanú xwé naxega uninjoí.” nuriri ayí wigí eníná dání “Nene e neríná wé róniní nimónirane níperínáyí, ananí Goríxo tñní e nání peyaníwáriní.” níra wagíápi siní yarigíápi tñni oyá xwiyíá sijní tñni nawíni ikwieropíríxiniri ewayí xwiyíá e uriniginini. ²² Ámí axípi oyaiwípoyiniri re uriniginini, “Ámá iniigí wainí sijní nimearo memé wará sixí soyí axíyo iwajíá yarigíámani. Iwajíá yaníro éfáyí núpíyimi nípurí sixí soyíwá ení ríxa sítí eninjoí. Wainí sijní memé wará sixí sijníyo iwajíá yarigíáriní.” uriniginini.

“Sabaríáyo nwíáxiní.” rígíá nánirini.

²³ Jisaso tñni wiepísarínjowa tñni Sabaríáyo aní nemero wití aiwá omíní tñní e ófíyo nípuríná wiepísarínjowa wití siyí níyíraga waríná ²⁴ ámá

Parisiyí riniñyí wa omi yariñí re wigfawixini, “Awa pí nani ‘Sabaráyó ñwárini.’ riniñípi niwiaíkiro wití aiwá niyíríro nariñoi?” uríagfa ²⁵⁻²⁶ Jisaso re uriñinigini, “Soyíné xwiýá negí m+xí ináyí Depito nani eániñípi ía nirooro aiwi diñí wí mimoaríñoi. Enína Depito, áma Aba-iaaoyi riniño —O enína apaxípaníñí imóníñí xwé worini. O xegí Judayí Gorixomi ridiyowá wianíro nani senfá añí pákíniñíyo mewenána, Depito tñi xegí áma níkumixiniri emearigáwa tñi aiwá meñagi nani agwí wiarfna o senfá añí pákíniñiwámí nípawiri bisfkerfá Gorixo nani peaxí tiniñípi umeaíána Depito niniri xegí ámayo eni niniri wiñinigini. Bisfkerfá api apaxípaníñí imónigfáwaní anani nípaxíriní. Api Depito niniri aiwi Gorixo o nani xwiýá bi murf enána gí wiep+sariña rowa eni agwí wiaríñagi nani yarfná pí nani xwiýáni meararíñoi?” nuriri ²⁷ re uriñinigini, “Gorixo áma xami nim+xarimána sfá wíyi kikiíá ñwearo diñí sixí yiníro epíri nani Sabarfá tñíriní. Sabarfá xami nitiri áma ríwíyo Sabarfáyó mewepírfá nani imixiñímani. ²⁸ Ayínani áma imóniñaoni Sabarfá ayo aí xiáwoníriní. Nioni ‘Sabarfáyó ayf ananíriní.’ rípaxí imóniñaoníriní.” uriñinigini.

3

Áma wé kiríñí ení womi nañí imixiñí náníriní.

¹ Jisaso ámi rotú añí wiwámí nípawiri áma wé kiríñí ení wo ñweañagi niwiniñí uréwapíyarfná ² áma Parisi wa —Awa re rarigfárini, “Sabarfáyó omíñí nerfnáyí ayf ñwárini. Áma aí Sabarfáyó

nanj nimixirínáyí ayí ηwáfáriní.” rarigfáriní. Awa Jisaso áamá wé kirinjé enj omi Sabarfáyo nanj wimixáná omi xwiyfá mearanro nání sijnwí nínwínro ηweanagfa aiwi ³ o wé kirinjé enjomi re urinjiginí, “Níwiápnimeámi nibirí áwíní e éf roí.” nuriri ⁴ Parisiowamí re urinjiginí, “Segf dínj píoi moarinjo? ‘Sabarfáyo áamáyo nanj níwiirínáyí ayí ananiríní.’ riyaiwiarinjo? ‘Sabarfáyo sipí níwikárinínáyí ayí ananiríní.’ riyaiwiarinjo?” nuriri ámi re urinjiginí, “‘Sabarfáyo simixíyo píraninjé nimixirínáyí ayí ananiríní.’ riyaiwiarinjo? ‘Áamá nípkirínáyí ayí ananiríní.’ riyaiwiarinjo?” uríagi aiwi awa xwiyfá bí murigfawixiní. ⁵ Xwiyfá bí murarinjagfa níwínirí sijnwí níwínimeríná wikf níwóga nurí awa wé ikf enjomi wá bí mánwianf dínj kfkímí níwimóga warinjagfa níwínirí awa nání dínj sipí ení níwirí omi re urinjiginí, “Wé feapá énapéi.” uráná o wé feapá neríná re enjiginí. Ríxa nanj imóninjiginí. ⁶ Ríxa nanj imóníagi Parisiowa sijnwí e níwínro níwiápnimeámi nípeyearo áamá mixel ináyí Xeroto tñí níkumixínirí emearigfáwa tñí awí neánro Jisasomí píkianro nání ínmi mekaxf megfawixiní.

Ipípami dání áamá obaxíyo uréwapiyinjé nániríní.

⁷ Jisaso, Parisiowa xfo nání mekaxf mearinjagfa, o xegf wiepísarinjowa tñí ámi ipíwá ríwónmíní úáná áamá Gariri píropenisíyo dánj obaxf omi númi nuro áamá Judia píropenisíyo dánjyf tñí ⁸ wigf anj xwé yof Jerusaremí

áwini e miriniñipimi dáníyí tñi xwáa yoí Idumia ñweáyí tñi áma iniñgí Jodani rapáyo oriwámídáni ñweáyí tñi émayí añí biaú Saidoni tñi Taia tñi tñí e ñweáyí tñi áma xwé obaxí ayí Jisaso yariñipi nání aría niwiro xfo tñí e nání bimiariñagá ⁹⁻¹⁰ Jisaso áma obaxí simixíyo nañí imimiximí éf enagi nání áma nñi simixíyí omí amáf rónaníro nání ikwíkwierí niga waríñagá nání xegí wiepísariñowami re uriñinigini, “Áma obaxí amáf niniróniríná ninixoyípióa niñbariñoí. Ewéyo pìxemoánimí nání píraníñí añwi e nitípoyí.” uriñinigini. ¹¹ Áma imíó dñí xixéroaríñíyí Jisasomi niwiniñináyí símímaníñimí niñpíkinímearo wauní niwikáriníro “Niaíwí Gorixoyáoxirini.” uraníro yariñagá nání ¹² o mixí numáinowáriníná mixí ría tñí nuriri re uriñinigini, “Nioni Gorixomi xewaxoni enagi nání áwaní mirowiáropani.” uriñinigini.

Xegí wiepísiniñawami rípeañí nánírini.

¹³ Jisaso dñwíyo nání niyiri áma xfo xegí wimónariñowami “Soyíné eni yapípoyí.” uraná awa eni xfo tñí e nání niyiro wímeááná ¹⁴⁻¹⁵ o áma wé wúkaú síkwí waú xfo tñi emepírfá nání imóníro xfo nání wáf nurímero áma imíó xixéroariñíyí mixí umáinowáripaxí nimóníro ero epírfá nání rípeañinigini. ¹⁶ Áma wé wúkaú síkwí waú xfo rípeañowa wigí yoí rowarini. Wo Saimono —O Jisaso yoí ámi bí Pitaoyí wíriñorini. O tñi ¹⁷ ámi waú Sebediomí xewaxowáú Jemiso tñi xogwáo Jono tñi —Awaúmi Jisaso yoí

Boanesisowaúyí —Yoí mǎkǎ ayí awaú akiríwǎnǎnǎ ímónǎgǎíwaú enǎgǎ nánǎrǎnǎ. Yoí e wǎrǎnǎowaú tǎnǎ ¹⁸ ámǎ wo Adǎruo tǎnǎ ámǎ wo Piripo tǎnǎ ámǎ wo Batoromuo tǎnǎ ámǎ wo Matiyuo tǎnǎ ámǎ wo Tomaso tǎnǎ ámǎ wo Arǎpiasomǎ xewaxo Jemisoyǎ rǎnǎnǎo tǎnǎ ámǎ wo Tadiaso tǎnǎ ámǎ wo Saimono —O yoí ámǎ bǎ Seretoyǎ rǎnǎnǎyǎ —Yoí mǎkǎ ayí “Émáýǎ ámǎ oxǎdowáraneyǎ.” rǎrǎgǎyǎ nánǎrǎnǎ. E rǎnǎnǎo tǎnǎ ¹⁹ ámǎ wo yoparo Isǎkariotǎ dǎnǎ Juddaso —O Jisaso nánǎ mǎyǎ rorǎrǎmenǎorǎnǎ. O tǎnǎ ámǎ wé wúkaú sǎkwǎ waú awamǎ rǎpeanǎnǎgǎnǎ.

“O oboýá enǎéanǎnǎ tǎnǎ yarǎnǎ.” rǎgǎá nánǎrǎnǎ.

²⁰ Jisaso tǎnǎ wiepǎsarǎnǎowa tǎnǎ ámǎ anǎ e nánǎ nuro nǎweanǎná ámǎ obaxǎ o tǎnǎ e awǎ neánǎro epǎroyǎ wǎrǎnǎgǎfa nánǎ nǎyórómoró aiwá mǎnǎpaxǎ wimónǎrǎnǎgǎfa ²¹ Jisasomǎ xexǎrǎmeáýǎ ámǎ wǎ xǎo nánǎ “Xewanǎnǎo rǎxa majǎá nikǎrǎnǎrǎ yarǎnǎ.” rǎrǎnǎgǎfa arǎá nǎwǎro omǎ nǎwirǎmeámǎ wanǎro nánǎ barǎná ²² Gorǎxoyá nǎwǎ ikaxǎ mewegǎá wa anǎ yoí Jerusaremǎ dǎnǎ nǎbǎmáná Jisaso tǎnǎ e rémónǎpǎáwa ámáyo Jisaso nánǎ re nura ugǎawǎxǎnǎ, “Imǎó xǎráónǎnǎ ímónǎnǎo Bieseburoyǎ rǎnǎnǎo —O xegǎ yoí bǎ Setenorǎnǎ. O Jisasomǎ rǎwǎmǎnǎ nǎrómáná xǎxéronǎgǎ nánǎ o ámǎ imǎó xǎxéroarǎnǎyó mǎxǎ umáinowárarǎnǎ.” nura warǎnǎgǎfa nánǎ ²³ Jisaso awamǎ “Nǎwanǎnǎonǎ tǎnǎ e nánǎ bǎpoyǎ.” nurǎrǎ ewayǎ ikaxǎ bǎ nurǎrǎná re urǎnǎnǎgǎnǎ, “Seteno xegǎ wǎamǎ mǎxǎ umáinowáripaxǎ ímónǎnǎ.’ rǎyǎiwǎrǎnǎo?” nurǎrǎ ²⁴ ewayǎ xwǎyǎ rǎpǎ

urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Ámá axowa mɪxɪ nɪnɪro xepɪxepá nɪrónɪróná enɪ mɪweánɪpa nero mɪmɪanɪwɪ upɪrɪfárɪnɪ. ²⁵ Ámá gwɪ axɪrɪ enɪ mɪxɪ nɪnɪro xepɪxepá nɪrónɪróná enɪ mɪweánɪpa nero xwɪámɪ imónɪpɪrɪfárɪnɪ.” nurɪrɪ “Seteno xegɪ wɪfámɪ mɪxɪ umáɪnowárɪpaxɪ mɪmónɪŋagɪ nánɪ rɪfá neararɪnɪ?” oyaiwɪpoyɪnɪrɪ ewayɪ xwɪyɪfá apɪ nurɪmáná ²⁶ ámɪ re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Seteno enɪ xegɪ wɪfámɪ tɪnɪ mɪxɪ nɪnɪro xepɪxepá nɪrónɪrónáyɪ wɪwanɪŋowa enɪ meánɪ nɪnɪro xopɪrárɪ inɪpɪrɪfárɪnɪ.” nurɪrɪ ayɪ xewanɪŋo nánɪ dɪŋɪ re oyaiwɪpoyɪnɪrɪ “Setenoyá enɪ eánɪŋɪpɪ tɪnɪ mé omɪ xopɪrárɪ wɪmɪnɪrɪ rɪfá yarɪnɪ?” oyaiwɪpoyɪnɪrɪ nánɪ ²⁷ ámɪ ewayɪ xwɪyɪfá rɪpɪ urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Ámá wo ámá rɪfá rɪŋɪ woyá iyɪfá fá urápekɪxémɪnɪrɪ nánɪ oyá anɪyo nɪpáwirɪná amɪná anɪ xiáwomɪ gwɪ nɪyɪrɪ nɪtɪmáná amɪpɪ oyá ananɪ urápekɪxenɪgɪnɪ.” nurɪrɪ ²⁸ ámɪ re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Nionɪ nepa seararɪŋɪnɪ. fɪwɪ yarɪgɪfápɪranɪ, rɪperɪrɪ inarɪgɪfápɪranɪ, amɪpɪ sɪpɪ nɪnɪ ámá yarɪgɪfápɪ Gorɪxo ananɪ yokwarɪmɪ seaiɪnfárɪnɪ. ²⁹ E nerɪ aiwɪ ámá Gorɪxoyá kwɪyɪfá nánɪ rɪperɪrɪfá méfáyɪfá Gorɪxo e rɪfápɪ ámɪ wɪ yokwarɪmɪ wiɪnɪfámanɪ. Anɪŋɪ e nɪmónɪrɪ xwɪyɪfá meárɪnɪpɪrɪfárɪnɪ.” urɪŋɪnɪgɪnɪ. ³⁰ Ayɪ rɪpɪ nánɪ e urɪŋɪnɪgɪnɪ. Gorɪxoyá kwɪyɪfá tɪnɪ imɪfó mɪxɪ umáɪnowárarɪŋagɪ aiwɪ awa Gorɪxoyá kwɪyɪfá rɪperɪrɪfá nɪmearɪro “Jisaso imɪfó dɪŋɪ xɪxéronagɪ nánɪ imɪfó wɪfámɪ mɪxɪ umáɪnowárarɪnɪ.” rarɪŋagɪfá nánɪ Jisaso xwɪyɪfá apɪ urɪŋɪnɪgɪnɪ.

Xɪnái tɪnɪ xexɪrɪfámeáowa tɪnɪ nánɪrɪnɪ.

31 Jisaso siní anjyo ηweanáná xegí xinái tñní xogwáowa tñní nírémónapiro bíaríwámíní nírómáná “Jisaso n’wíapírí síñwí oneaníní.” uráná 32 áamá Jisasomí epíroyí n’wiro míní míní n’ηweaxa pugtá wí re urígíawixíní, “Ai díxí rínái tñní ríríxímeáowa tñní bíaríwámíní nírómáná joxí nání raríηoí.” uríagtá 33 o “Ewayí xwíyítá bí ríá neararíní?” oyaiwípoyínírí yaríní re winíniginí, “Áamá gíyí gí nókí tñní gí níríxímeáowa tñníní?” nurírí 34 áamá míní míní n’ηweaxa pugtáyo síñwí n’wínímeríná re uríniginí, “Gí inókíwayíné, níríxímeáowayíné ríxa tí ηweagtá ayoí. 35 Áamá gíyí Goríxo ríníyo díñí níkwíroro xídarígítáyí ayí gí inókíwáníní tñní gí níríxímeáníní tñní imónígítáyíríní.” uríniginí.

4

Ewayí ikaxí wítí siyí wiároní náníní.

1 Jisaso ámí ipí Gariri imaní tñní e nání nurí nuréwapíyírí áamá xwé obaxí awí neáníro epíroyí wiarínagtá o ewéyo nípíxemoánírí éf n’ηwearí áamá n’íní siní ipí imaní e ηweanáná 2 o nuréwapíyíríná xíxewisí xwíyítá amípí obaxí nání nuréwapíyírí 3 re uríniginí, “Artá époyí. Áamá wo o xegí omíníyo axípí wítí siyí n’wiáróa umínírí nání nurí 4 xwítá yuní ikíxeáríníηe píráníní n’wiáróa nurí aiwí wí óf manípá tñní píeróáná íní níbíro míméání eníniginí. 5 Ámí wí síñá ínímí yapínínáná xwítá onímíapí seáyi e enáná wiárótyí xwítá akwínínáná enagí nání apaxí mé nerápímáná 6 sogwí

nɪwepɪnɪrɪ xaiwɪ anarɪnɪnɪ pɪpɪɪŋɪ mɪwárɪŋagɪ nánɪ nɪyɪweánɪrɪ yeáyɪ yárɪŋɪnɪgɪnɪ. ⁷ Ámɪ wɪ emɪ pɪpɪɪŋɪ arɪkiárɪnɪŋe wiáróɪyɪ emɪ pɪpɪɪŋɪyo dánɪ nerápɪrɪ xɛŋwirárɪŋagɪ nánɪ wɪtɪ siyɪ apɪ ná mɪwenɪnɪgɪnɪ. ⁸ Ámɪ wɪ xwɪfá nanɪ e wiáróɪyɪ píránɪŋɪ nerápɪrɪ xwé nerɪ ná nɪkɪkɪreánɪrɪnɪnɪ wɪ xwé onɪmiáɪpɪ nɪwerɪ wɪ xwé obaxɪ nɪwerɪ wɪ aga dɪŋɪ nɪmori fá mɪropaxɪ wenɪnɪgɪnɪ.” nurɪrɪ ⁹ ámɪ re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Seyɪné wɪtɪ siyɪ nánɪ nionɪ ewayɪ xwɪyɪfá rɪfá apɪ nánɪ arɪfá ókiarɪ nɪmónɪpoyɪ.” urɪŋɪnɪgɪnɪ.

Enɪnɪnɪ rɪnɪŋɪpɪ tɪnɪ xixenɪ ewayɪ ikaxɪ urɪŋɪ nánɪrɪnɪ.

¹⁰ Idáná o xegɪpɪ ŋweanɪnɪnɪ wɪepɪsarɪŋowa wé wúkaú sɪkwɪ waú tɪnɪ ámá wɪ xɪo tɪnɪ emearɪgɪfáyɪ tɪnɪ wigɪpɪ ewayɪ xwɪyɪfá xɪo rɪpɪ nánɪ yarɪŋɪ wiárɪnɪ ¹¹ o re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Xwɪyɪfá Gorɪxo seyɪné xɪo xegɪ xwioxɪyo mɪmeámɪ nerɪ seamenɪweanɪfá nánɪ enɪnɪnɪ dánɪ ínɪmɪ imónɪŋɪpɪ nionɪ rɪxa wɪfá searókiamoarɪŋɪnɪ. E nerɪ aiwɪ ámá nionɪ dɪŋɪ mɪnɪkwɪró wigɪ dɪŋɪ tɪnɪ néra warɪgɪfáyɪ nionɪ uréwapɪyarɪnɪnɪ mɪkɪpɪ arɪfá mɪnɪ ewayɪ xwɪyɪfá rarɪŋápɪnɪ arɪfá niarɪŋoɪ. ¹² Ayɪ rɪpɪ nánɪ ewayɪ xwɪyɪfánɪ urarɪŋɪnɪ. Gorɪxoyá xwɪyɪfá wɪfá rókiamoagɪ Aisaiaoyɪ rɪnɪŋo ámá nionɪ dɪŋɪ mɪnɪkwɪró wigɪ dɪŋɪ tɪnɪ néra warɪgɪfáyɪ nánɪ enɪnɪnɪ nɪrɪrɪ rɪwamɪŋɪ re eanɪnɪgɪnɪ, ‘Ámá ayɪ wigɪ uyɪnɪf yarɪgɪfápɪ rɪwɪmɪnɪ mamóánáyɪ Gorɪxo yokwarɪmɪ wiinɪgɪnɪrɪ ewayɪ xwɪyɪfá arɪfá nɪwirɪnɪ arɪfá nɪwiro aiwɪ nɪjɪfá mimónɪ ero sɪŋwɪ nɪwɪnɪrɪnɪnɪ sɪŋwɪ nɪwɪnɪro aiwɪ dɪŋɪ mɪmó ero epɪrɪ nánɪ ewayɪ xwɪyɪfánɪ urɪnɪfárɪnɪ.’ Aisaiao

eníná ríwamínjé e eańjpi tńni xixeni nioni xixeni e yarínjini.” urínjinigini.

Ewayí ikaxí wití siyí wiáronjé mfkípi nánirini.

¹³ O ámi re urínjinigini, “Soyíné ewayí xwiyá nioni ríápi sını majá rimóninjo? Ewayí xwiyá api nıjía mimónipa nerínáyí, ewayí xwiyá nioni rarıná nıpinı arıge nerı nıjía imónıprıárını? Mfkıpi áwanjı osearımınırı rarınını. ¹⁴ Ámá wití siyí wiároarınjıyí xwiyá Gorıxo nánı wáí nemerı urımearınjónınjı imónını. ¹⁵ Ámá wı wití siyí ófpa tńni piérópi injı nıbirı manarınjıyınınjı imónını. Ayı xwiyá Gorıxo nánı aría wıáápi Seteno ayı Gorıxo nánı dınjı mopırıxınırı anını nıbirı pırıprı nıwırı emı mımeámı yarınırını. ¹⁶ Ámá ámi wı wití siyí sıná inımi yapınınáná seáyı e xwá onımiápi enáná wiárotyınınjı imónını. Ayı xwiyá Gorıxo nánı aría nıwiróná yayı nıwinırı nıxıdanıro yarına ¹⁷ xwiyá ná inımi pipınınınjı mıwárınjıgı nánı anınjı xıdarıgıámanı. Xwiyá Gorıxo nánı xıdanıro yarınjıgıá nánı ámá wı nıbıro nepa enjı neánıro rıa xıdarınjınırı iwamıfó nıwıwapıyırı xeanınjı wıkeáráná apaxı mé pını wiárarıgıárinı. ¹⁸ Ámá ámi wı wití siyı emı pipınjı arıkiárinınje wiárotyınınjı imónını. Ayı enı xwiyá Gorıxo nánı aría nıwıro aiwı ¹⁹ amıpı xwıáyo dánjı nánı dınjı obıbaxı nımore ‘Amıpı wı nioni mınımúropa onını.’ nıyaiwıro amıpı wı nánı ‘Arıge nımeanıárıanı?’ nıyaiwia nurınáyı witı emı nerápirı xenwırárarınjı yapı nımónıro aiwá ná mıkıkıreánarınjıyı yapı imónarıgıárinı. ²⁰ Ámá ámi wı witı siyı xwá

nanj í imóniŋe wiáróŷŷnŋj í imónini. Ayí xwiyá Gorixo nání arfá nŷwiro dŋj níkwŷroro pírániŋj níxŷdiróná wití siyí aiwá ná wí xwé onimiápi werí wí xwé obaxí werí wí aga dŋj nímorí fá mŷropaxí werí yarŋŷŷnŋj í imónini.” Ewayí xwiyá mŷkŷpi nání áwanj e urŋniŋini.

Ewayí ikaxí ramixí nánirini.

²¹ O wiepŷsarŋowa “Ámá ayo anŋj yumí winíárini.” yaiwipŷrixiŋiri sŋni ewayí xwiyá nání áwanj nurirná re urŋniŋini, “ ‘Ámá ramixí nímxárománá sŷxí xwé wá nímeari upŷxákwiaripŷrixiŋini.’ riyaiwiarŋo? ‘Pienj íkwianŷŷyo ínmi tŷpŷrixiŋini.’ riyaiwiarŋo? Oweo, íkwianŷŷyo siŋániŋj e tarigíárini.” nuriri ²² re urŋniŋini, “Xwiyá enjána dání Gorixo xŷo xegí xwioxŷyo mímeámí nerí seameŋweanfa nání ínmi imóniŋpŷraní, amípi pŷnŷ imóniŋpŷraní, nípiŋi siŋáni imóniníárini. ²³ Xwiyá nioni searariŋapi nání arfá ókíarí nímonípoi.” nuriri ²⁴⁻²⁵ re urŋniŋini, “Arfá níniŷrná dŋj pírániŋj nímoró arfá níŷrŷni. E nerŷnáŷí, Gorixoyá dŋj tŷni níjŷá nímoniro sŋni dŋj pírániŋj nímoró arfá nínia nurŷnáŷí, oyá dŋj tŷni níjŷá ámi wíni nímoŷa upŷrŷárini. E mepa nerŷnáŷí, pŷné nioni searariŋapi rŷwŷmŷni mamoro íkí nemoro nerŷnáŷí, xwiyá Gorixo nánípi níjŷá wí imónipŷrŷámani. Xwiyá Gorixo nánípi níjŷá onimiápi imónigŷáŷí aí xewanŋo ámi pŷrŷpŷrŷ winíárini.” urŋniŋini.

Ewayí ikaxí wití siyí xegŷpi erápiŋj nánirini.

26 O sini áamá e ηweagfá n̄iyoni xwiyfá Gorixo xwioxfyo m̄imeámf neri umen̄weanfá nán̄ip̄i nuriríná ámi ewayf xwiyfá bi nuriri re ur̄in̄inigini, “Gorixo xfo xegf xwioxfyo m̄imeámf neri seamen̄weanfápi re imónini. Ámá wo om̄in̄fyo nán̄i nur̄i witf siyf n̄iwiaróa núisáná 27 sá weri wiáp̄n̄meari yarfná witf siyf r̄ixa nerápiri xwé neri o ‘Arige nerápiri r̄ia peyarini?’ yaiwiarfná 28 xegfpi xwfáyo dán̄i n̄ipeyiri iw̄f niga n̄iyiri siyf neri ná n̄ik̄ik̄ireága n̄ipeyiri 29 yóf éaná r̄ixa mipaxf en̄aḡi n̄win̄irfná kirá n̄meari m̄iwákwím̄f yar̄in̄irini.” ur̄in̄inigini. Gorixo xegf xwioxfyo m̄imeámf neri umen̄weanfápi ax̄ip̄i iwamfó nerfná ayf diñf “Arige nerfná xwé imónin̄fárini?” n̄iyaiwiro aiw̄i “Xegfpi xwé imónin̄fárini.” oyaiwípoyin̄iri nán̄i e ur̄in̄inigini.

Ewayf ikaxf masité siyf nán̄irini.

30 Ámi re ur̄in̄inigini, “Pí pí ewayf xwiyfá n̄irirane Gorixo xwioxfyo m̄imeámf neri neamen̄weanfápi nán̄i ran̄fwini? 31 O n̄biri neamen̄weanfápi masité aiwá siyf̄n̄in̄if imónini. Masité aiwá siyf nuriríná aga on̄imiápi wiároarigfá aiw̄i 32 nerápmáná xwé neri aiwá n̄ini negf om̄in̄fyo yar̄in̄ipimi seáyi e n̄imúrori reñf sepiá wiexáráná in̄f n̄biri yéw̄f ín̄ir̄iwám̄ini tar̄in̄irini.” ur̄in̄inigini. Ayf “Iwamfóyf nene on̄imiápi neri aiw̄i r̄fwená áamá xwé obaxene Gorixo neamen̄weanfárini.” oyaiwípoyin̄iri e ur̄in̄inigini. 33 Xwiyfá Gorixo xwioxfyo m̄imeámf neri umen̄weanfápi nán̄i

nuriríná áamá ayí aríá wipaxípi t́nì xixenì ewayí xwiyíá obaxí axípt́nìnjí imónìnjí nura nurì ³⁴ sìnjání áwanj́ bì murí ewayí xwiyíání nura nurì aiwì wiepísarìjowá t́nìnjì nìjwearíná ewayí xwiyíá x́o urarìnjí ḿkípi nánì áwanj́ urayìnjìnjì.

Ipi imeaḿkwí yarìjagi samìnjí imìxìnjí nánìrìnjì.

³⁵ O ewayí xwiyíá nura núisáná śápi t́nì axíná xegí wiepísarìjowamì re urìnjìnjìnjì, “Ipíyo j́arìwámìnjì oxemoaneyì.” uráná ³⁶ awa áamá obaxí e awí eánìgíáyo ṕnì nìwiárìmì ewé Jisaso éf nìjwearì e dánì ṕné uréwapìyarìjìpámì enì nìpìxemoánìro Jisaso t́nì nuro ewé wí enì awa t́nì waríná re enìnjìnjì. ³⁷ Ríwìpì b́rì iniìgí enì imeaḿkwí erì neríná ewéyo mìmeámì yaríná ewéyo iniìgí rìxa nìróga wiápínìmeaarìjagi nìwìnjìro ³⁸ Jisaso ewé íkwémìnjìmìnjì íkwianwíyo sá wenomì saiwiárì nìwìro re urìgíawìxìnjì, “Nearéwapìyarìjìoxìnjì, none rìxa iniìgí namianìrì yarìjwáyo! Joxì dìnjí nìmori rìwenìnjì?” uráná ³⁹ o nìwiápínìmearì re enìnjìnjì. “Ríwìpì samìnjí oweárìnjì.” rìrì “Iniìgí imeaḿkwí yarìjìpi enì samìnjí oweárìnjì.” rìrì éáná apaxí mé ríwìpì samìnjí werì iniìgí enì samìnjí werì yáráná ⁴⁰ re urìnjìnjìnjì, “Soyíné pí nánì wáyí seainarìnjì? Dìnjí mìnìkwìropa nero nánì wáyí rìseainarìnjì?” uríagi ⁴¹ awa óf níkárìnjìro nánì wigípi re rìnjìgíawìxìnjì, “Pí áamáoríanjì? Imìnjí t́nì iniìgí t́nì o ráná arìre ámánìnjí aríá nìwìrì samìnjí ríá wenì?” rìnjìgíawìxìnjì.

5

Imító obaxí xixéroariṅomi mixí umáinṅí nánirini.

¹ Jisaso t́nṅi xegí wiep+sariṅowa t́nṅi nuro ipí yoí Gaririyo j́ari+wámṅini áamá wigí yoí Gegesayí aṅíyo niwiékṅinimearo ² o ríxa ewéyo dánṅi ayoááná re eṅṅinṅini. Ríxa áamá imító dṅí xixéroariṅí wo áamá xwáripáyo dánṅi niweapiri Jisasomi niwímeari ³ —O áamá xwáripáyo anṅí e weagorini. Áamá wí ainíxí aí t́nṅi aí gwí mijáripaxí yaǵorini. ⁴ Íníná ainíxí t́nṅi gwí xaíwí wirí t́nṅi síkwíyo t́nṅi wéyo t́nṅi járarṅagá aiwí o naríkiárimí wagorini. Áamá wí eṅí neánro omí xayipemíxipaxí yaǵomani. ⁵ Xegípi anṅí xwáripáyo niṅwearíná ikwáwiyíná áríwiyíná d́wí t́ṅí e dánṅi makíríwí nimóa nurí síṅá nimeari pírí nuyíkíga wagorini. ⁶ O Jisaso j́ami barṅagi niwiniṅi ḿrí niweri wauní niwikáriniri ⁷⁻⁸ Jisaso maṅí t́nṅi “Áamá romí imíoyíné síni dṅí mixixéropani. Ṕni wiáripoyí.” urariṅagi o xwamiání niwiri “Jisaxi pí neaiminiri barṅini?” nuriri “Gorixo ṅwá amipí niyoní seáyí e múroṅomi xewaxoxirini. Wauní siariṅagwi nání Gorixoyá síṅwíyo dánṅi ‘Rínṅí wí seiapimíméini.’ nearei.” uríagá ⁹ Jisaso yariṅí “Segí yoí píriní?” wíáná imíowa re uríagáwixini, “None xwé obaxí mirónṅagwi nání yoí Rijoniyí —Yoí ḿkí ayí mixí nání xwé obaxí gwí mónarígá nánirini. Yoí Rijoniyí rinṅwini.” nuriro ¹⁰ wauní niwiro aríki “Xwá t́yo dánṅi imíone

mǎxǎ mǎneamǎinowǎrǎpanǎ.” nurǎiro ¹¹ odǎpǎi
 aga xwǎ obaxǎ bǎ dǎwǎ wǎyo miaúrǎrǎfǎ ninǎiro
 aiwǎ narǎnagǎfǎ nǎwǎnǎiro ¹² waunǎ rǎxǎnǎfǎ
 re urǎgǎfǎwǎxǎnǎ, “Imǎfǎone odǎpǎiyo rǎwǎmǎnǎnǎ
 nǎrǎmǎnǎ dǎnǎfǎ oxǎxǎrǎopoyǎnǎrǎnǎ sǎnǎwǎfǎ neanǎfǎ.”
 urǎfǎgǎfǎ ¹³ Jǎsaso xe dǎnǎfǎ oxǎxǎrǎopoyǎnǎrǎnǎ
 sǎnǎwǎfǎ wǎnǎnǎ imǎfǎo ámǎ omǎ dǎnǎfǎ xǎxǎrǎogǎfǎpǎ
 nǎmǎxǎearo ámǎ odǎpǎiyǎomǎnǎnǎ xǎxǎrǎoánǎ re
 egǎfǎwǎxǎnǎ. Pǎmanǎfǎ éfǎ rǎnǎfǎ wǎ e anǎnǎnǎ wǎfǎyǎfǎ
 wǎrǎfǎ sǎwǎ nero anǎnǎnǎnǎ ipǎiyo nǎpǎiǎrǎoro pǎyǎfǎ
 egǎfǎwǎxǎnǎ. Odǎpǎi ayǎfǎ wonǎ marǎfǎfǎ, 2,000 pǎyǎfǎ
 egǎfǎwǎxǎnǎ. ¹⁴ E éánǎ ámǎ odǎpǎi mǎearǎgǎfǎyǎfǎ anǎnǎnǎ
 nuro odǎpǎi éfǎpǎfǎ nǎnǎnǎ anǎfǎ e nǎweagǎfǎyo áwanǎfǎ
 nurǎrǎmǎ nuro omǎnǎfǎfǎ tǎnǎfǎ e yarǎgǎfǎyo enǎ áwanǎfǎ
 nura eméánǎ ámǎ nǎnǎnǎ “Pǎ rǎfǎ enǎo?” nǎyǎiwǎiro
 sǎnǎwǎfǎ wǎnǎnǎiro nuro ¹⁵ Jǎsaso tǎnǎfǎ e nǎrǎmǎoro
 wenǎnǎfǎ éfǎyǎfǎ wǎnǎgǎfǎwǎxǎnǎ. Ámǎ imǎfǎo dǎnǎfǎ
 xǎxǎrǎoarǎnǎo xegǎfǎ yarǎnǎfǎpa mé dǎnǎfǎfǎ sǎxǎfǎ nǎnǎnǎnǎnǎ
 aikǎfǎ nǎyǎnǎnǎnǎnǎ rǎwo éfǎ nǎweanǎgǎfǎ nǎwǎnǎiro xǎmǎ imǎfǎo
 obaxǎfǎ dǎnǎfǎfǎ xǎxǎrǎogǎfǎ nǎnǎnǎ “Nǎpa imǎfǎo xǎxǎrǎoago
 orǎfǎnǎ?” nǎyǎiwǎiro wǎyǎfǎ yarǎfǎnǎ ¹⁶ ámǎ Jǎsaso
 imǎfǎo mǎxǎfǎ umǎinowǎrǎfǎgǎfǎ wǎnǎfǎyǎfǎ repǎyǎfǎfǎ nǎwǎiro
 imǎfǎo sayǎ meago éfǎpǎfǎ nǎnǎnǎ tǎnǎnǎ odǎpǎi éfǎpǎfǎ nǎnǎnǎ
 tǎnǎnǎ repǎyǎfǎfǎ wǎánǎ ¹⁷ Jǎsasomǎfǎ waunǎfǎ nǎwǎiro re
 urǎgǎfǎwǎxǎnǎ, “Nǎgǎfǎ xwǎfǎ re pǎfǎnǎ nǎneawǎiǎrǎmǎ
 uǎfǎ.” urǎnǎ ¹⁸ o rǎxa ewéyo pǎxǎmǎoánǎmǎnǎnǎnǎnǎ
 yarǎfǎnǎ imǎfǎo dǎnǎfǎfǎ xǎxǎrǎofǎo waunǎfǎ nurǎnǎnǎ “Nǎonǎ
 enǎ joxǎfǎ tǎnǎnǎ wanǎfǎwǎfǎ.” urǎrǎnǎgǎfǎfǎ aiwǎfǎ ¹⁹ Jǎsaso
 nǎonǎnǎ tǎnǎnǎ xe ounǎnǎnǎ sǎnǎwǎfǎfǎ mǎwǎnǎnǎpa nerǎfǎ re
 urǎnǎnǎgǎfǎfǎ, “Dǎxǎfǎ anǎfǎ e nǎnǎnǎ nurǎfǎ dǎxǎfǎfǎ ámǎyo
 Ámǎnǎonǎnǎ ayǎfǎ nǎrǎrǎmǎxǎnǎnǎnǎ sǎfǎpǎfǎ nǎnǎnǎ áwanǎfǎfǎ
 nura úǎrǎxǎnǎnǎ.” urǎfǎgǎfǎ ²⁰ o nurǎfǎ anǎfǎ Dekaporǎsǎyo apǎfǎ

apí níkwíróga uníḡyó áwanḡ nura nemerí amípí Jisaso wíḡpí nání áwanḡ nura emearíná amá níní dínḡ ududí níwinírí “Aríge nerí nanḡ éorfaní?” yaiwiagíáríní.

Apíxí ragí aníḡḡ pwaríḡḡ wími t́níní miáí penḡ wími t́níní nanḡ imíxíḡḡ náníríní.

²¹ Jisaso t́níní xegí wiepísaríḡowa t́níní ámi ewéyo núfasáná ipíyo j́aríwámíní niwiékínimearo ewéyo dání nayoaro ipí t́ḡḡ aḡwí e ronáná amá obaxí níbíro Jisaso t́ḡḡ e epíroyí yaríná ²² amá wo —O Judayíyá rotú aḡḡ wíyo amínáo nimónírí menḡweaḡoríní. Xegí yoḡ Jairasoyí ríníḡoríní. O níbírí Jisasomí sḡḡwí níwíníríná oyá síkwí t́ḡḡ aḡwí e mḡḡḡ xwíáyo níkwírorí wauní níwikárínírí ²³ wauní xwíyíá re uríḡḡnigíní, “Gí miáí ríxa aḡwí ayo nípepaxí ení. Í nanḡ nerí sḡḡḡ uní nání joxí níbírí wé seáyí e ikwiáreí.” uríagí ²⁴ Jisaso o t́níní nawíní úáná amá níní níxídíro íkwíkwierí waríná re enḡnigíní. ²⁵ Apíxí wí —Í xegí ragí aníḡḡ pwaríná xwiogwí wé wúkaú síkwí waú múroníríní. ²⁶ Í nanḡ onímíxípoyínírí xwírí obaxíyo nígwí ayá wí níroaayírí mḡníní níwirí aí ŕnínḡḡ winaríḡḡpí nanḡ b́ onímíapí mé níyípeí yaríḡḡríní. Xegí nígwí anípá imóníḡagí aí amí wíní mḡxínínḡḡ yomíxaríḡḡríní. ²⁷⁻²⁸ Í Jisaso nání aríá níwiríná “Oyá iyíáyo aí amáḡ níronírínáyí amí nanḡ emííní.” níyaiwia níbírí amá epíroyí egíáyo áwíní e nídakwírí ŕwími dání wé íeapá nerí oyá iyíá amáḡ róníḡḡnigíní. ²⁹ Amáḡ rónáná ragí aníḡḡ pwaríḡḡpí yeáyí síkiáríḡḡnigíní. Ragí yeáyí

sikiárʼagɨ naineniri re yaiwiŋinigiŋi, “Rixa nanɨ riyini réni?” yaiwiarʼná ³⁰ Jisaso niʼfá nimóniri “Enɨ eániŋɨ nioniyá bi ninowárimɨ ipɨ ruŋoɨ?” niyaiwiri nikiŋimóniri re riŋinigiŋi, “Gɨ iyáyo amáɨ go rónigoɨ?” ráná ³¹ xegɨ wiepɨsarinowa re urigʼawixini, “Joxi áma epɨroyɨ nɨsiro ikwiɨkwierɨ nɨsiga warʼná pí nani ‘Go gɨ iyáyo amáɨ nironigoɨ?’ rarinini?” urʼagʼa ³² apɨxɨ e wíimɨ sɨŋwɨ winimini nani sagagɨ emearinagɨ ³³ í “Jisaso píraninɨ nimixʼrini.” niyaiwiri wáyɨ neri enɨ óɨ néra nibiri Jisasomi agwɨriwáminɨ waunɨ niwikáriniri miŋɨ xwʼáyo niɨkwɨrorɨ xʼí épi nani wʼá rókiamónʼagɨ ³⁴ Jisaso re urinigiŋi, “Ineyɨ, jíxɨ diŋɨ ninikwɨrorinɨpimi dánɨ erʼkiemeánʼini. Simixɨ ayá sinarinɨpi ámi wí sininʼfá meŋagɨ nani ámi ayá bi mɨsinɨ kikiʼfá néra ui.” nuriri ³⁵ sinɨ imɨ e urarʼná sinɨ miáɨ simixɨ weŋe mɨrémopa nerʼná áma wí rotú anɨ mewenoyá anɨ e dánɨ nibiro Jisaso nani re urémeagʼawixini, “Nearéwapɨyarinomi sinɨ ayá wí murinweapani. Dixɨ miáɨ rixa peŋoɨ.” urarʼná ³⁶ Jisaso arʼfá e niwiri rotú anɨ mewenomi re urinigiŋi, “E neri aiwi wáyɨ mepani. Diŋini ninikwɨróa ui.” nuriri ³⁷ áma nini e nurakionwírarináná aiwi “Pitao tɨni Jemiso tɨni xogwáo Jono tɨni awa nionɨ tɨni xe obɨpoyiniri sɨŋwɨ owinimini.” niyaiwiri nuro ³⁸ rotú anɨ mewenoyá anɨ e nɨrémoro Jisaso yaiwininɨ niniri rinarinagɨ arʼfá niwiri wí yeyɨ nira warʼná wí ŋwapé rarinagʼa niwiniri ³⁹ anɨyo nipawiri re urinigiŋi, “Pí nani ŋwɨ earo yeyɨ riro yarinoɨ? Miáɨ rixa peŋoniri

ɲwí rími eariŋoi? Í sa sá wení.” nuriri ⁴⁰ ríptá nura warí ná o á má níní emí mímí xeamí nerí miáími xaniyaú t́níní omí kumí xinarí gí fá waú wo awa t́níní aní awawá ikwíróniŋí miáí wení wámí nípáwiro ⁴¹ Jisaso miáími wéyo fá nímá xiriri xegí píné t́níní “Tarita kumi.” nuriri —Ayí agapíné “Miá ríyí wiápíní meai.” urariŋwápi nánirini. E uráná re ení niginí. ⁴² Í ríxa ní wiápíní meari xegí xwiogwí wé wúkaú síkwí waú enagí nání ríxa ní wiápíní meari aní yarí ná ayí sírí nípikíníro “Arige ámi rí fá wiápíní meariŋoi?” níyaiwiro ududí yarí ná ⁴³ Jisaso ɲwí ikaxí re uriniŋiní, “Nioní éapí á má wíyo áwaní murípa épiyí.” nuriri “Ími aiwá bí míní wípiyí.” uriniŋiní.

6

Á má xegí aní e dáníyí ríwí umogí fá nánirini.

¹ Jisaso aní e píní níwiárimí úaná xegí wíepí saríŋowa níxí da nuro o t́níní xegí aní e ní rémoro níŋweagí asáná ² ríxa Sabarí fá imóniŋáná o nurí rotú aníyo nípáwiri xwíyí fá Goríxoyá uréwapí yarí ná á má arí fá wí fáyí sírí nípikíníro xwioxíyo dání rí fá níwóroa nuro re rínigí awixiní, “Ro xwíyí fá api ge rí fá níj fá imónigoí? Níj fá oyá pí níj fápi rí fá neaíwapí yarini? Emímí o yaríŋípi arige níj fá imóniŋirini? Oweoi, re dánorini. Neneniŋí imónini. ³ Á má ro xegí omiŋí sa aní mírariŋorini. Sa Mariaí xewaxorini. Xegí xexirí meáowa wí gí yoí Jemiso t́níní Josiso t́níní Judaso t́níní Saimono t́nínirini. Xexirí meáíwa nene t́níní ení nawíní míŋweapa reŋoi? Arige

nimóniri nearéwapiyarini?” niriiga nuro
 “Aríá miwipani.” niriiniro wigí xwioxíyo
 dáni wikí niwóga warína ⁴ Jisaso xewaniño
 nání nuriríná wigí rarigíápi tñi xixeni re
 uriñiniginí, “Ámá añí midánfyí Gorixoyá
 wíá urókiamoarigíáyo aríá umónarigíá aí
 wigí e dánfyí tñi xexirímeáyí tñi ‘Sa negí
 ámaorini.’ niriiniro aríá umónarigíámani.”
 nuriri ⁵ e emimí miwíwapiyipaxí enagi aí ámá
 simixí yarigíá wíyoní wé seáyí e niwikwiárirí
 naní imixiniginí. ⁶ E neríná o ayí diñí
 miwikwíropa nero aríá mumónariñagíá nání
 ududí wininiginí.

*Wiepísaríñowa wá urímépoyniri uowáriní
 nánirini.*

O añí api api ikwíroniní wíyí wíyoní nemi
 xwíyá Gorixoyá nuréwapíya nemiíná ⁷ xegí
 wiepísaríñowa wé wúkaú síkwí waú awami
 “Awí eánípoi.” nuriri waú waú xixegíni
 upíri nání níkumixiri niwáriríná imíoyo mixí
 umáinowáripíri ení sixí eániní bí xixegíni ení
 sixí neámixowárirí ⁸ ñwí ikaxí re uriñiniginí,
 “Wagwí wagwí añí wíyí wíyo wá nemi
 ‘Gorixoyá xwioxíyo ñweaníwá añwí ayo enagi
 nání seyíne uyínié nera warigíápi ríwíminí
 nimamoro nisaniro ñweárixini.’ nuriríná
 amípi wí nímeámi mupani. Aiwá birani,
 árupianí wúraní, nígwí wowí birani, bí nímeámi
 mupani. Xoyíwáni eraní niriiga úpoi. ⁹ Síkwí sú
 niyíinro aiwi iyíá wúkaú mipánipani. ¹⁰ Wagwí
 wagwí añí wí e niremoríná ámá wo ‘Awagwí
 anani níwiapíri sá wépiyi.’ earí o tñiní sá

nɪwémɪ úisixɪnɪ. Sɪnɪ aŋɪ e ikwɪrónɪŋɪpimɪ nuréwapɪyirɪná aŋɪ axiwámɪnɪ sá wéfrɪxɪnɪ.” nurɪrɪ ¹¹ re urɪŋɪnigɪnɪ, “Aŋɪ bimɪ soýné nɪseaipemeámɪ mupa ero arɪá mɪseaipa ero éánáyɪ, aŋɪ apimɪ rɪxa pɪnɪ nɪwiárɪmɪ nurɪná sikwɪ sù nɪwirɪro xwɪá sikɪ yeáyɪ xénɪŋɪpɪ pɪrɪ nɪwiaíkiárɪmɪ úfrɪxɪnɪ. Ámá aŋɪ apimɪ ŋweáyɪ dɪŋɪ re yaiwipɪrɪ ‘Newanɪŋene ikárɪnɪŋwáyɪ nánɪ awáú Gorɪxo nene nánɪ xwɪrɪá winɪnɪ nánɪ iyɪ rɪyárɪɪ?’ yaiwipɪrɪ nánɪ xwɪá sikɪ sikwɪyo xénɪŋɪpɪ pɪrɪ wiaíkiárɪrɪxɪnɪ.” Sekaxɪ e urowáráná ¹² wiepɪsarɪŋowa wáú wáú nɪkumɪxɪnɪmɪ numiro wáɪ nura nemeróná repɪyɪ re wigɪawixɪnɪ, “Seyné uyɪnɪ néra warɪgɪápɪ emɪ nɪmoro nɪsanɪro ŋweáfrɪxɪnɪ.” repɪyɪ e nurɪro ¹³ ámá obaxɪyo imɪó rɪwɪyo nɪrómáná dɪŋɪ xɪxéroarɪŋɪpɪ mɪxɪ numáɪnowára nuro ámá obaxɪ sɪmɪxɪ wiarɪŋɪyo enɪ ranɪ tɪnɪ gɪnɪ nɪwiro naŋɪ nimɪxa ugɪawixɪnɪ.

Jono wayɪ numeaiá uŋomɪ pɪkigɪá nánɪrɪnɪ.

¹⁴ Mɪxɪ ináyɪ Xerotoyɪ rɪnɪŋo Jisasoyá wiepɪsarɪŋowa e néra emearɪná aŋɪ nɪyonɪ “Jisaso e yarɪnɪ. E yarɪnɪ.” rɪnarɪŋagɪa o arɪá nɪwirɪ ŋweaŋáná ámá wɪ emɪmɪ Jisaso yarɪŋɪpɪ nánɪ re nɪrɪga ugɪawixɪnɪ, “Jono wayɪ nɪneameaiá wago peŋo ámɪ nɪwiápɪnɪmearɪ Jisaso nimónɪrɪ nánɪ emɪmɪ apɪ rɪá éwapɪnarɪnɪ?” e nɪrɪga warɪná ¹⁵ ámá wɪ re nɪrɪga ugɪawixɪnɪ, “Iraijao —O xwɪyɪá Gorɪxoyá wɪá nearókiamoagɪá wo sɪnɪ mɪpé yarɪná Gorɪxo nɪwirɪmeámɪ aŋɪnamɪ nánɪ peyɪŋorɪnɪ. O nɪwepɪnɪrɪ emɪmɪ apɪ rɪá yarɪnɪ?” nɪrɪga

oxomi yapí wíwapíyíáná xewaníño Jonomi nípikiniñoi.” n+yaiwiri Xeroto tñni áamáowa tñni ríxa awí neáníro aiwá narínná í xegí xemiáími re uowáriniginini, “Jíxi ápo tññí e nání nurí simininiñí ei.” uowáraná ²² í nípáwiri simininiñí yarínná míxí ináyí Xeroto tñni áamá o tñni aiwá narígfáwa tñni simininiñí í yaríñípi nání yayí níwiniri nání Xeroto ími re uríñiginini, “Jíxi pí pí nání simónípi nání yaríñí nínná anani siapiínini.” nuriri ²³ ámi xwíá e dání re uríñiginini, “Jíxi xwíá nioni menweañápi nání ‘Áwini e nepayori midáni niapei.’ níránáyí anani nisapiínini.” uráná ²⁴ í nipeyari xinnáími re uríñiginini, “Inóke, pí nání yaríñí wimíniréini?” uráná xinnáí re uríñiginini, “Jono wayí numeaiia waríño nání ‘Sijwí míñí níwákwiri niapei.’ urei.” uráná ²⁵ xemiái ámi mírí nípáwiri míxí ináyomi re uríñiginini, “Niíni re nimónarini, ‘Añíni Jono wayí numeaiia waríñomi sijwí míñí níwákwiri míño píreríxí wínamí níkwíariri nímeámi níbirí niapei.’ nimónarini.” uráná ²⁶ o Jono nání dññí sípí níwiri aiwí miáími xwíá e dání áamá o tñni aiwá narígfáwa aríá enáná uríñípi nání ayá níwiniri “Oweoi.” murípaquí níwimóniri re eniginini. ²⁷ Xegí simíñí wínaríñí womí sekaxí re uowáriniginini, “Jonomi sijwí míñí níwákwiri nímeámi bei.” uowáraná o nurí kírapusí añíyo nípáwiri e sijwí míñí níwákwiri píreríxíyo níkwíariri ²⁸ nímeámi níbirí miáími míni wínná í nurápmi nurí xinnáími míni wínná í “Ríxa riwo rípi kíoi?” yaiwíñiginini. ²⁹ E éáná Jonoyá wiepísaríñowa

aríá niwiro náoni níménapiro nimeámi nuro xwíá weyárigfawixini. Xeroto Jonomi pikinj enagi nani Jisaso ríwíyo emimí yaríná o re yaiwiagírini, “Nioni Jono wayí numeaiá wago siñwí m+ñj wákwiñáo niwiápínimeari áamá Jisaso yí riniño nimóniri emimí ríá yarini?” yaiwiagírini.

Ámá 5,000 ayo aiwá wiñf nánirini.

³⁰ E yaiwiaríná áamá Jisaso wá urowárinjowa ámi nibiro o tñni nerimeániro añf apí apimi wa emegíapí nani omi repiyí wiro xwiýfá amipí wa nuréwapiya emegíapí nani repiyí wiro néisáná ³¹ Jisaso áamá obaxí omi siñwí winaniro nani biri uro yayarinjagíá xfo tñni xegí wiepísarinjowa tñni aiwá minipaxí wiarinjagi nani wiepísarinjowami re uriniginini, “Noneni áamá diñf meañe nani nurane kikiá bi onweaneyi.” nuriri ³² ewéyo nipixemoániro wigípi áamá diñf meañe nani waríná ³³ áamá wí añf niyoni dani wenñf éfáyf awa ewéyo pwarinjagíá niwiniro mí nómixiro añini xwíáyo nuro xámi niremororo ñweañaná ³⁴ Jisaso ríwíyo niremori ewéyo dani nayoari áamá xwé ayá wí epíroyf yarinjagíá niwiniri áamá ayf sip+sipf xiáwo mayfnñf nimóniro piránñf mñweapaxí imóninjagíá niwiniri nani ayá nirimixiri amipí obaxí nani nuréwapiya nuri ³⁵ nuréwapiya núisáná enaná sfápi tñni xegí wiepísarinjowa añwi e nibiro re urigfawixini, “Rixa sfáriní. Re añf wí mayf e enagi nani ³⁶ áamá añf ami ami mirinñfyo nani numiro aiwá bf nero nipíri nani urowarapei.” uríagíá aí ³⁷ Jisaso

re urɪŋɪnigɪnɪ, “Aiwá nɪpɪrɪ nánɪ sewanɪŋoyɪné mɪnɪ wípoyɪ.” urɪagɪ awa re urɪgɪfawixɪnɪ, “Aiwá mɪnɪ wianɪ nánɪ nurane bisɪkerɪfá (Aiwá nɪnɪ nánɪ nɪrɪrɪná Judayɪ bisɪkerɪfáɪ ragɪárɪnɪ.) bisɪkerɪfá nánɪ bɪ neranéná óf inɪŋɪ 200 mɪnɪ nɪwirane urápanɪréwɪnɪ?” urɪagɪa ³⁸ o re urɪŋɪnigɪnɪ, “Bisɪkerɪfá ararɪ tɪgɪoyɪnérɪnɪ? Sɪŋwɪ wɪnaúpoyɪ.” uráná awa sɪŋwɪ nɪwɪnaumɪ nɪbɪro “Bisɪkerɪfá wé wú núnɪ enáná peyɪ ná waúnɪrɪnɪ.” urɪagɪa ³⁹ o awamɪ “Ámá nɪyonɪ sekaxɪ re urɪpoyɪ, ‘Aráyo miaúrárɪ niga uro éf nɪŋweaxa uro époyɪ.’ urɪpoyɪ.” urɪagɪ ⁴⁰ ayɪ miaúrárɪ niga nurɪná wɪ ámá 50 miaúrárɪ inɪro wɪ ámá 100 miaúrárɪ inɪro néra úáná ⁴¹ Jisaso re enɪnigɪnɪ. Bisɪkerɪfá wé wú núnɪ enɪpɪ nɪmearɪ peyɪ waúnɪ enɪwaú enɪ nɪmearɪ sɪŋwɪ anɪnamɪ nanánɪrɪná Gorɪxomɪ aiwápi nánɪ yayɪ nɪwimáná kɪkwɪrɪmɪ néra nurɪ xegɪ wiepɪsarɪŋowa yanɪ wɪpɪrɪ nánɪ mɪnɪ nɪwiayɪrɪ peyɪwaú enɪ nororɪ mɪnɪ wiayarɪná wiepɪsarɪŋowa nurápayɪro yanɪ nɪwia nuro ⁴² ámá nɪnɪ nɪnɪro agwɪ ímɪ uyɪagɪ ⁴³ kwɪkwɪrɪmɪ inɪŋɪ e tɪápɪ nɪmeamero peyɪ ororómɪ inɪŋɪ e tɪápɪ enɪ nɪmeamero soxɪ fá wé wúkaú sɪkwɪ waúmɪ aumaúmɪ nero nɪnɪ magwɪ miárɪgɪfawixɪnɪ. ⁴⁴ Ámá oxɪ aiwá apɪ nɪgɪfáwa nɪnɪ ayɪ ámá 5,000 nɪgɪfawixɪnɪ.

Jisaso ipíyo seáyi e nosaxa unɪf nánɪrɪnɪ.

⁴⁵⁻⁴⁶ Jisaso, ayɪ aiwá nɪnɪro nemáná, o wiepɪsarɪŋowamɪ re urɪŋɪnigɪnɪ, “Soyɪné ewéyo nɪpɪxemoánɪro ipíyo jɪarɪwámɪnɪ anɪ yoɪ Betisaida nánɪ xámɪ nɪmeápoyɪ.” nurɪrɪ awa rɪxa úáná ámá e epɪroyɪ egɪfáyo yayɪ

nɪwiri xixegɪni nurowárapimáná Gorixomi xwɪyɪ́á urɪnɪ nánɪ dɪwɪyo nɪyiri nɪɲweanɪsáná ⁴⁷ árɪwɪyimɪ wiepɪsarɪɲowa sɪnɪ ipiyo áwɪnɪ e ewé nɪmeámɪ warɪná xɪo sɪnɪ jɛ xwɪáyo nɪrómáná ⁴⁸ wɪnɪɲɪnigɪnɪ. Awa enɪ tɪnɪ reaarɪɲagɪa aiwɪ imɪɲɪ xwé sɪmɪmɪnɪ nɪxemɪ barɪɲagɪ nánɪ ewé anɪnɪ mɪyarɪɲagɪ nɪwɪnɪrɪ ipiyo xwɪáyónɪɲɪ nosaxa nurɪ rɪxa isɪ́á yinɪɲáná xegɪ wiepɪsarɪɲowamɪ múrómɪnɪrɪ yarɪná ⁴⁹⁻⁵⁰ nowanɪ wenɪɲɪ éfáyɪ wɪnɪgɪfawixɪnɪ. O ipiyo nosaxa warɪɲagɪ nɪwɪnɪro “Pɪyɪɲɪ siwɪ wo rɪa pwarɪnɪ?” nɪyaiwiro ófɪ níkáɪnɪro “Yeyɪ!” nɪrɪro wáyɪ ayɪkwɪ mɪwɪnarɪná o rɪxa xwɪyɪ́á nurɪrɪ re urɪɲɪnigɪnɪ, “Wáyɪ mepanɪ. Nionɪrɪnɪ. Dɪɲɪ sɪxɪ nɪnɪro enɪ neánɪro ɲweápoyɪ. Ananɪrɪnɪ.” nurɪrɪ ⁵¹ awamɪ nɪwɪmearɪ ewéyo pɪxemoánáná re enɪnigɪnɪ. Imɪɲɪ enɪ rɪxa pɪnɪ wiárɪagɪ sɪɲwɪ e nɪwɪnɪro dɪɲɪ “Imɪɲɪ axínánɪ pí nánɪ pɪnɪ rɪa wiárɪɲoi?” dɪɲɪ e nɪpɪkɪnɪro ududɪ néra nuro ⁵² Jisaso xámɪ aiwá kwɪkwɪrɪmɪ yarɪɲagɪ nɪwɪnɪro aiwɪ dɪɲɪ wakɪsɪ nɪnɪrɪɲɪpimɪ dánɪ oyá enɪ eánɪɲɪ mí mómɪxɪ éfá nánɪ sɪnɪ o nánɪ dɪɲɪ ududɪ néra ugɪfawixɪnɪ.

Genesaretɪ dánɪ sɪmɪxɪ tɪgɪáyo nanɪ imɪmɪxɪmɪ enɪ nánɪrɪnɪ.

⁵³ Dɪɲɪ ududɪ néra warɪná rɪxa ipiyo jɪarɪwámɪnɪ imanɪ e niwiékɪnɪmearo ⁵⁴ ewéyo dánɪ nayoaro gwɪ yurárarɪná áamá wɪ Jisasomɪ rɪxa sɪɲwɪ mí nómɪxɪro ⁵⁵ ananɪnɪ áamá sɪmɪxɪ wegɪáyɪ nánɪ anɪ ayɪ ayo nánɪ numiamoro sɪmɪxɪyɪ íkwianɲwɪyo níkwɪárɪro “Jisaso e ɲweanɪ.” rɪnɪé nánɪ nɪmeámɪ nɪbɪro ⁵⁶ o anɪ

onĩmiá bĩ bimĩrani, anĩ xwé bĩ bimĩrani, omĩnĩ
inĩnerani, pwarĩnagĩ nĩwĩnĩro simĩxĩyĩ nĩmeámĩ
nĩbĩro makerĩá imĩxarĩgĩe táná amá simĩxĩ gĩyĩ
oyá rapĩrapĩ yĩnĩnũ sĩrĩwĩ mĩde amá rónanĩro
nánĩ waunĩ rĩxĩnĩ nurĩro rapĩrapĩ sĩrĩwĩyo amá
nĩrónĩrĩná nĩnĩ axĩná nanĩ egĩawixĩnĩ.

7

Piaxĩ weaarĩnĩpĩ nánĩ urĩnĩ nánĩrĩnĩ.

¹⁻² Parisi wa tĩnĩ Gorĩxoyá nĩwĩ ikaxĩ eánĩnĩpĩ
mewegĩá wa tĩnĩ, Jisaso sĩnĩ Gariri pĩropenĩsĩyo
nĩweanĩnĩ, awa Jerusaremĩ dánĩ nĩbĩro Jisasoyá
wiepĩsarĩnĩwowa wigĩ Judayĩ xiáwowa yagĩápa mé
aiwá nĩnĩróná xámĩ wé igwĩá mĩwĩró wé piaxĩ
weanĩnĩ aiwá narĩnagĩá nĩwĩnĩro Jisaso tĩnĩ
e axĩ e awĩ neánarĩro ³⁻⁴ —Parisiowa tĩnĩ wigĩ
Judayĩ nĩnĩ tĩnĩ nene piaxĩ neaeanĩgĩnĩrĩ wigĩ
xiáwowa yagĩápĩ aiwá nĩnĩróná xámĩ pĩránĩnĩ
wé igwĩá wimoarĩgĩárĩnĩ. Ayĩ makerĩáyo nánĩ
nuro aiwá bĩ nemĩ anĩ e nánĩ nĩbĩróná enĩ
piaxĩ neaeanĩgĩnĩrĩ igĩá meánĩpa nerĩná aiwá
mĩnarĩgĩárĩnĩ. Xiáwowa érowiápnĩgĩáyĩ anĩnĩ
minĩ fá nĩmaxĩrĩro nĩxĩdĩro sĩnĩ axĩpĩ nero
kapĩxĩ tĩnĩ xwárfá sixĩ tĩnĩ suyupenĩxĩ tĩnĩ
ikwianĩwĩ sá wearĩgĩápnĩ tĩnĩ igĩá eaagĩápa axĩpĩ
igĩá eaarĩgĩárĩnĩ. ⁵ Parisiowa tĩnĩ Gorĩxoyá
nĩwĩ ikaxĩ eánĩnĩpĩ mewegĩáwa tĩnĩ Jisaso tĩnĩ
e axĩ e awĩ neánarĩro yarĩnĩ re wigĩawixĩnĩ,
“Dĩxĩ wiepĩsarĩnĩwowa pĩ nánĩ negĩ arĩowa
nero nearéwapĩyigĩápnĩ nĩwĩaiĩkiro wé piaxĩ
aĩ tĩnĩ aiwá narĩgĩárĩnĩ?” urĩagĩá ⁶ Jisaso
re urĩnĩnĩgĩnĩ, “Enĩná Gorĩxoyá xwĩyĩá wĩá

rókiamoagí Aisaiaoyi riniŋo soyíné naní riro sipí riro yarigíoyíné nání xixeni niwuriyiri ríwamiŋí re eanírini, ‘Ámá tiyí “Gorixomi wéyo píraniŋí meariŋwini.” niriro aiwi Gorixoní dŋí síxí miniyipa yarigíárini. ⁷ E nero ámayo amípi ámá wigí dŋí tŋí érowiápíniŋíápí nání nuréwapiyiróná yapí re nuriro “Xwiyíá tiyí Gorixo riŋírini.” nuriro nání “Gorixomi seáyí e meariŋwini.” niriŋóná Gorixoniyá yoŋni surímá rariŋíárini.’ Aisaiao soyíné nání xixeni e niwuriyiri ríwamiŋí eanírini. ⁸ Soyíné ámá érowiápíniŋíápí niŋíŋíŋóná ŋwí ikaxí Gorixo riŋípi íkí ninemoro yarŋoí.” nuriri ⁹ re uriŋinigiŋi, “Ŋwí ikaxí Gorixo riŋípi wiaíkiro amípi segí aríowa érowiápíniŋíápí xíŋíro yaníro nání dŋí obiŋaxí nimoro óí imoarigíoyínerini. ¹⁰ Ayí rípi nání searariŋini. Eníná xwiyíá Gorixo riŋípi Moseso niriŋi ríwamiŋí re eaninigiŋi, ‘Díxí ápowami tŋni inókiwami tŋni wéyo meríni.’ E niriŋi neari ámi rípi niriŋi eaninigiŋi, ‘Ámá xanomirani, xináimirani, ikayíwí umearítyí emi pikímópoi.’ Moseso e niriŋi ríwamiŋí eaní aiwi ¹¹ soyíné ámá wí xináiwamirani, xanowamirani, re uraríná ‘Amípi nioni wéyo niriŋeríná arirá nisiri siapiŋaxí imóniŋiyí nání rixa Gorixomi re uríaniŋi, “Nioni nisipiŋíárini.” nuriri nání arige joxi nisipiŋi arirá simíni? Oweoi, aipagwí nání wí meníni.’ Parisioyíné ámá wí xaniyaúmi e urariŋagi síŋwí niwiniŋóná ‘O apáni yarini.’ niriŋo ¹² o xaniyaúmi píraniŋí wéyo mímepa yaríŋagi niwiniro aiwi o ayaúmi xe bi arirá owiniriŋi síŋwí winiŋíámani. ¹³ E neríná

soyíné sɪwí aríowa érowiáþnigíáþi nixídiro xwíyíá Gorixoxo rɪŋí rɪþi xórórí nero wiaikiariŋoɪ. E yarígíáþa neríná xwíyíá Gorixoyá xwé wí ení nɪwiaíkia warɪŋoɪ.” Jisaso Parisiowami e nurimáná ¹⁴ áamá e epíroyí egíáyo “Aŋwi e bípoyí.” nuriri ayí rɪxa aŋwi e báná o “Niyínéní nɪjía imónipírɪ nání píránɪŋí aría nípoyí.” nuriri ¹⁵ ewayí xwíyíá rɪþi urɪŋnigɪni, “Aiwá áamá nɪniríná gwínáreááþi wí piaxí weaarɪŋímani. Pí pí xwioxíyo dání peyeaarɪŋíþi áamáyo piaxí weaarɪŋírɪni.” nuriri ¹⁶ re urɪŋnigɪni, “Ewayí xwíyíá nioní ría rɪþi nání aría ókiarí nɪmóníþoyí.” nuríísáná ¹⁷ áamá e epíroyí egíáyo e nɪwárimí nurí aŋíyo nɪpáwiri nɪŋwearí xegí wiepɪsariŋowa ewayí xwíyíá xío uríþi nání yarɪŋí wíaná ¹⁸ o re urɪŋnigɪni, “Soyíné ení dɪŋí mayoyínérani? Xwíyíá ‘Aiwá áamá nɪniríná gwínáreááþi wí xíomi piaxí weaarɪŋímani.’ searíþi soyíné sɪni míkí nání dɪŋí mɪmoarɪŋí reŋoɪ?” nuriri áwaní re urɪŋnigɪni, “Aiwá wí áamáyo piaxí eapaxí mimónni. ¹⁹ Pí nányí? Ayí aiwá gwínáreááná nɪwerí írɪwíyo ínɪŋí ríwíyo íkí emoarígíá enagi nánirɪni.” nuriri —E nuriríná aiwá nɪni nání “Anani nɪpaxírɪni.” rɪŋírɪni. ²⁰ Ámi re urɪŋnigɪni, “Aga píþi áamáyo piaxí weaarɪŋírɪni? Ayí pí pí dɪŋí xwioxíyo dání peyeáþi, amiþi sɪþi nání móþi áamáyo piaxí weaarɪŋírɪni. ²¹ Xwioxíyo dání dɪŋí yaiwíáþimi dání rɪþi rɪþi yarígíárɪni. Íwí amiþi wí nání dɪŋí moro íwí iníro apíxí erápeníro amiþi íwí mearo áamá píkíxwiríó ero oxí apíxí iyí nání niga uro ²² sɪŋwí íwí winíro ríkíkíríó ero yapí

nání díxí miáími imító xixéroarínjipi ríxa míxí umáíníni. Díxí anjé ui.” uríagi³⁰ í ámi xegé anjéyo nání nurí síŋwí winííyí winíniginíni. Xemiái imító píní níwiárími úf enagi nání píránínjé sá wenagi winíniginíni.

Aríá t́níní manjé t́níní ṕrónínjé womí nanjé imíxínjé náníríní.

³¹ Jisaso ámi níwiápínimeari anjé yoí Taia t́njé e ṕníní níwiárími nurí anjé yoí Saidoní t́njé e áwíní e nurí xwíá yoí Dekaporisíyo nuríná ipí Gaririyo níremorí yaríná ³² ámá wí ámá aríá píronárírí xwíyíá píronárírí enjé womí Jisaso t́njé e nání nímeámí níb́iro wauní ríxínjé re urígáwixíní, “O nanjé ení nání wé seáyí e ikwiárei.” uríagíá ³³ Jisaso ámá awí eánárígíe dání omí nímeámí nurí egípi neríná Jisaso xegé wé oyá aríá óíyo wíxwárírí xegé wéyo reanjé núrínimáná oyá aíwíyo ikwiárírí nemáná ³⁴ síŋwí anjénamí nanímáná rímínjé nírirí xegé ṕné t́níní re uríniginíni, “Epata.” —Wígí ṕné “Oxoai.” nuríríná “Epata.” rarígíáríní. E uráná re enjíniginíni. ³⁵ Xegé aríá oxoánírí aíwí sanjé wiarínjépi náyí erí nerí xwíyíá píránínjé níra waríná ³⁶ Jisaso ámi ámá awí eánárígíáyo níwimeari ŋwí ikaxí nurírí re uríniginíni, “Nioní wíápi áwanjé murímepaní.” uríagi aíwí amí amí nemero aríkí áwanjé níra nuro ³⁷ ayá níriwamóga nuro re níra ugáwixíní. “Amípi o épiyí aga nanjíní yarínjíríní. Aríá píronarígíáyí t́níní aíwí sanjé mearígíáyí t́níní aí píránínjé imíxáná aríá ero xwíyíá ríro yarígíáríní.” níra ugáwixíní.

8

Ámá 4,000 ayo aiwá wiŋf nánirini.

¹ Íná ríwíyo Jisaso áamá obaxí ámí o tŋf e epíroyí niyáriro wigí aiwá ríxa menagí nŋwínirí xegí wiepísariŋowamí “Eini.” nuriri ² re uriniginini, “Ámá tŋyí sá wiyáú wiyi nioní tŋní re niŋwearóná wigí aiwá ríxa nowárigíá enagí nání wá nonarini. ³ Wí aní aiwími dání bíagíá enagí nání nioní ayí sŋní agwí nání yaríná nurowárirínáyí ‘Sŋwí xaxá nŋwiniri ení sŋririnŋwí nŋwiniri ná neága upírinxini.’ niyaiwirí rarini.” uríagí ⁴ xegí wiepísariŋowa re urígíawixini, “Aní mimirinŋí re aiwá áamá tŋyí xixeni niŋírí nání ge bí yaníwini?” uríagí ⁵ o re uriniginini, “Segí bisíkeríá ararini?” uráná “Wé wíúmi dání wáú tŋwáonerini.” uríagí ⁶ o áamá epíroyí egíáyo “Xwíámi éf niŋweaxa úpoyí.” nuriri bisíkeríá nimeari Gorixomi aiwá api nání yayí nŋwimáná kwíkwirími neri wiepísariŋowamí mŋní wíáná nurápayiro áamá ayo mŋní nŋwia nuro ⁷ wigí peyí bia enagí Jisaso apia ení nurápirí Gorixomi yayí nŋwimáná re uriniginini, “Peyí rípia ení yaní nŋwia úpoyí.” uríagí xífo uríŋpí yaríná ⁸ áamá nŋní ríxa niniro agwí ímí uyíagí wiepísariŋowa ayí aiwá nŋniro e tŋápia nimeayiro soxí íá wé wíúmi dání wáúmi aumaúmf nero magwí miárigíawixini. ⁹ Ámá 4,000 aiwá api nígíawixini. Jisaso ayí aiwá nŋnimáná enáná wigí aní e nání nurowárimí ¹⁰ ewéyo wiepísariŋowa tŋní niŋixemoániro nimeámí ugíawixini. Ipiyo oríwámí dání

añí yoí Darimanuta tíñí e niwiékínimearo ayoagíawixíni.

“Emímí bí neaíwapíyíi.” uríagíá náníríní.

¹¹ Parisi wa níwímearo ríxa símí tíni úrapí xwíyíá nuríro omí iwamíó wíwapíyaníro nání re uríagíawixíni, “Añínami dání emímí bí neaíwapíyíi.” uríagíá ¹² Jisaso awa nání xegí xwioxíyo dání mñí nípéníri “Iníi!” níríri re uríñínigíni, “Judayí agwí ríná ñweagíáyíné pí nání ‘Emímí neaíwapíyíi.’ níraríñoí? E níraríñagíá aiwí emímí soyíné níraríagíapí wí nemíméni.” nuríri ¹³ ayo píní níwiárimí wiepísaríñowa tíni ewéyo nípixemoáníro ipíyo oríwámí dání nání ugíawixíni.

Ewayí ikaxí yisí nání uríñí náníríní.

¹⁴ Nuróná aiwá nání dñí aríá níkeamoro bisíkeríá ná bíní ewéyo wenípiní nímeámí waríná ¹⁵ Jisaso Parisiowa nañí rayíro sípí rayíro yaríñípa wiepísaríñowa axípi yaníro neríná omí dñí míkwrópa nero ríwí nímpíríxíníri ewayí xwíyíá nuríríná sekaxí re uríñínigíni, “Soyíné píraníñí emépoi. Bisíkeríá yisí —Bisíkeríá síní síñí enáná yisí onímíapí tíá aiwí nímní íkwianwí neapínárirí nímiğa wiápnímeariñíríní. Yisí Parisiowayá tíni Xerotoyá tíni nání wáyí nero emépoi.” uríñínigíni. Uyíní yisíníñí wigí xwioxíyo íkwianwí eapínínigíníri e uraríná ¹⁶ wiwaníñowa re ríngíawixíni, “None bisíkeríá menagí nání neararíní.” rínaríñagíá ¹⁷ o aríá níwiri míxí re uríñínigíni, “Pí nání ‘Bisíkeríá mayoneríní.’ rínaríñoí? Síní síñwí

oxoaro diŋf moro mepa reŋoi? Segf miŋf sŋánŋf rimónŋni? ¹⁸ Siŋwá tŋfŋoyŋé aiwí siŋwá mŋwŋŋpa riyariŋoi? Aríá tŋfŋoyŋé aiwí aríá miyarŋf reŋoi? Nioni bisŋkeríá wé wú núni kwŋkwŋrŋmŋ neri áamá 5,000yo mŋni wiŋá nánŋ diŋf miŋseainarŋŋrani? ¹⁹ Aiwá ayf nŋniro tŋápi soxŋ íá xwé arariyo aumaúmŋ yáŋŋfawixŋni?” urŋagi awa “Wé wúkaú siŋwá waú apimi aumaúmŋ yáŋŋwanigŋni.” urŋagíá ²⁰ o ámi re urŋŋnigŋni, “Nioni bisŋkeríá áamá 4,000yo niŋkwŋrŋrŋ wiŋápi soxŋ íá arariyo miáŋŋfawixŋni?” urŋagi awa “Wé wúmi dáŋf waúmi miáŋŋwanigŋni.” urŋagíá ²¹ o re urŋŋnigŋni, “Soyŋé sŋni majŋá rimónŋŋoi? ‘Aiwá meŋáná árŋnone mŋneaiapiŋpaxorŋni.’ rŋniaiwiariŋoi?” urŋŋnigŋni.

Siŋwá supáŋŋf womŋ naŋf imixŋŋf nánŋrŋni.

²² E nurŋsáná nuro aŋf yoŋ Betŋsaidayo niwŋkŋŋmearo nayoaro emearŋná áamá wí siŋwá supáŋŋf wo Jiŋsaso píráŋŋf imixŋŋni nánŋ niŋméra niŋbiro waunŋ rixŋŋf re urŋŋfawixŋni, “Joxŋ wé seáyŋ e niwŋkwŋárŋrŋ naŋf imixŋréŋni?” urŋagíá ²³ Jiŋsaso siŋwá supáŋŋŋomi wéyo íá niŋxiŋŋmi aŋf Betŋsaiŋa e niwáŋŋmi nurŋ yáni e dáni niŋrómáná oyá siŋwáyo reaŋwá núŋrŋ wé seáyŋ e niwŋkwŋárŋrŋ yariŋf re wiŋŋnigŋni, “Joxŋ amiŋí wí siŋwá rŋwŋŋŋŋni?” urŋagi ²⁴ o siŋwá nanŋrŋ re urŋŋnigŋni, “Áamá wí aŋf emearŋŋagíá siŋwá niwŋŋŋrŋ aiwí íkŋánŋf imónŋŋagíá wŋŋŋŋni.” urŋagi ²⁵ ámi bi wé siŋwáyo seáyŋ e wŋkwŋáráná o rŋxa siŋwá anŋf nanárŋrŋ xegf siŋwá rŋxa naŋf

éagi amipí niyoni xixeni winiñinigiñi. ²⁶ Xixeni wináná Jisaso o xegí añí e nání nurowáriríná re uriniginí, “Dixí añí e nání nuríná ámi Betísaida tío nání mupani.” uriniginí.

Pitao “Kiraisoxirini.” uriní nánirini.

²⁷ Jisaso tñí xegí wiep+sariñowa tñí niwiápñimeámi nuro añí xwé yoí Sisaria Piripai tñíyo ikwíróniñpimi nání nuríná awami yaríñí niwiri re uriniginí, “Ámáyí nioní nání arire rariñoi?” uríagi ²⁸ awa re urígíawixini, “Wí re rariñoi, ‘Jono wayí nineameaia wago ámi niwiápñimeari ría yarini?’ rariñoi. Ámi wí re rariñoi, ‘Eníná Gorixoyá xwiýá wía rókiamoagí mipé añnamí peyiñí Iraiiaoyi riniño niweapiri ría yarini?’ rariñoi. Ámi wí re rariñoi, ‘Eníná Gorixoyá xwiýá wía rókiamoagía wo niwiápñimeari ría yarini?’ rariñoi.” uríagi ²⁹ o sini yaríñí niwiríná re uriniginí, “Ayí e niriro aiwí sewaniñoýiné nioní nání gorini rariñoi?” uríagi Pitao re uriniginí, “Joxí Kiraisoxí, nene yeáyí neayimixemearía nání aríowayá xwía piaxíyo dání iwiaronoxirini.” uríagi ³⁰ o ñwí ikaxí re uriniginí, “Soyíné nioní e eñaoni nání áwaní murípa époyí.” uriniginí.

Áwaní “Nioní ninipikipírarini.” uriní nánirini.

³¹ Xewaníño nání iwamíó nuréwapíyiri re uriniginí, “Ámá imóniñaoni rñiñí xwé wí meámíarini. Negí mebáowa tñí apaxípaniñí imónigía xwéowa tñí Gorixoyá ñwí ikaxí eániñipi mewegíawa tñí nioní ríwí nimóaná

wa ninipikipíríáríní. E nerí aiwí sá wiyáú wiyí óráná ámi wiápnimeámfáríní.” nurírí ³² píné síhání e rímóagí Pitao Jisasomí nimeámi nurí yánimí nírómáná ríxa mǎxǎ urímínírí nání nerí “E wí mǎnearipání.” uraríná ³³ Jisaso omí rǎwǎ numorí wiepǎsaríhǎ wǎamí síhǎwǎ nǎwíníríná omí mǎxǎ nurírí re uríhǎnigíní, “Setenoxíní, pǎnǎ nǎnǎwǎrímí uǎ.” nírírí re uríhǎnigíní, “Pitaoxí amípí nání Goríxo wimónaríhǎpí nání díhǎ mímó ámá wimónaríhǎpí nání moaríhǎnǎ.” nuríísáná ³⁴ ámá e epǎroyǎ egǎáyo “Eíní.” nurírí xegǎ wiepǎsaríhǎowa tǎnǎ nawínǎ awí neánímáná eháná re uríhǎnigíní, “Soyǎné woxí nionǎ yaríhǎpa emínírí nání nionǎ tǎnǎ nurínáyǎ re erǎríní. Díxǎ simónaríhǎpí wí mé rǎwǎmíní nímamorí re nǎyáiwírí ‘Jisasomí xǎdaríhǎgí nání ámá wa íkǎáyo nǎnǎyekwǎroáríro nǎnǎpǎkíróná ayǎ ananíríní.’ nǎyáiwírí nǎxǎdírǎríní. ³⁵ Ámá go go ‘Jisasomí nǎxǎdírǎnáyǎ ámá wa nǎpǎkipǎrǎxíní.’ nǎyáiwírí nání nionǎ mǎnǎxǎdí xegǎ wará éí nǎmenírí neríná xewaníhǎ aníhǎnǎ ikeamónínǎríní. E nerí aiwí ámá go go nionǎ nǎnǎxǎdí rǎwǎyǎ yayǎ seainaríhǎpí nání wǎt emearíhǎgí nání pǎkǎánáyǎ, o aníhǎnǎ mikeamónǎ nionǎ nǎnǎxǎdí rǎhǎpímí dǎnǎ erǎkiemeánínǎríní. ³⁶⁻³⁷ Ámá go go nionǎ mǎnǎxǎdí íyǎ íá nǎgǎwǎ amípí emeámínírí náníní néra nurí nimeáísáná xewaníhǎ aníhǎnǎ ikeamónáná ayǎ nanǎfrání? Oweoi! Amípí nǎnǎ xwǎtǎ tǎyo dǎhǎ mímúropa nerí aiwí xewaníhǎ aníhǎ ikeamónáná amípí apí tǎnǎ xegǎ wará aníhǎ hǎweanǎ nání roayírónǎpǎxǎmaní.” nurírí ³⁸ re uríhǎnigíní,

“Seyíné nuro áamá agwi ríná ηweagfáyí Gorixomi díní mīwīkwíró fíwí néra warígfáyí tíní e nemeríná nioní nání ayá seainíri píné nioní rarínápi ení nání ayá seainíri yarínagí nání á máyo yumíí nīwirínáyí, á má imónínáoní nīweapíríná ikínínáoní weapíri gí ápo xwínfá eaarínípa nioní ení xwínfá eanóní anínají wa tíní weapíri nerí xfo nání ení ayá níniníri ‘Go ríani?’ rímfáriní.” uríníniginí.

9

¹ Ámí re uríníniginí, “Nioní nepa seararínagí nání píráníní arfá nípoyí. Ámá re rogfá wiyféné síní mīpepa neríná ení eáníní Gorixoxfo xegí xwioxfyo mīmeámí nerí píráníní seamenweanfa nání imónínípi imónarínagí síjwí wínípirfáriní.” uríníniginí.

Jisaso níkníri xegí bí imóníní náníriní.

² Ríxa sfá wé wíúmí dání wo óráná o Pitaomí tíní Jemisomí tíní Jonomí tíní nīwirímeámí dífwí xwé bimí nīpeyiro wíwíní nīηwearíná wigí síjwí anígíe dání re eníniginí. Jisaso wará xegí bí nímóníri ³ xegí rapírapí ení wíá nókiáriní á má wí wayí nīroríná apfá e wé mīropaxí apfá xaíwí weáríníniginí. ⁴ E yaríná Gorixoyá wíá rókiamoagí Iraiyaoyí rínínjo tíní eníná yagí Moseso tíní omí nīwímeari o tíní xwíyíá rínaríná ⁵⁻⁶ wíepísarínjowa wáyí ayíkwí mīwíníagí nání Píao “Píoí urímfáriní?” nīyaiwirí úrapí xwíyíá nuríri Jisasomí re uríníniginí, “None re nīηwearíná naníriní. Ananí re ηweapaxíriní. Aní pípákí wíkaú wí, joxí nání

wiwáyí, Moseso nání wiwáyí, Irajao nání wiwáyí omíraneyí.” nurímáná enjáná ⁷ agwí bí rítí wíaráná agwípimí dání xwíyíá bí re ríníñínigíní, “O gí íwí díní sítí yínáoríní. Pí pí xwíyíá searánáyí aríá wípoyí.” uráná ⁸ weníñí éfáyí wínígfawixíní. Ámá wo mepa Jisasoní iwo ñweañagí wínígfawixíní.

Irajao nání yaríñí wígfá náníríní.

⁹ E níwínímáná dífwí míñíyo dání píní níwíárímí níweapíróná Jisaso ñwí ikaxí re uríñínigíní, “Rípí naníápi nání ámáyo áwaní murímepa époyí. Ámá imóníñáoní ríxa níperí xwáripáyo dání níwíápínímeámáná enjáná íná ananí áwaní uríméfríxíní.” uríagí ¹⁰ awa díníní íá níxíríro xwíyíá “Níperí xwáripáyo dání wíápínímeámáríní.” uríípi nání ududí nero “Pí nání ríá nearíñoí?” níriníro ¹¹ yaríñí re wígfawixíní, “Pí nání ñwí ikaxí eáníñípi mewegíáwa re rarígfáríní, ‘Irajao ríxa bíñímí enjáná ríwíyo ámá nene yeáyí neayímíxemeaníto aríowayá xwíá piaxíyo dání iwíaroníáríní.’ pí nání rarígfáríní?” uríagí ¹² o re uríñínigíní, “Ayí neparíní. Irajao xámí níbírí ámá wígfí yarígfápi ríwímní mamoro Goríxomí díní wíkwírooro epírí nání xwíyíá nurírí aiwí xwíyíá Goríxoyá nírinírí eáníñí rípi ‘Ámá imóníñomí ríníñí níwíayíro xwíríá wíxíepíríáríní.’ xwíyíá apí ení pí nání ríníní?” nurírí ¹³ re uríñínigíní, “Ñwí ikaxí eáníñípi mewegíáwa e níríro aiwí nioní re seararíñíní, ‘Irajao ríxa bíagí aiwí ámá ríwamíñí xíto nání eáníñípi omí aríá míví wígfí

dijí tñní sipí niwiéra ugíawixini.’ searariñini.”
uriniñini.

*Íwí imó xixéoarini womi mixí umáiniñí
nánirini.*

¹⁴ Jisaso awa tñní ámi xegí wiepisarini wíamí wímeaníro nání niweapiro awa tfe ámá epíroyí enagífa niwiniro awa ñwí ikaxí eániñipi mewegífa wa tñní xwiyífa símí tñní rinariñagífa niwiniro ¹⁵ ríxa añwí e bání ámá e epíroyí egíáyí Jisaso wepariñagi niwiniro sirí nipiñiniro yayí wianíro nání añini nuro wímeáaná ¹⁶ o yariñí re winiñini, “Awa tñní pí nání xwiyífa símí tñní rinariño?” uríagi ¹⁷ ámá e epíroyí egíáyí wo re uriniñini, “Nearéwapiyariñoñini, gí iwomi imó xixéoarini nání mañí píronáñini.

¹⁸ Imó meaní eáaná meákíkwíñani yáñirí mañí síwí kíñwiniñi síkwí wé síwífa yáñirí yáñirini. Nioni joxí nání niweáa bífa aiwí joxí miñweañagi nání dixí wiepisariñowami ‘Soyíne mixí umáñnowáñipoyí.’ uríagi aiwí awa wí ananí mixí umáñnowáñipaxímani.” uríagi ¹⁹ Jisaso ríxa anidini niwíaiwirí nání re uriniñini, “Agwí ríná ñweagíáyíne nioni tñní nemerane emá obaxí niñeamúróagi aiwí sini Gorixomi dijí miñkwíroarigífa reñoi? Aríre searayimíñini?” nuríñi “Íwomi niwirimeámi bípoyí.” uríagi ²⁰ ríxa niwirimeámi niñiro imó Jisasomi siñwí niwiniñiná re eniñini. Meaní eáaná sinapiñwíñí néra niñierori xwíayo niweága uri meákíkwífa pumiri yariñagi ²¹ xanomí Jisaso re uriniñini, “Sa arariñini?” uríagi re uriniñini, “Sini onimiáo

dáni e néra unjírini. ²² Imító iwomi íníná xwiríá oikixémíniri re yarinjírini. Nixerí ríáyo ikeáárirí nixerí iniigíyo mamówárirí yarinjírini.” nuriri “Jisaso eni yopa megínirfeniḡo?” niyaiwirí re urinjiginí, “Joxi ‘Anani nanj imixipaxonirini.’ niyaiwinirínáyí wá niyeaomixiri arirá yeai.” uríagi ²³ Jisaso re urinjiginí, “Joxi ‘O nanj mimixipaxorini.’ niniawirí rínirariní? Jiwaniḡoxi Gorixomi dñj wíkwíroí. Ámá giyí Gorixomi dñj íkwírófáyí amípi aí anani arirá winiḡo.” uríagi ²⁴ iwomi xano apaxí mé re urinjiginí, “Gorixomi dñj wíkwírómíniri yaríagi nání aga píraninj wíkwírómi nimixei.” uríagi ²⁵ Jisaso ámá obaxí o tñj e nání mírí bímíarinḡá niwíniri imító iwomi xixéoarḡomi mixí numánowárirí re urinjiginí, “Manj píroárirí aríá píroárirí eḡoxi iwomi pñi niwiárimí nurí ámi bi tñi ríwíminí nrorí mixixéropani.” uráná ²⁶ imíto makíríwí nímorí meanj nearí íwo sinapíxwíní niyárirí wenjáná omí pñi niwiárimí unjiginí. Pñi niwiárimí úáná íwo ríxa níperíninj wenḡá niwíníro ámá obaxí “Ríxa níperí ríá wenḡo?” raríḡá aiwí ²⁷ Jisaso xegí wéyo íá nimaxirimáná mífeyoááná o wiápñimeanjiginí. ²⁸ Niwiápñimeámáná eḡáná Jisaso nurí anjyo nípáwirí ḡweanáná xegí wiepísarinḡowa wigípi ínimi yarinjí re wigíawixini, “Pí nání imító iwomi xixéroomí mixí umánowáripaxí mimónipa éwaniginí?” uríagi ²⁹ o re urinjiginí, “Soyíné segí dñj tñi imító tñinj imóninjyí mixí umánowáripaxí menini. Gorixomi dñj wíkwíroro yarinjí wíro nerónáyí,

anani oyá dñí tñi mixí umáinowáripaxí imónipíráoi.” urñiniginí.

Ámi yumí “Nñipikipírárini.” urñínánirini.

³⁰ Awa añí ayo pñi nñwiárimí Gariri píropenisíyo áwinimí nuríiná Jisaso “Ámá nioni pwarñagí nání nñjía mimónipa oépoit.” yaiwiñiniginí. Ayí rípi nání e yaiwiñiniginí.

³¹ Wiepísariñowamini nuréwapiyirí re urayñiniginí, “Ámá imóniñáoni nání miyí uráná nñipikipírárini. Nñipikífiá aí sfiá wiyáú wiyi óráná xwáripáyo nñwémáná ámi nñwiápnimeámfiáriní.” urayarñagí aiwi ³² awa sñi nñipikwini nñjía mimónipa nero aí masisfiá nñwiwo nání yarñí bñ mñwigíawixini.

“Go gone seáyi e imónanfiwárfani?” rñinigiá nánirini.

³³ Awa añí yoí Kapaneami nñrémore añíyo nñpáwiwo nññwearíiná Jisaso wiepísariñowamí yarñí re wiñiniginí, “Óí e nñbíranéná pí xwiyfiá nñriğa bñawixini?” urñagí aiwi ³⁴ awa “Negí woxí goxi áminá nimónirí neameñweañáná wíone sñmañwíyóniñí ínimi yeáyí rurñnanfiwárfani?” nñriğa bñá enagi nání ayá nero xwiyfiá bñ murí kikiá yarñagí ³⁵ o éfi nññweámáná wiepísariñí wé wúkaú síkwí waú awamí “Soyíné awí neáníro re ñwénapípoit.” nuríri re urñiniginí, “Ámá ‘Nioni sñmañwíyóniñí onurñnayípoit.’ nñyaiwiríño re éwiniginí. Ámá nñyoní xñnáninñí nimónirí arírá wíwiniginí.” nuríri ³⁶ nñaiwí miá bñ nñmearí áwiní e éfi nurárimáná wé nñmakfikiyirí ámi re urñiniginí, ³⁷ “Ámá wo

nioni nixídirínáyí niaíwí ríþíníþí imóníþýo peayí míwianí wéyo nimerínáyí apimíní wéyo mímearíníní. Nioni wéyo nimerí gí ápo, nírowárenapíþomí ení wéyo umerí yaríní.” uríþínigíní.

“Ayí táfáminí míkumíxínígíáyí none táfáminí imóníní.” uríþínáníní.

³⁸ Jono re uríþínigíní, “Neaieþsaríþoxíní, none áamá wo yoí joxíyá níþírí imíó míxí umáinowáraríþagí níwínirane o none tíní nawíní memearíþagí nání xe oenírí síþwí wínanírí enjwámaní.” uríþagí ³⁹ Jisaso re uríþínigíní, “Apí e imíxáná þírí míwíaiþipání. Áamá go go yoí nioníyá níþírí emímí nemí nurí aþíní ikayíwí nímearíþaxí imónínímeníþoí. ⁴⁰ Áamá ayí táfáminí míkumíxíníþa nerínáyí ayí none tíní imóníní. Ayínání e éfáyo bí þírí míwíaiþipání. ⁴¹ Áamá go go soyíné Kiraisoní nixíðiro wáí urímero yaríþagíá nání arírá níseairí iníþgí bí aí níwirí níseaiapírínáyí, Goríxo e éo nání wí ðíþí aríá míkeamó omí xíxeni arírá winfáriní.

Íwí oéþoyínírí wíwapiyaríþgíáyí náníní.

⁴² “E nerí aiwí áamá go go niaíwí ríþiamí nioni ðíþí níkwíroaníro yaríþgíáþiamí þírí wíaiþímínírí nerí íwí oéþoyínírí wíwapiyaríná Goríxo ‘Ó xwíyíá mayoríní.’ mírí ríxa níþémáná enáná ríníþí xwé winfáriní. Síni niaíwíþiamí íwí nání míwíepísipa enáná áamá wa omí íá níxero síþá xwé wo síþwí tíní gwí níjáriro rawírawáyo nímamówárínáyí, síþí enþagí aiwí ríníþí Goríxo

wimɨnɨrɨ ɛŋɨpɨnɨŋɨ imónɨŋɨpɨmani. ⁴³⁻⁴⁴ ƒwɨ nánɨ wé ƒeapá nɨsinɨrɨnáyɨ nɨwákwɨnɨrɨ emɨ morɨnɨ. E ninɨrɨnáná rɨnɨŋɨ xwé nɨsinɨrɨ aiwɨ wé rasɨá ɛŋɨ tɨnɨ opéɨrɨ aɨ aŋɨnamɨ nánɨ nɨpeyirɨnáyɨ ayɨ ananɨrɨnɨ. Wé núkaúɨ ƒeapá nerɨ ƒwɨ meáú sɨnɨ ú tɨnɨ nerɨnáná rɨá anɨŋɨ wearɨŋɨyómɨnɨ nurɨ rɨá nɨrɨnɨrɨnáyɨ ayɨ naŋɨmani. ⁴⁵⁻⁴⁶ ‘Sɨkwɨ rú tɨnɨ ƒwɨ nánɨ aŋɨ oememɨnɨ.’ yaiwíú sɨkwɨ ú mɨŋɨ nɨwákwɨnɨrɨ emɨ morɨnɨ. E ninɨrɨnáná rɨnɨŋɨ xwé nɨsinɨrɨ aiwɨ sɨkwɨ rasɨá ɛŋɨ tɨnɨ opéɨrɨ aɨ aŋɨnamɨ nánɨ nɨpeyirɨnáyɨ ayɨ ananɨrɨnɨ. Sɨkwɨ ‘ƒwɨ nánɨ ɔumɨnɨ.’ yaiwiarɨŋú tɨnɨ ɛŋáná nɨperɨnáná Gorɨxo rɨá anɨŋɨ wearɨŋɨyo nɨsikeaárɨrɨnáyɨ ayɨ naŋɨmani. ⁴⁷ Sɨŋwɨ wɨnɨyi tɨnɨ ƒwɨ nánɨ nɨmorɨnáyɨ sɨŋwɨ ayɨ nɨyori emɨ morɨnɨ. E ninɨrɨnáná rɨnɨŋɨ xwé nɨsinɨrɨ aiwɨ sɨŋwɨ ná wɨyɨnɨ nanɨmɨ opéɨrɨ aɨ aŋɨnamɨ nánɨ nɨpeyirɨnáyɨ ayɨ ananɨrɨnɨ. Sɨŋwɨ ƒwɨ nánɨ móɨyi tɨnɨ néisáná nɨperɨnáná Gorɨxo rɨá anɨŋɨ wearɨŋɨyo nɨsikeaárɨrɨnáyɨ ayɨ naŋɨmani. ⁴⁸ Rɨá anɨŋɨ wearɨŋe xweamɨí mɨpé anɨŋɨ nɨsirɨ rɨá ɛnɨ anɨŋɨ rɨnɨrɨ yarɨŋerɨnɨ.

⁴⁹ “Saxɨ aiwáyo moarɨgɨápa Gorɨxo rɨá ɛnɨ áamá nɨnɨ naŋɨ ɔimónɨpoyɨnɨrɨ saxɨnɨŋɨ e monɨárɨnɨ. ⁵⁰ Saxɨ aiwá awɨí imɨxarɨŋɨ ɛŋaɨ nánɨ naŋɨrɨnɨ. E nerɨ aɨ xegɨ awɨí yarɨŋɨpɨ anɨpá nerɨ aiwánɨŋɨ imónɨŋáná arɨge nerɨ ámɨ awɨí ɛnɨŋo? Soyɨné saxɨnɨŋɨ nimónɨro saxɨ aiwáyo awɨí imɨxarɨŋɨpa áamá nɨyonɨ píránɨŋɨ e nɨwirɨnáyɨ, sewanɨŋoyɨné mɨmɨeyoánɨpa nero píránɨŋɨ nɨkumɨxɨnɨro néra úrɨxɨnɨ.” urɨŋɨnigɨnɨ.

10

Apixí emi moarigfá nánirini.

¹ Jisaso niwiápínimeari e píní niwiárimí nuri Judia piropenisíyo nimúrori iniigf Jodani rapáyo jfaríwámi dání waríná oxí apixí epíroyí nero o tíñf e awí eánáná xegf yariñípa ámi uréwapiyaríná ² Parisi wa niwímearo omí iwamíó niwíwapiyiro re urigfawixini, “Wa negf ñwí ikaxí eáníñpí íá níroro re rarigfárini, ‘Xegf oxo apixími anani emi mopaxíriní.’ rarigfárini. Wa ‘Emi mopaxímani.’ rarigfárini. Joxiyá dñf arige simónariní? ‘Anani emi mopaxíriní.’ rísimónariní? ‘Ñwíárini.’ rísimónariní?” uríagfá ³ re uríñnigini, “Moseso eñíná segf searíawéyo ñwí ikaxí nuríríná píoi uríñnigini?” uríagfá ⁴ re urigfawixini, “Moseso ámá apixí emi moaníro nání anani payf re ríññpí ‘Nioní ími aníñf emi móárini.’ ríññpí nearo owiowárpoyiniri síñwí neanagfíriní.” uríagfá aiwí ⁵ Jisaso re uríñnigini, “Soyfne segf dñf tíni níxídiro aríkí segf apixí emi moaníro yariñagfá nání Moseso ñwí ikaxí apí nírirí eañfíriní. ⁶ E nerí aiwí xwíyá rípi nírirí ríwamíñf eañfíriní, ‘Goríxo eñíná xwíá imíxiri añfna imíxiri neríná oxí imíxiri apixí imíxiri eñfíriní. ⁷⁻⁸ Ayínáni oxo xaniyaúmi píní niwiárimáná xegf apixí tíni níkumíxíníriná ná ayf ná bíníññf imónpísífirini.’ E níriníri eáníñf eñagf nání xíxegfni imónarigfímaní. Ná ayf ná bíníññf nímoníri emearigfíriní. ⁹ Ayaú nímeánimi nemeríná Goríxo ñwiráññf eñagf nání píní niwiárimí mupa oépiyi.” nurími

nuri¹⁰ an̄ɣyo n̄ipáwirī ηwean̄áná wiep̄sar̄ηjowa
ám̄i o meán̄iḡfá nán̄i ur̄f̄p̄i nán̄i yar̄η̄ɣ wíáná¹¹ o
re ur̄η̄n̄iḡin̄i, “Ámá go go xeḡf ap̄ix̄f em̄i n̄imor̄i
wí n̄imear̄ínáȳf, xám̄i mean̄ím̄i s̄ip̄i wikárar̄in̄i.
¹² Ap̄ix̄f ḡí ḡí en̄i xeḡf xiagwom̄i p̄n̄i n̄iwiár̄im̄i
nurī wom̄i n̄imeán̄ir̄ínáȳf, xám̄i meán̄ηjom̄i s̄ip̄i
wikárar̄in̄i.” ur̄η̄n̄iḡin̄i.

*Niaíw̄f on̄imiápiam̄i wé ikw̄ikwiár̄im̄f en̄ɣ
nán̄ir̄in̄i.*

¹³⁻¹⁴ Ámá wí Jisaso wiḡf niaíw̄f oimón̄f̄poȳn̄ir̄i
wé wikwiár̄in̄i n̄imeám̄i báná wiep̄sar̄ηjowa
m̄ix̄f urar̄η̄ḡfá Jisaso awa p̄r̄f urakian̄iro
yar̄η̄ḡfá n̄iw̄n̄ir̄i wik̄f d̄η̄f n̄iwiaiwirī re
ur̄η̄n̄iḡin̄i, “Soȳné p̄r̄f murakipan̄i. Gor̄ixo
xwiox̄ɣo m̄imeám̄f ner̄i pírán̄η̄f seamēηwean̄i
s̄η̄ján̄i nimón̄ir̄íná o ámá niaíw̄f t̄iȳf yap̄i
nion̄i d̄η̄f n̄ikw̄r̄ófáyo mēηwean̄fá en̄ḡi
nán̄i soȳné p̄r̄f murakipan̄i. Nion̄i t̄e nán̄i
xe ob̄poȳi. ¹⁵ Nion̄i nepa searar̄η̄n̄i. Ámá
ḡiȳf ḡiȳf niaíw̄f̄pia xan̄iyaúmi d̄η̄f ikw̄r̄oro
s̄iman̄w̄f̄yón̄η̄f yeáȳf ur̄n̄iro yar̄iḡfápán̄η̄f
Gor̄ixom̄i e mepa ner̄ínáȳf, o xwiox̄ɣo
m̄imeám̄f ner̄i pírán̄η̄f seamēηwean̄fápimī wí
páwip̄r̄fám̄an̄i.” nur̄imáná¹⁶ niaíw̄f̄pia wím̄i
n̄imear̄i sáɣyo n̄η̄wir̄ár̄in̄imáná wé seáȳi e
wikwiár̄ir̄i “Ḡf ápo pírán̄η̄f oumen̄i.” r̄ir̄i n̄iwia
ūn̄iḡin̄i.

Ámá am̄ip̄i m̄imúrón̄η̄f wo nán̄ir̄in̄i.

¹⁷ Jisaso n̄iwiáp̄n̄imeám̄i an̄ɣ wíyo um̄in̄ir̄i
yar̄íná ámá wo o t̄η̄f e nán̄i m̄r̄f n̄ib̄ir̄i
s̄m̄iman̄j̄m̄i dán̄i xóm̄η̄f n̄iȳikwirī yar̄η̄ɣ

re wiŋinigiŋi, “Nearéwapiyarinŋí naŋoxini, arige neriná nioni diŋí niyiminiŋí tŋáoni imónimárini?” uríagi ¹⁸ o “Jisaso Gorixoríani?” oyaiwiniri re urinigiŋi, “Joxi pí nani ‘Nearéwapiyarinŋoxiniŋi niniririna ‘Naŋoxiniŋi nirini? Ámá wí naŋmani. Sa Gorixo naŋorini. ¹⁹ Joxi ŋwí ikaxí eániŋpí nani rixa nijjá imóninini. ‘Niwiápnimeari ámá wí miŋkipa erini. Ámá wí tni íwí minipa erini. íwí mameapa erini. Yapí muripa erini. Yapí nurepisiŋi íwí murápa erini. Inókimi tni ápomi tni wéyo merini.’ E rininŋipi joxi rixa nijjá imóninini.” uríagi ²⁰ o re urinigiŋi, “Nearéwapiyarinŋoxini, api niŋiniŋi sinini ononi imóninagé dani píŋí miwiaíki píraninŋí niŋída biŋarini.” uríagi ²¹ Jisaso siŋwí agwí niwiniŋi wá niwianiri nani re urinigiŋi, “Niŋiniŋi niŋídirini aiwí ámi bi sinirini. Joxi nuri dixí iyá ía tni xwá tni amiŋí dixíyí niŋwí nani bí nerini niŋwí meáyí ámá aiwá nani ikeamóniro aikí nani ikeamóniro egíayo mini wirixini. E nemoxi niŋiri niŋídirimerináyí, ríwéná niŋémáná aŋinami nani niŋeyirina amiŋí joxiyá aga xwé nidéroníarini.” uríagi aiwí ²² o amiŋí wí mimúroninŋo enagi nani diŋí siŋí niwiri e mepaxí wimóníagi nani símimanŋí kiŋinŋí niyimini uŋinigiŋi.

²³ Símanŋí kiŋinŋí niyimini úagi Jisaso xegí wiepisiŋinowami siŋwí niwiniŋerini re urinigiŋi, “Amiŋí xwé tígíyí anani Gorixomi diŋí niwíkwíro o xwioxíyo mimeámí nerini umenweaníe páwipaxímani.” nuriri ²⁴ awa

xfo ríípi nání ududí yaríηagfa niwiniñí ámí re uríηiniginí, “Niaíwoyíné, ámá wí aníηí miní yaníro nero aiwí ananí Goríxomí díηí niwíkwíro ro o xwioxíyo míméámí nerí umenweaníe páwipaxímaní. ²⁵ ‘Kamerí ení rapírapí gwí kiwearígfá ófíyimi ananí páwipaxírini.’ ríyaiwiaríηoi? Ámá amípi xwé tígíáyí kamerí ení ófíyimi mípáwipa éípiníηí Goríxo seamenweaníe nání ananí páwipaxímaní.” uríagi ²⁶ awa ududí nikáriníro re urígáawixini, “E imóníηáná ámá gíyo Goríxo yeáyí uyimíxemeaníáríani?” uríagí ²⁷ Jisaso síηwí agwí niwinimáná re uríηiniginí, “Ámá wí mepa epaxí nimónimáná aiwí Goríxoyá díηí tñni ananirini. Amípi Goríxo mepa epaxí wí mimóníηagi nání oyá díηí tñni epaxírini.” uráná ²⁸ Pitao re uríηiniginí, “Ai, none negí amípi ríxa pñni niwíarimi joxí ríxídímeariηwini.” uríagi ²⁹⁻³⁰ Jisaso re uríηiniginí, “Nepa searariñini. Ámá gíyí gíyí nioni díηí níníkwíro ro xwíyí fá nioni nání yayí seainariñípi wáí urímero ení éfáyí xexírímeáyorani, xínáíwamírani, xegí niaíwíyorani, xegí anítrani, xegí aiwá omíηítrani, pñni niwíarimi níxídírífnáyí, síni mípé xwíáyo niηwearíná xexírímeá imóníáyí xínáíwa imóníáyí xegí niaíwí imóníáyí xínáíwa imóníáyí xegí niaíwí imóníáyí xegí aní imóníáyí xegí aiwá omíηí imóníáyí wíwaníηíyí pñni wíaríáyo seáyí émi múróniñíárini. E nerí aí nioni níxídaríηagfa xeaníηí ení niwímeaníárini. Ayí ení aní ríwéná imóníníáyo díηí níyímíηí tígíáyí nimóníro ηweapíríárini. ³¹ E nerí aiwí

ámá ‘Xwéonirini.’ niri ro xámi xámi imónarigfáyí niperíná surímá yáripírjárini. Agwi ríná surímá ñweagfáyí niperíná xámiñyo múropírjárini.” uriniginini.

Ámi yumí “Ninipikipírjárini.” uriní nánirini.

³² Awa óyo nuro añí yoí Jerusaremi nání niyiríná wiepísariñowa Jisaso aríkí añí apimi nání niyiri xámí umeaarñagí niwiniro ududí niniro áamá Jisasomi xídarigfáyí wí eni ayá síwí uoarñagí o ámi xegí wiepísariñí wé wúkaú síkwí waú awamí ná dámíni e nimfauri ámi xíomi wa wipírjárí nání áwaní nuriri ³³ re uriniginini, “None Jerusaremi nání niyirane rémóaná áamá imóniñáoni re nikaárípírjárini. Áamá wo nioni nání miyí uráná apaxípaniñí imónigfá xwéowa tñni ñwí ikaxí eániñpí mewegfáwa tñni nioni xwirixí ninimero xwiyíá ninimeáriro ‘Sa joxinirini.’ niniriro nipikímoanro wauyowamí miní niwipírjárini. ³⁴ Miní niwíáná awa riperirí niro reañwí nuriro iwaní nearo ninífasáná nipikipírjárini. Ninipikiro aiwí sáá wiyaú wiyi óráná ámi wiápnimeámjárini.” uriniginini.

Jono tñni Jemiso tñni yariniñ wígnípi nánirini.

³⁵ Sebediomí xewaxowáú Jemiso tñni xogwáo Jono tñni añwí e nuri Jisasomi re urigfisixini, “Nearéwapiyarñoxini, yawawi pí pí nání yariniñ síwíyí joxí anani niyeaiirjárani?” urfagí ³⁶ o re uriniginini, “Nioni pí eaiimi nrariniñ?” urfagí ³⁷ awáú yawawi eni áminá imóníwiniginirí wiepísariñí wíá yawawi símanwíyóniñí

yeáyť yeaurťnťrťxťnťrť re urťgťsťsťxťnť, “Joxť idáná ámťnáoxť nimónťrť menťweanáná ámá nťnť sťmanťwťyónťňť yeáyť rurťnáná yawawi joxťyá wéyo mťnť mťnť oňweápiyťnťrť sťňwť yeantťrťréťranť?” urťagťi aiwť ³⁸ Jisaso re urťňnťgťnť, “Awagwť yarťňť niartťgťípť nánť nťjťá mimónťpa neri nánť yarťňť niartťňť.” nurťrť ewayť xwťyťá ámá wa xťomť pťkipťrťá eňagť nánť áwanť nurťrťná yarťňť re winťnťgťnť, “Awagwť inťgť sťxť nionť nťmťáwá anantť nťpaxť imónťpťsťíranť? Inťgť waxťyo nionť xémťápiť awagwť entť anantť xepaxť imónťpťsťíranť?” yarťňť wíaná ³⁹ awaú re urťgťsťsťxťnť, “Anantťrťnť. Yawawi nepaxťrťnť.” urťagťi o re urťňnťgťnť, “Inťgť nionť nťmťáwá awagwť entť nťpťsťírinť. Inťgť waxť nionť xémťápiť awagwť entť xepťsťírinť. ⁴⁰ E neri aiwť ‘Woxť rťmť dánť ŋweatť. Woxť rťmť dánť ŋweatť.’ wť earťpaxonťmanť. Gorťxo xewanťño earťpaxťrťnť. Xťo wimónarťňť goxť goxť ‘Jisasomť mťnť mťnť ŋweápiyť.’ earťpaxťrťnť.” urarťná ⁴¹ wiepťsarťňť wé wúkaú wťa Jemiso tťnť xogwáo Jono tťnť e urarťňagťi arťá nťwiro wikť dňť nťwiałwiro yarťná ⁴² Jisaso “Nionť tťňť aňwť re bťpoyť.” nurťrť re urťňnťgťnť, “Émáyyá ámťná menťweagťáwa seáyť e nimónťro wigť ámáyo ayá mťrťmťxť peayť wianartťgťárťnť. ⁴³ E neri aiwť awa yarťgťápa axťpť mimónťpanť. Go go segť rárónťňť nimónťrťnáyť wťoyťnéyá omňť seaiarťño nimónťrť arťrá seaíwinťgťnť. ⁴⁴ Go go xámť xťráónťňť imónťoxť xťnánťňť nimónťrť ámá nťyonť sanť urápťméřťxťnť. ⁴⁵ Nionť entť ámá imónťňáonť aí ámá sanť

nirápiþrí nání weapiþáonþmani. Ámá níní nání nupeiri gwíniþí roayíróimiginiþi weapiþárini.” uríþinigiþi.

Síþwí supáriþí Batimiasomi naní imixiþí náníni.

⁴⁶ Jisaso wiepiþariþowa tñi nawíni sini Jerusaremí nání niþiro aþí áwini e bimi xegí yoí Jeriko nirémoro rixa aþí apimi wiárf múroaniro yarína ámá síþwí supáriþí wo — O omiþí mepaxo eþagi nání óf maþpá tñi niþweámána niþwí nání tñi aiwá nání tñi rixiþí urariþoriþi. Xano xegí yoí Timiasoriþi. Xífo xegí yoí Batimiasoriþi. O óf maþpá tñi niþwearína aría wíþyí re wiþinigiþi. ⁴⁷ “Nasareti dání Jisaso daiwo pwarini.” rariþagía aría e niþwiri ríaiwá eþí tñi re rayiþinigiþi, “Jisasoxi, ráríawé mixí ináyí Depitoyáoxini, wá niþwianeí.” urariþagi ⁴⁸ ámá wí mixí ría tñi nuriro “Rixa þíni wiárei.” uríagía aiwi aríki wíni eþí tñi ríaiwá re rayiþinigiþi, “Ráríawé mixí ináyí Depitoyáoxini, wá niþwianeí.” urayariþagi ⁴⁹ Jisaso xegí pwaríþe nirómána re riþinigiþi, “Omi ríaiwá uríþoyi.” uríagi ayí omi ríaiwá nuriro re uríþawixini, “O wiárf niþmúroariþiþi ayá síwí mþriþopaní. Joxi nání ríaiwá rírarini. Rixa Wiáþniþmeai.” urána ⁵⁰ iyía niþániþi þweaþí niþiriþi emi niþómi niþwiáþniþmeami nurí Jisasomi wímeáána ⁵¹ o re uríþinigiþi, “Nioni þí simi nání niþariþiní?” uríagi síþwí supáriþo re uríþinigiþi, “Nearéwapíyaríþoxini, nioni rixa síþwí oaníþniþi rírarini.” uríagi ⁵² o re uríþinigiþi, “Joxi diþí niþkwírori nání

dixí sɪŋwɛ rɪxa nanɛ anɛɪnɪ. Dixí anɛ uɪ.” uráná re enɛnɪgɪnɪ. Ámɪ rɪxa sɪŋwɛ noxoarɪ nanɪrɪnáná óf e dánɪ Jisasomɪ rɛwɛyo númɪ unɛnɪgɪnɪ.

11

Jerusaremɪyo nɪrémorɪnáná mɪxɛ ináyɛ rémoarɪgɛ́ápa rémoɛɛf nánɪrɪnɪ.

¹⁻² Jerusaremɪ tɛɛɛf anwɛ e nɪrémorɪnáná anɛ onɪmɪá bɪáú xegɛ yoɛ rɪpɪáúrɪnɪ. Betɪpasi tɛɛɛf Betani tɛɛɛf apɪáúrɪnɪ. Anɛ apɪáúyɛ dɛwɛ xegɛ yoɛ Oripɪpá tɛɛɛf e nɪrémoro Jisaso xegɛ wɛpɪsarɪɛɛɛf yɛf waúmɪ re urowárɪɛnɪgɪnɪ, “Awagwɛ anɛ dayo ikwɛrónɪɛɛɛf pɪmɪ nánɪ nuri rɪxa nɪrémori dogɪ sɪpɪkɛ wo ámá wɪ sɪnɪ seáyɛ e éf mɪɛɛwɛarɪgɛ́o gwɛ yurárɪnɪɛɛɛf sɪŋwɛ nɪwɪnɪrɪnáná nɪkwɛarɪ nɪmeámɪ bɛfɪyɛ. ³ Ámá wɪ ‘Pɪ nánɪ íkwɛaarɪɛɛɛf?’ yarɪɛɛf e ealánáyɛ, re urɛfɪyɛ, ‘Yegɛ Ámɪnáo dogɪ romɪ seáyɛ e nɪxɛɛwɛarɪ unɪ nánɪ íkwɛaarɪɛɛɛf. Rɪxa nɪxɛɛwɛarɪ nɪmeámɪ numáná ámɪ re wɛrɛnɛpɪnɪɛɛɛf.’ urɛfɪyɛ.” urowáráná ⁴ awaú nuri ámá wɪyoyá anɛ íwɪ e dogɪ sɪpɪkɛ wo gwɛ nɪyurárɪnɪmáná óf e ronɛɛɛf nɪwɪnɪrɪ íkwɛaarɪnáná ⁵ ámá wɪ dae rogɛ́áyɛ yarɪɛɛf re wɪgɛ́awɪxɪnɪ, “Awagwɛ pɪ nánɪ dogɪ o íkwɛaarɪɛɛɛf?” urɛ́agɛ́a ⁶ awaú Jisaso “Re urɛfɪyɛ.” urɛ́pɪ axɛpɪ uráná ayɛ xe oíkweáɪyɛnɪrɪ sɪŋwɛ wɪnɛ́agɛ́a ⁷ awaú dogɪ sɪpɪko Jisaso tɛɛɛf e nɪmɛra nɪbɪrɪ nɪwárɪmáná Jisaso seáyɛ e éf xɛɛwɛarɪ nánɪ wɪgɛ́ ɪyɛ́a seáyɛ e ikwɪáráná o seáyɛ e nɪxɛɛwɛarɪ nɪmeámɪ warɛ́ná ⁸ ámá obaxɛ wɪ enɪnáná mɪxɛ ináyowamɪ yayɛ wɪanɪro nánɪ wɪgɛ́ ɪyɛ́a nɪpɪrayɪro óf e

íkwanḡwḡ neapára warigḡápa axḡpḡ wigḡ iyḡá óf e íkwianḡwḡ neapára warḡná wí óḡpá tḡḡf e írḡmḡḡf nánḡnḡḡf íkwianḡwḡ nḡdoro óf e íkwianḡwḡ neapára warḡná ⁹ Jisaso áwḡnḡ e eḡáná xámḡ warigḡáyḡf tḡnḡ rḡwḡyo warigḡáyḡf tḡnḡ rḡaiwá re nḡra ugḡawixḡnḡ, “Gorḡxomḡ seáyḡ e oumeaneyḡ. Ámá Ámḡná Gorḡxo urowárenapḡagḡ barḡḡḡf ro oyá dḡḡf tḡnḡ seáyḡ e imónḡwḡnḡḡḡnḡ. ¹⁰ Arḡowa mḡxḡf ináyḡ Depitoyá xwioxḡyo ḡweaagḡápa xwioxḡf nene ḡweanḡwá nánḡ nimóga barḡḡḡpḡ Gorḡxoyá dḡḡf tḡnḡ seáyḡ e imónḡwḡnḡḡḡnḡ. Anḡnamḡ seáyḡ e imónḡḡomḡ seáyḡ e oumeaneyḡ.” nḡra ugḡawixḡnḡ.

Íkḡá pikḡf wḡnamḡ ramḡxḡḡḡf nánḡrḡnḡ.

¹¹ Rḡxa Jerusaremḡ nḡrémoro Jisaso anḡ rḡdiyowá yarigḡíwámḡ nḡpáwirḡ wáḡ ikwḡrónḡḡḡf e dánḡ wenḡḡf amḡ amḡ nemerḡ rḡxa sḡá órariḡagḡ nḡwḡnḡrḡ xegḡf wiepḡsarḡḡḡf wé wúkaú síkwḡf waú tḡnḡ nawḡnḡ anḡf yoḡ Betani nánḡ nuro sá wegḡá ¹² wḡápi tḡnḡ nḡwiápḡnḡmeámḡ Betani pḡnḡ nḡwiárḡmḡ nurḡná Jisaso agwḡf wíagḡ ¹³ wenḡḡf éyḡf wḡnḡḡnḡḡḡnḡ. Íkḡá yoḡ pikḡyḡf rḡnḡḡḡf wḡna, ḡwḡf inḡḡḡna jḡamḡ jḡina ronḡagḡ nḡwḡnḡrḡ sogwḡf nánḡ pḡá emḡnḡrḡ anḡwḡ e nurḡ wenḡḡf éyḡf wḡnḡḡnḡḡḡnḡ. Ná mḡwé ḡwḡnḡ inarḡḡagḡ nḡwḡnḡrḡ xegḡf ná wearḡḡḡná sḡnḡ mimónḡḡagḡf nánḡ ná mḡwenḡagḡf nḡwḡnḡrḡ ¹⁴ wiepḡsarḡḡḡowa arḡá egḡe dánḡ íkḡánamḡ re urḡḡḡnḡḡḡnḡ, “íkḡá rḡnaxḡnḡ, ámá wí sogwḡ mḡdanḡpa epḡrḡá nánḡ ná mḡwepa sa anḡḡf re éirḡxḡnḡ.” urarḡná wiepḡsarḡḡḡowa arḡá wigḡawixḡnḡ.

Anj ridiyowá yarigfiwámí dání mîxí urowárapîñfí nánîrîñî.

¹⁵ Jerusaremî nîrémoro anj ridiyowá yarigfiwámî nîpáwîro Jisaso re enîñigîñî. Ámá anj iwámî íñîmî bî inarigfiáyo mîxídamí wiowáritî ámá nîgwí senisí ninayîro tarigfiáyíyá íkwianjwí mîmîwiárí erî ámá inj xawiówí ridiyowá nánî bî inarigfiáyí íkwianjwí éfî ñweaarigfiápi mîmîwiárí erî ¹⁶ ámá sanj amîpí xwanjwí níkwónîmî anj iwámî áwîñîmî anjwí e imónîñe xemoarigfiáyo pírfí wiaíkímí wirî enîñigîñî. ¹⁷ E nemáná iwamfó nuréwapîyiríná mîñfí nîrorî re urîñîñigîñî, “Re mîrîñîpa renî, ‘Anj Gorîxonîyáiwá nánî re rîpîrfárîñî, “Ámá gwí wirí wirí nîñî Gorîxomî xwîyíá urîpîrfá nánî oyá anjwáritî.” rîpîrfárîñî.’ mîrîñîpa renî? E nîrîñîrî aiwí soyíné íwí meaarigfiáyí yarigfiápa axîpîñîñfí nero nánî anj rîwá íwí meaarigfiáyíyá anjîñîñfí imónîñî.” urîñîñigîñî.

¹⁸ Apaxîpánîñfí imónigfiá xwéowa tîñî ñwí íkaxí eánîñfîpî mewegfiáwa tîñî ámá wí “Jisaso e neararîñî. E neararîñî.” rarîñagfiá arfiá nîwîro ámáyí o xwîyíá uréwapîyarîñfíyí nánî rîxa dîñfí nîpîkîñîro nîñî Jisasomîñî xídpîrfîrîxîñîrî wáyí nero íñîmî omî pîkîñîro nánî mekaxí nîméra ugfiawîxîñî. ¹⁹ Sfiá ayí ayo sfiá óraríná o wiepîsarîñowa tîñî Jerusaremî pîñî nîwiárîmî nuro anj wîyo sá weagfiárîñî.

Píkîña yîweárîñagî wîñîgfiá nánîrîñî.

²⁰ Jisaso wiepîsarîñowa tîñî sá wegfiá wfiápi tîñî nîwiápîñîmearo Jerusaremî nánî nuríná

wen+ηf éfáyf winigfawix+ni. Íkíá pikfna mfkf aí tfní ríxa yeáyf yárfagi n+winiro ²¹ Pitao Jisaso agíná éfpf nání dñf winfagi mñf sfñá neán+rí re urñ+nig+ni, “Ai, nearéwap+yarñox+ni, íkíá pikfna joxf agíná ramxárfína ríxa y+weánár+ni.” urfagi ²² o “Em+mí nioní éápa awa ení epaxf+r+ni.” niyairí nání re urñ+nig+ni, “Soyfné ení Gor+xomí dñf n+wíkwf+róa úpoyf. ²³ Nioní nepa seararñ+ni. Ámá g+yf g+yf ‘Dfwf rípa nija raw+rawayo opiéroní.’ rírí dñf ná bñí morí xfo rífpí ‘Xixení imón+nñot.’ yairí nerfnáyf, Gor+xoyá dñf tfní xixení enñot. ²⁴ Ayfnání soyfné woxí woxí Gor+xomí yarñf n+wirfná ‘Nioní re emfár+ni.’ uríro omí dñf wíkwf+roro ‘Gor+xoyá dñf tfní xixení imón+nfár+ni.’ yaiwiro nerfnáyf, oyá dñf tfní xixení imón+nfár+ni. ²⁵ Soyfné woxí woxí éf n+roro Gor+xomí yarñf n+wirfnáyf, ámá wí sípí seikárfáyf wikf m+wón+pa nero yokwar+mí wiírf+x+ni. E nerfnáyf, segf ápo añfnamí ηweaño sípí soyfné wim+xfápi nání ení yokwar+mí seainfár+ni. ²⁶ E mepa nerfnáyf, añfnamí ηweaño soyfné manf pfrf wiaíkgfápi nání yokwar+mí seainfámani.” urñ+nig+ni.

“ ‘Nénf tñjoxí imónei.’ go rírñotí?” urígfá nán+ríni.

²⁷ Ríxa Jerusaremí n+rémoro Jisaso añf rídiyowá yarígfíwámí ín+mí añf emearfná apaxfpánñf imón+gfá xwéowa tfní ηwf ikaxf eánñfpi mewegfáwa tfní Judayf mebáowa tfní omí n+wímearo ²⁸ re urígfawix+ni, “Aga go rírfagi ámá añf rídiyowá yarñwáiwá riwámí

bí inarigíáyo mǐxǐdámǐ éiniginǐ? Dǐnǐ goyá tǐnǐ e éiniginǐ?” urǐagǐa ²⁹ Jisaso re urǐnǐginǐnǐ, “Nionǐ enǐ yarǐnǐ bǐ oseaimǐnǐ. Soyǐné nionǐyáǐ áwanǐ nǐránáyǐ, nionǐ enǐ ‘E éirǐxinǐ.’ nǐrǐnǐo nánǐ ananǐ áwanǐ searǐmǐnǐnǐ.” nurǐrǐ ³⁰ re urǐnǐginǐnǐ, “Yarǐnǐ nionǐyá rǐpǐrǐnǐ. Jono wayǐ nǐneameaia wago anǐnamǐ nǐweanoyá dǐnǐ tǐnǐ wayǐ nǐneameaia wagǐranǐ? Xǐoyá dǐnǐ tǐnǐ yagǐranǐ? Nionǐyá apǐ nánǐ xámǐ áwanǐ nǐrǐpoyǐ.” uráná ³¹ wiwanǐnǐowa dǐnǐ nǐmoro ínǐmǐ yarǐnǐ re niga ugǐawixǐnǐ, “None ‘Jono Gorǐxo dǐnǐ ukǐkayonǐagǐ yagǐrǐnǐ.’ áwanǐ e nurǐranénáyǐ o re nearǐnǐnǐoǐ, ‘Pǐ nánǐ Jono searǐgǐpǐ nánǐ mǐkwǐropa néra ugǐawixǐnǐ?’ nearǐnǐnǐoǐ.” nǐrǐnǐro ³² ámǐ ínǐmǐ re rǐnǐgǐawixǐnǐ, “None ‘Jono xegǐ dǐnǐ tǐnǐ yagǐrǐnǐ.’ uranǐréwǐnǐ? Oweoǐ. Ámá sipǐá re epǐroyǐ egǐáyǐ iwanǐ neaeapǐrǐxinǐnǐ.” nǐrǐnǐro — Judayǐ nǐnǐ Jono nánǐ “Gorǐxoyá wǐá rókiamoagǐ worǐanǐ?” yaiwiarǐgǐá enǐagǐ nánǐ “Apǐ enǐ xǐxenǐ urǐpaxǐ mimónǐnǐ.” nǐrǐnǐro ámá iwanǐ neaeapǐrǐxinǐrǐ wáyǐ nero nánǐ áwanǐ murǐ ³³ re urǐgǐawixǐnǐ, “Oweoǐ, none majǐárǐnǐ.” urǐagǐa Jisaso “Nionǐ enǐ ‘Joxǐ e éirǐxinǐ.’ nǐrǐnǐo nánǐ áwanǐ wǐ nǐsearǐmǐméǐnǐ.” urǐnǐginǐnǐ.

12

Ewayǐ ikaxǐ wainǐ omǐnǐ sǐnǐwǐ uwǐnǐarǐgǐáwa nánǐrǐnǐ.

¹ Jisaso ewayǐ xwǐyǐá wǐ nǐwǐ ikaxǐ eánǐnǐpǐ mewegǐáwamǐ tǐnǐ Parisiowamǐ tǐnǐ nurǐrǐ re urǐnǐginǐnǐ, “Ámá wo wainǐ uraxǐ ǐwǐá nurǐrǐ xwǐná nǐrorǐ wainǐ xegǐ inǐgǐ nǐpǐrǐfa nánǐ wainǐ

sogwí xoyíkímí enfa nání sñáyo óf nírìxírì wainí omìñfyo áwínìmì anjé awí ñweapírfa nání seáyé émì nímíra nìpeyirì néísáná ámá wí sñwí uwínaxí dipírfa nání re urìñnigìñì, ‘Wainí sogwí niáf éánáyé bì soyíné segí mearo nionì gí meari emfa nání nioniyá omìñf rìpimì ananì sñwí nìwìnipíríáranì?’ nurìmì anjé wíyo ememínìrì nání nurì nìñweáísáná ² wainí rìxa niáf enáná xegí omìñf wiiarìgíá womì re uowárìñnigìñì, ‘Joxì nioniyá wainí omìñfyo nání nurì inìgí wainí awa nionì nání nímìxírì iwajfá niárífápi nurápiyauì.’ uowárìagì o nurì ³ omìñfyo rémóáná awa re egíawixìñì. fá nìxero wé neáfásáná anìpáomì uowárìgíawixìñì. ⁴ Anìpáomì uowárìagíá nání omìñf xiáwo ámì xegí omìñf wiiarìgíá ámì womì uowáráná awa re egíawixìñì. Omì xegí mìñfyo mìñf roro sìpí wikáñro wíagíá ⁵ omìñf xiáwo ámì wo uowáráná omì nìpìkiro tìagíá o ámì wamì uowáráná wíyo iwanjñì nearo wáñro wíyo nìpìkiro tiro néfásáná enáná ⁶ ámì wo xegí xewaxo dñf sìxí uyìño sñnì enagì omì nuowárìrñná re rìñnigìñì, ‘ “Gí íwo enagì nání sìpí wí mìwimìxìpa nero arfá wipíráoì.” nìmónarìñì.’ ríí aiwì ⁷ xewaxo rémóáná wainí omìñf sñwí uwìniarìgíáwa re rìñgíawixìñì, ‘Íwí ro xanoyá dñf tñño enagì nání omìñf rìpì nñnì negípi meañwá nání opìkianeyì.’ nìrìñiro ⁸ omì fá nìxero nìpìkiro omìñfyo bíanìrìwámìñì moaigíawixìñì.” Jisaso ewayí xwíyíá apì nurìrì ⁹ re urìñnigìñì, “Omìñf xiáwo omìñf sñwí uwìniarìgíáwamì pí winìño? O nìbìrì awamì xwìrífá nìkìxerì ámì sñf wa

sijwí uwínipírífa nání wáríninjoí.” nurírí ¹⁰ re uríniginí, “Ewayí xwíyífa Bíkwyo eánínǵ rípí ení fá mīropa egíáraní? ‘Sínǵa anǵ mīrarígífa wa sínǵa awiaxí nání pǵa neríná wo “Sipíríní.” níríro emí mófo nání Goríxo “Sínǵa o tǵnǵ xámǵ nítírínáyí anǵ enǵ neánírǵ nanǵ imóníninjoí.” nírírǵ sínǵa o nímearǵ táná anǵ enǵ neánírǵ nanǵ imónínǵríní. ¹¹ Goríxo e éf enagǵ nání nene sijwí nǵwíníríná aga nanǵ imónínagǵ wǵnarínwáríní.’ E eánínǵpǵ soyíné fá mīropa egíáraní?” urǵagǵ ¹² awa “None nání dǵnǵ nǵneaiawírǵ ewayí xwíyífa apǵ rífa neararínǵ?” nǵyaiwiro rǵxa fá oxíraneýínírǵ éfáyí áamá sipǵa Jisasomǵ arǵa wianíro nání o tǵnǵ e epíroyí egífa nání wáyí nero nání omǵ pǵnǵ nǵwiárímǵ ugíawixínǵ.

Nǵgwí émáyo takísǵ nání wiarǵífa nánírínǵ.

¹³ Awa nuro ínǵmǵ re rínǵgíawixínǵ, “Omǵ pasánínǵ nurírane yapǵ re uréwapíyanǵwínǵ, ‘Nǵgwí nání takísǵ émáyí nearáparǵgíapǵ sínǵ mǵnǵ wianíréwínǵ? Mǵnǵ mǵwipa yaníréwínǵ?’ uranǵwínǵ. O ‘Oweoi, sínǵ mǵnǵ mǵwipa époyí.’ ránáyí, wauyowa omǵ fá nǵxero gwí yipǵráoi. E mǵrǵpa nerǵ ‘Oyǵ, seyíné mǵnǵ nǵwiríná apání yarínjoí.’ ránáyí, áamá sipǵáyí ámǵ arǵa bǵ mǵwí nero pǵnǵ wiárǵpǵráoi.” níríníro Parisi wa tǵnǵ mǵxǵ ináyí Xeroto tǵnǵ nǵkumǵxíníro emearǵífa wa tǵnǵ xwíyífa apǵ tǵnǵ pasánínǵ uraníro nání Jisaso tǵnǵ e uowáráná ¹⁴ awa omǵ nǵwímearo weyí numearíro re urǵgíawixínǵ, “Nearéwapíyarínjoxinǵ, nǵnearéwapíyíríná nepání nearéwapíyarínjoxírínǵ. Áamá ámǵnáowayá sínǵwíyo dánǵ aǵ xwíyífa ámǵ

xegí bî mirí axíþîni rarîŋoxîrîni. Sipí rîrî naní rîrî yarîŋímanî. Xwiyáá Gorîxoyáni xîxeni nearéwapîyarîŋîrîni.” nurîrî yarîŋí re wigíawixîni, “Émáýyá mîxí ináyí Sisaoyî rîniŋomi takisí nánî nîgwí mîni wiarîŋwápi sîni mîni wiayanîréwîni? Pîni wiáranîréwîni? ¹⁵ Sîni ananî mîni wianîréwîni? Mîni mîwipa yanîréwîni?” uríagíá aiwî o “Yapí nîréwapîyanîro rîni rarîŋo?” nîyaiwirî re urîŋîniŋîni, “Soyíné pí nánî yapí pasánîŋí níwapîyarîŋo? Émáýyá moní bî sîŋwí wînanî nîmeámî bîpoyî.” nurîrî ¹⁶ rîxa nîmeámî báná o re urîŋîniŋîni, “Nîgwí rîpimi yoí goyá tîni sîmîmaní goyá tîni ŋweanî?” uríagí awa re uríagíawixîni, “Émáýyá mîxí ináyí Sisaoyá ŋweanî.” uríagíá ¹⁷ o re urîŋîniŋîni, “Sisaoyá sîmîmaní ŋweanîŋî nánî ayí oyárîni. Ayínánî mîni wífrîxîni.” nurîrî áamá Gorîxo xewanîŋónîŋí imîxîŋí enîŋî nánî omî dîŋí owîkwîrópoyîniŋî ámî re urîŋîniŋîni, “Amîpí Gorîxoyánîŋí imónîŋîþî Gorîxomî enî mîni wífrîxîni.” uráná awa ududí ayá wí winîŋîniŋîni.

“Ámá ámî wiápîni meapîrîfárîni.” urîŋí nánîrîni.

¹⁸ Ámá Judayí wa Sajusiyî rîniŋí wa — Sajusiowa re raríagíáwa, “Ámá nîpémáná enánáyí wí nîwiápîni meapaxímanî.” raríagíáwarîni. Awa nîbîro Jisasomî nîwîmearo ¹⁹ mîŋí niroro re uríagíawixîni, “Nearéwapîyarîŋoxîni, Moseso enîná nene nánî ŋwí ikaxí bî re nîrîrî rîwamîŋí

eanj̄r̄ini, ‘Ámá wo s̄ini niaíw̄f memeá péánáȳf xeḡf ap̄ix̄í s̄ini ηwean̄ánáȳf péomi xexir̄fmeáowa wo niaíw̄f wiemeain̄i nán̄i aní meáw̄in̄iḡini.’ e n̄ir̄ir̄i ean̄j̄r̄ini.” nur̄imáná ²⁰ ewaȳf xwiȳfá rip̄i uriḡfawix̄ini, “Xexir̄fmeáowa wé w̄úmi dán̄j̄f waú en̄áná wo ap̄ix̄í wí n̄imearī niaíw̄f memeá péánáȳf ²¹ ámi xexir̄fmeáowa wo an̄imi n̄imearī o en̄i niaíw̄f memeá péánáȳf ²² xexir̄fmeáowa ámi wo awaú eḡípa ax̄fpi ner̄i ²³ nowani en̄i e néra nuro niaíw̄f wí memeá n̄ipémáná en̄ánáȳf ap̄ix̄í en̄i pen̄in̄iḡini.” Ewaȳf xwiȳfá Jisasomi e nur̄iro yar̄in̄j̄f re wiḡfawix̄ini, “R̄fwená ámá peḡfá n̄fniȳf wiáp̄f̄n̄imeááná xexir̄fmeá wé w̄úmi dán̄j̄f waú awa en̄i n̄wiáp̄f̄n̄imear̄fná ap̄ix̄í ax̄imi meaḡfáwa en̄agi nán̄i ap̄ix̄í go go mean̄agi w̄inan̄f̄wár̄fani?” yar̄in̄j̄f e wíáná ²⁴ Jisaso re ur̄in̄in̄iḡini, “Soȳfné xwiȳfá Gor̄ixoyá B̄ikw̄fyo eán̄in̄j̄pi nán̄i nij̄fá mimón̄ipa ero en̄j̄ s̄ix̄í eán̄in̄j̄f Gor̄ixoyápi nán̄i en̄i nij̄fá mimón̄ipa ero nero nán̄i xwiȳfá was̄wá rar̄in̄j̄oi. ²⁵ Peḡfáȳf n̄wiáp̄f̄n̄imearóná ámi meán̄ip̄r̄f̄aman̄i. An̄fnaj̄f an̄fnami ηweáwa imón̄iḡfápa ax̄fpi e ηweap̄r̄f̄ar̄ini. ²⁶ E n̄ir̄ir̄i aiwi seḡf din̄j̄f ‘Peḡfáȳf ámi wiáp̄f̄n̄imeapax̄f̄mani.’ yaiwiar̄iḡfáȳf nán̄i xwiȳfá b̄i osear̄im̄ini.” nur̄ir̄i re ur̄in̄in̄iḡini, “Peḡfáȳf ámi n̄wiáp̄f̄n̄imeap̄r̄f̄ar̄ini. Xwiȳfá en̄íná Moseso ík̄fá on̄imiánáina r̄fá m̄in̄f̄ ápiáw̄f wear̄in̄j̄agi w̄in̄in̄j̄pi nán̄i B̄ikw̄fyo n̄ir̄in̄ir̄i eán̄in̄j̄pi s̄ini f̄á m̄tropa reḡfawix̄ini? Moseso r̄fá ap̄imi s̄in̄j̄w̄f w̄ináná xeḡf xiáwowa Eb̄r̄famo t̄fni Aisako t̄fni Jekopo t̄fni awa peḡfámi en̄áná aiwi om̄i Gor̄ixo re ur̄in̄in̄iḡini, ‘Nioni d̄ix̄f

ráwowa Ebirfamo t́nı́ Aisako t́nı́ Jekopo t́nı́ awayá Nwáfá imónı́nı́áonırı́nı́.’ E urfagi nánı́ awa pegfáwa aiwı́ wigf dı́nı́f sını́ sı́nı́f imónı́nı́agfá nánı́ Gorı́xo ‘Awayá Nwáfáonırı́nı́.’ rı́paxfırı́nı́. ²⁷ O áamá xfomı́ dı́nı́f nı́wı́kwıroro péfá aí ayf sını́ wigf Nwáfáorı́nı́. Áamá xfomı́ dı́nı́f mı́wı́kwıró pegfá t́nı́ sını́ sı́nı́f nı́weagfá t́nı́ aiwı́ wigf Nwáfáomanı́. Soyı́né dı́nı́f aga wası́wá moarını́oı́.” urını́nı́gı́nı́.

“Nwáf ikaxf gfmı́nı́ gı́pı́ seáyı́ e imónı́nı́?” urı́gáfá nánırı́nı́.

²⁸ Nwáf ikaxf eánı́nı́pı́ mewegfá wo nı́bırı́ Jisaso Sajusiowa t́nı́ xwı́yáfá xı́mı́xı́mı́f nını́ro rı́narını́agfá nı́wını́rı́ Jisaso rı́xa pı́ránı́nı́f urenı́wı́pearını́agı́ arfá nı́wirı́ yarını́f re winı́nı́gı́nı́, “Nwáf ikaxf eánı́nı́f nı́yonı́ gfmı́nı́ gı́pı́ seáyı́ e imónı́nı́?” yarını́f e wı́agı́ ²⁹ Jisaso re urını́nı́gı́nı́, “Gorı́xoyá nı́wı́ ikaxf eánı́nı́f seáyı́ e imónı́nı́pı́ rı́pırı́nı́, ‘Isırerı́yı́né arfá époyı́. Negf Ámı́ná Gorı́xo ná wonı́ onırı́nı́. ³⁰ Gorı́xomı́ dı́nı́f sı́xı́ nuyırı́fná onı́mı́ápı́ onı́mı́ápı́ muyı́pa époyı́. Dı́nı́f sı́xı́f uyı́ro dı́nı́f wı́kwıroro enı́f neánı́ro xı́dı́ro éfırı́xı́nı́.’ Nwáf ikaxf seáyı́ e imónı́nı́pı́ apırı́nı́. ³¹ Ámı́ axı́pı́ nırı́nı́rı́ eánı́nı́f bı́ rı́pırı́nı́, ‘Ámá anı́f nemerfná sı́nı́wı́ wınarını́fı́yı́f nánı́ wará dı́xı́f nánı́ dı́nı́f sı́pı́ sı́arını́fpa axı́pı́ dı́nı́f sı́pı́ wirı́nı́.’ Ámı́ bı́ eánı́nı́pı́ apırı́nı́. Gorı́xoyá nı́wı́ ikaxf nırı́nı́rı́ eánı́nı́fı́f rı́piaúmı́ wı́ seáyı́ e mimónı́nı́.” urfagi ³² nı́wı́ ikaxf eánı́nı́pı́ mewenı́o re urını́nı́gı́nı́, “Nearéwapı́yarını́oxı́nı́, neparı́nı́. Joxı́ xı́xenı́ mı́nı́f nı́rorı́ re rı́nı́, ‘Gorı́xo ná wonı́ onırı́nı́. Axı́pı́ ónı́nı́f wo mimónı́nı́. ³³ Gorı́xomı́

d̄iŋf̄ s̄ixf̄ nuyirf̄nā d̄iŋf̄ s̄ixf̄ uyiro d̄iŋf̄ wikw̄f̄roro eŋf̄ neán̄iro x̄f̄d̄iro erf̄f̄n̄i. Ámá aŋf̄ nemerf̄nā s̄iŋw̄f̄ w̄inar̄iŋf̄ȳf̄ nán̄i wará d̄ixf̄ nán̄i d̄iŋf̄ s̄ip̄i siar̄iŋf̄pa ax̄f̄p̄i d̄iŋf̄ s̄ip̄i wir̄f̄f̄n̄i.’ Jox̄i x̄ixen̄i e r̄f̄f̄n̄i. Ámá Gor̄ix̄o nán̄i sip̄isip̄f̄ b̄i m̄in̄f̄ non̄i r̄f̄á n̄ikeaár̄irónár̄an̄i, b̄i n̄in̄iro r̄id̄iyowá n̄iyár̄irónár̄an̄i, ner̄f̄náȳf̄ nan̄f̄ yar̄iḡf̄á aiw̄i ámá Gor̄ix̄oyá ŋw̄f̄ ikax̄f̄ ap̄iaúmi x̄f̄dar̄iḡf̄áȳf̄ seáȳi e imón̄f̄n̄i.” ur̄f̄agi ³⁴ Jisaso ŋw̄f̄ ikax̄f̄ mewen̄o d̄iŋf̄ p̄írán̄iŋf̄ n̄imori nan̄f̄ e urar̄iŋaḡf̄ ar̄f̄á n̄wir̄i re ur̄iŋf̄n̄iḡf̄n̄i, “Jox̄i d̄iŋf̄ s̄in̄i e n̄imóa nur̄f̄náȳf̄ n̄ion̄i nán̄i d̄iŋf̄ n̄in̄ikw̄f̄ror̄i Gor̄ix̄o x̄wiox̄f̄yo m̄imeám̄f̄ ner̄i neamen̄wean̄f̄e nán̄i p̄áwipax̄f̄ imón̄r̄f̄f̄n̄i.” ur̄f̄agi ám̄i r̄f̄w̄f̄yo ámá n̄f̄n̄i ayá urar̄iŋaḡf̄ nán̄i w̄i yar̄iŋf̄ ám̄i b̄i owim̄f̄n̄ir̄i m̄ib̄ipa eḡf̄awix̄f̄n̄i.

“Kiraiso n̄iaíw̄f̄ goyáor̄f̄n̄i?” ur̄iŋf̄ n̄án̄ir̄f̄n̄i.

³⁵ O s̄in̄i Judaȳf̄yá aŋf̄ sip̄isip̄f̄ r̄id̄iyowá yar̄iḡf̄iwám̄i dán̄i nuréwap̄iyir̄f̄nā ámá e ep̄f̄roȳf̄ eḡf̄áyo yar̄iŋf̄ re wiŋf̄n̄iḡf̄n̄i, “Ŋw̄f̄ ikax̄f̄ eán̄iŋf̄p̄i meweḡf̄áwa p̄i nán̄i re rar̄iḡf̄ár̄f̄n̄i, ‘Ámá nene yeáȳf̄ neayim̄ixemean̄f̄a nán̄i ar̄f̄owayá x̄w̄f̄á piax̄f̄yo dán̄i niwiaror̄f̄nā sa xiáwo m̄ix̄f̄ ináȳf̄ Depitoyáo imón̄f̄n̄f̄ár̄f̄n̄i.’ p̄i nán̄i rar̄iḡf̄ár̄f̄n̄i?” ³⁶ Depito Gor̄ix̄oyá kw̄iȳf̄ t̄f̄n̄i n̄ir̄ir̄i r̄f̄wam̄iŋf̄ near̄f̄nā ámá yeáȳf̄ neayim̄ixemean̄f̄a nán̄i ar̄f̄owayá x̄w̄f̄á piax̄f̄yo dán̄i iwiaron̄f̄o nán̄i re n̄ir̄ir̄i ean̄f̄r̄f̄n̄i, ‘Gor̄ix̄o ḡf̄ Ámin̄áom̄i re ur̄iŋf̄n̄iḡf̄n̄i, “Jox̄i wé náúm̄f̄n̄i n̄iŋwear̄i s̄iŋw̄f̄ nan̄ir̄i ŋwean̄ánā m̄ix̄f̄ s̄ian̄iro b̄f̄áyo xop̄ir̄ár̄f̄ r̄iwim̄f̄ár̄f̄n̄i.” ur̄iŋf̄n̄iḡf̄n̄i.’ ³⁷ Depito r̄f̄wam̄iŋf̄

apɪ nɪrɪrɪ nearɪnǎ arɔwayǎ xwǎ piaxɔyo dánɪ
iwiaronɔ nánɪ ‘Gǎ Ámɪnáoyǎ rǎgɪ nánɪ arɪge
nerɪ sa xegǎ xewaxo imónɪnɪ?’ urǎgɪ ámǎ e
epɔroyǎ egǎyǎ xegǎ xwɪyǎ arǎ nɪwirónǎ yayǎ
winɪɪnɪgɪnɪ.

*“Nwǎ ikaxǎ mewegǎwa yarɪgǎpa mepanɪ.”
urɪɪnǎnɪrɪnɪ.*

³⁸ O sɪnɪ nuréwapɪyirɪnǎ re nura unɪnɪgɪnɪ,
“Nwǎ ikaxǎ eánɪɪpɪ mewegǎwa yarɪgǎpɪ
mepa érɪxɪnɪ. Awa ámǎ weyǎ oneamépayɪnɪrɪ
rapɪrapǎ sepiǎ nɪyɪnɪmɪ aɪɪ emero ámǎ yayǎ
‘Ámɪnáoxɪnɪ onearɪpayɪnɪrɪ awɪ eánarɪgǎ
aɪɪ emero ³⁹ rotú aɪɪyo nɪpáwirɪnǎranɪ, aɪwǎ
imɪxarɪgǎ nɪɪwearɪnǎranɪ, sɪmǎ sɪmǎ e ɪwearo
⁴⁰ apɪxǎ anɪwamɪ amɪpɪ nɪnɪ ɪwǎ urápanɪro
nánɪ ero ámǎ arǎ egǎ dánɪ Gorɪxomɪ xwɪyǎ
rɪrɪmǎ nɪwirɪnǎ anɪɪ nɪwia uro yarɪgǎpɪ
seyɪné mepa érɪxɪnɪ. Rɪwénǎ Gorɪxo ámǎ
nɪyonɪ mí ómómɪxɪmǎ nerɪnǎ awa xwɪyǎ xwé
meárɪnɪpɪrǎrɪnɪ.” urɪɪnɪgɪnɪ.

Apɪxǎ anǎ wɪ nɪgwǎ tɪɪpɪ nánɪrɪnɪ.

⁴¹ O sɪnɪ aɪɪ rɪdɪyowǎ yarɪgǎwámɪ ɪnɪmɪ aɪɪ
nemerɪnǎ nurɪ Gorɪxo nánɪ nɪgwǎ tayarɪgǎ
orɪwámɪnɪ e éɪ nɪɪweámánǎ ámǎ obaxǎ
nɪmúroayirónǎ nɪgwǎ tarɪɪgǎ nɪwɪnɪrɪ
nɪgwǎ xwé tǎgǎyǎ xwé tarɪɪgǎ nɪwɪnɪsánǎ
wɪnɪɪnɪgɪnɪ. ⁴² Apɪxǎ anǎ uyɪpeayǎ wɪ omɪ
nɪmúrorɪ monǎ rǎ nɪɪ bɪáú tǎgǎ nɪwɪnɪmánǎ
⁴³ xegǎ wɪepɪsarɪɪowamɪ “Eɪnɪ.” nurɪrɪ re
urɪɪnɪgɪnɪ, “Nɪonɪ nepa seararɪnɪ. Apɪxǎ
anǎ amɪpɪ mayǎ rɪ Gorɪxo nánɪ nɪgwǎ onɪmɪǎ ná

biaúni tíf aiwí áamá níní tífáyo seáyí e imóniní.
 44 Áamá nigwí xwé tífáyí ná siní niwenáná obaxí
 taríḡagá aiwí apíxí ríyí mayí enagí aiwí
 xegí nigwí aiwá nání b́ epaxípi níní tíḡot.”
 uríḡiniginí.

13

*“Aní ridiyowá yarigíwá pineapíríárini.”
 uríḡí nánirini.*

¹ Jisaso aní ridiyowá yarigíwámi píní
 niwiárimí waríná xegí wiepísaríḡowa wo re
 uríḡiniginí, “Nearéwapíyaríḡoxiní, aní awiaxí
 ikwírónirí síḡá naní niḡweaxa urí ení eyí síḡwí
 wínei.” uráná ² o re uríḡiniginí, “Aní xwé
 tíyí síḡwí ríwíniḡiní? Ríwéná síḡá kíkíróníḡí
 rípiyí womí seáyí e ikwiáriníámání. Níní
 níkwierómioaníárini.” nurími ugíawixiní.

Xeaníḡí xámi wímeaníápi nání uríḡí nánirini.

³ O díwí míḡí Oripíyí ríníḡíyo niḡwearí aní
 ridiyowá yarigíá píní niwiárimí yapíáminí
 weníḡí nero ḡweanáná wiepísaríḡí Pitao
 t́níní Jemiso t́níní Jono t́níní Adíruo t́níní wigípi
⁴ yaríḡí re wigíawixiní, “Joxí ‘Síḡá womí seáyí e
 ikwiáriníámání. Níkwierónowiníárini.’ nearípi
 gíná imóniníárini? Síḡwí ayo niwínrane ‘Ríxa
 nimóniní anwí ayorfaní?’ yaiwianíwá nání
 pí ekíyíḡí neaininíárini? Ekíyíḡí neaininíápi
 nání áwaní nearei.” uríagá ⁵ o áwaní nuríri
 re uríḡiniginí, “Áamá wí yapí searéwapíyaníro
 epíríá enagí nání díní íá níxíríro éríxini. ⁶ Áamá
 obaxí wo wo níbayiro yoí nioniyá níriníro

yapí re searéwapíyaníro epíríríní, ‘Yeáyí seayimíxemeámífa nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronáoníríní.’ searéwapíyaníro éaná áamá obaxí ‘Nepaxíní.’ níyaiwíro xenwíyo xídípíríríní. Ayínání nioní seararínápi díní fá níxíríro éríxíní. ⁷ Seyíné ‘Aní ayo míxí inarínóí.’ ránáyí, xwíyíá imíní ‘Aní wúmi míxí inarínóí.’ ríníméánáyí, wáyí mepaní. Míxí ayí xámi niga nurí aiwí sía yoparí Jisasoní weapímíayi síníríní. ⁸ Áamá gwí wírí níwiápínímearo wíníyí t́níní míxí iníro ero míxí ináyí wí níwiápínímearo wí t́níní míxí iníro ero aní wíyí wíyo poboní erí aní wámi agwí nání ikeamóníro yarínagí níwíníríná díní re yaiwípírífa nání ‘Ríwéná xwé enífa nání iwamíto ríyí ríyaríní?’ yaiwípírífa nání seararíníní. Apíxí niaíwí níxíríríná díní re yaiwiarígíápa ‘Ríwéná ríníní xwé níminírí nání iwamíto ríníaríní?’ yaiwiarígíápa soyíné ení nioní rarínápi níwíníríná re yaiwíríxíní, ‘Ríwéná xeaníní xwé neaímeaníarífaní?’ yaiwíríxíní. ⁹ Nioní ríwíminí nímamopíríxínírí nioní seararínápi símíminí tíro awíníní nwearo éríxíní. Seyíné nioní níxídaránagífa nání áamá wí pírí owiakianeyíníro fá níseaxero negí Judayíya opisí aníyo seawáíro rotú aní neneyáyo dání iwaní seamépero epíríríní. Míxí ináyí t́níní gapímaní t́níní ayíyá sínwíyo dání ení níseaurárimáná xwíríxí seamepírífa enagí aiwí nioní nání síní uríríxíní. ¹⁰ Xwíyíá nioní nání yayí seainarínípi áamá gwí wírí wírí níní aríá wigíámi enáná ámi weapímíaríní. ¹¹ Ayí

íá niseaxero opisí aníyo seawaráná ayá s'wí nisearori 'Píné arire uraniréwini?' miyaiwipa éfirixini. Íná Gorixo pí pí nání searíyí ananí kwíyí oyápimi dání uripíríárini. ¹² Xexirímeá wo níwiápínimeari xexirímeáomi opíkípoynirí íá níxeri opisí aníyo wárirí xanowa ení wigí niaíwí opíkípoynirí íá níxero opisí aníyo wáriro niaíwíyí ení xaniyaúmi opíkípoynirí wáriro epíríárini. ¹³ Seyíné yoí nioniyá níriro xídaríngagá nání wikí niseaóniro s'ímí t'ni seaipíríárini. E seaipíríá enagi aiwí gíyí gíyíné ení neániro nioni níxídiro aníngí d'ngí níkwíroro nerínáyí, s'á yoparí nioni ámi bímfáyi Gorixo ananí yeáyí seayimixemeanfáriní.

Ámá wo ηωά imóniηe xórórí en-íiná nání ur-íngí nánirini.

¹⁴ "Seyíné ámá sipí seaikáringo ηωά imóniηe xórórí nerí xwiríá ikixéagi níwínirínáyí ámá Judia píropenisíyo ηweagíáyí d'wí t'ngí e nání éf yíríxini. Ámá gíyí xwíyíá rípi íá roarígíáyí d'ngí píraníngí mófirixini. ¹⁵ Ámá gíyí gíyí aní waiwíyo nípeyiro seáyíminí m'riníngiwámi níηwearo 'Sipí neaikáringo ríxa ηωά imóniηe xwiríá ikixéfirini.' rinaríngagá aríá níwirínáyí níwiápínimeámáná amípi ín'mí aní m'riníngiwámi wenípi meaaníro nání mípáwipa sa d'wí t'ngí e nání aníni éf yíríxini. ¹⁶ Ámá aiwá omíngíyo yarígíáyí ení aríá e níwirínáyí ámi iyíá meaaníro nání aní e nání mupa sa d'wíyo nání éf yíríxini. ¹⁷ Íná apíxí niaíwí agwí egííwa t'ni síní niaíwí amíngí narígííwa t'ni aníni éf upaxí menagi nání aweyi.

Arige aŋɛni dɛwɛyo nani ɛf yipɛrɛrɛrɛni? ¹⁸ Aŋɛni ɛf mupaxɛ neaimoniniginiri Gorixomi rixinjɛ re urɛrɛrɛrɛni, 'Ina iminjɛ miripa ɛwiniginɛ.' urɛrɛrɛrɛni. ¹⁹ Gorixo xwɛfa imixiri aŋɛna imixiri enjɛ e dani ama xeaninjɛ nimoga bagfa aiwi sipi seaikarinjo ŋwɛfa imoninje xwirɛfa ikixeanana xeaninjɛ rɛfa tinjɛ seaikarinɛrɛni. Xeaninjɛ ina imoninɛapi tini ami wi xixeni imoninɛa menini. ²⁰ Gorixo 'Xeaninjɛ api aŋɛni pɛni owiarini.' miyaiwipa nerɛnaye ama nini miŋweapaxɛrɛni. Ama xfo eyiroarinjɛyɛ nani dinjɛ nimori nani 'Xeaninjɛ api aŋɛni anipa oimonini.' yaiwinɛfa enagi nani apaxɛ me pɛni wiarinɛrɛni. ²¹ Xeaninjɛ api seaimeana ama wi 'Ama yeaye neayimixemeanfa nani arɛowaya xwɛfa piaxɛyo dani iwiaronfo jiiwo ŋweani.' ranayɛrani, 'Riwo ŋweani.' ranayɛrani, arɛfa miwipa ɛrɛrɛrɛni. ²² Wi epaxɛ enanaye, ama Gorixo eyiroarinjɛyo yapɛ wiwapɛyaniro nerɛna nepa mimonipa nero ai 'Arɛowaya xwɛfa piaxɛyo dani iwiaronɛonirini.' nurimana emimɛ ero ayɛ riwamonipaxɛ imoninjɛpi ero epɛrɛrɛrɛni. Wi nepa mimonipa nero ai 'Gorixoyɛ wɛfa rokiamoarinɛonirini.' uriro emimɛ ero ayɛ riwamonipaxɛpi ero epɛrɛrɛrɛni. ²³ Amipi riwenana imoninɛapi nani rixa awanjɛ searɛagi yapɛ seaiwapiyipɛrɛrɛrɛni nani dinjɛ nimoro ɛrɛrɛrɛni.

Ama imoninjo aŋɛnami dani weapinɛapi nanirini.

²⁴ Xeaninjɛ api nipini rixa niseaimeamana enana sogwɛ sɛfa yiniri ema wɛfa monipa eri

25 siŋf aŋfnami dání exweánowiri amiþí eŋf eániŋf aŋfnami eŋfyf úþiyiniri nemáná eŋáná
 26 áamá imóniŋáoni eŋf neániŋf agwíyo dání wíá nókia weaparŋagi nanipfíárini. 27 Nanána aŋfnajf áamá Gorixo eyíroáriŋf xwíá rírími nírímini aŋf giŋi ŋweagfáyo wirimeamepíri urowáŋmíárini.” urŋinigiŋi.

Ewayf ikaxf íkíá pikf nánirini.

28 E nuriríná ewayf xwíyíá ríþi urŋinigiŋi, “Íkíá pikíyi rŋniŋíyí reŋf siŋf neániŋf miŋf inána ‘Xwiogwí rixarŋani?’ yaiwiarígarini. 29 Pikíyŋniŋf xwiogwíná nání niŋfá imónipíri yariŋfpa xwíyíá nioni ekiyŋf nání searíyí rixa imónariŋagi níwŋniŋíyí diŋf re yaiwíŋrŋini, ‘Jisaso rixa níweapíri nání riyarini? Rixa aŋf íwí éniŋf rónapiŋi.’ yaiwíŋrŋini. 30 Nepa searariŋini. Áamá gwí axí rírí siŋi aniþá mimóniþa eŋáná nioni searíþi wí surfma mimóniþa nerí niþini xixeni imóniníárini. 31 Xwíá tŋni aŋfna tŋni aniþá imóniníá eŋagi aiwí xwíyíá nioniyá wí surfma imóniníámani.

Jisaso weapiníayi nání áamá níni wo niŋfá mimónini.

32 Nioni ámi gíni gíná níweapimíá náníyí áamá níni aiwí wo niŋfá mimónini. Aŋfnajf aiwí nioni aiwí majfá imóniŋwini. Sa gí áponi niŋfáŋini. 33 Ayínáni diŋf pírániŋf nímore ŋweáŋrŋini. Nioni gíni gíná níweapimíá nání seyíné majfá imóniŋagíá nání xwayf naniri ŋweáŋrŋini.” nuriri 34 re urŋinigiŋi, “Nioni níweapimíá náníyí réniŋf imónini. Áamá wo aŋf

wími urínimíniri nuríná xináiwániní omíní wiiarigfáwa o omi 'Nioní úáná omíní joxí niiarínípi pírániní níirixini.' nura uníniginí. E neríná womi 'Aní íwí e awí roariníoxi xwayí naniri awí róirixini.' urinjo enípi ³⁵ soyíné axípi éirixini. O 'Aní xiáwo gíní gíná binirfeniní?' niyaiwiri 'Síapi tñi binirfeniní? Áríwegíyo binirfeniní? Karíkarí ráiawá raríná binirfeniní? Wíá móniními binirfeniní?' niyaiwia nurí majíá nimóniri nání ³⁶⁻³⁷ o nioní sá wenáná nímeaniginiri aniní xwayí naniri awí roarinípa niyínéni eni nioní weapímá nání pírániní díní nímoro nweáirixini. Seyíné eni maiwí nikáriga warinagá sijnwí seanimiginiri nání searariníni." uriníniginí.

14

Jisaso nání mixí megá nánirini.

¹ Ríxa sá wíyaú óráná sá eníná anínajo Judayo múroní nání bisíkerfá yisí mayí iwamfó narigfáyi —Eníná sá ayi Judayo Isipiyí mixí ináyo íá xenwirárináná Goríxo niaíwí xámíní níní opikímíniri anínají oyáo uowáriní aiwí Judayí Goríxo nwf íkaxí urípi tñi xixení nerí bisíkerfá yisí mayí úrapí nimíxiro níníro sipísipí nípikiro ówaníyo ragí xópé yárfá enagi nání anínajo ayo múroníniginí. Ayínání xwiogwí o o pwéáná Judayí Goríxo enípi nání díní m'winípa eniginiri sipísipí nípikiro bisíkerfá yisí mayí úrapí nimíxiro narigfáriní. Ríxa sá wíyaú óráná sá anínajo Judayo múroní nání bisíkerfá yisí mayí iwamfó narigfáyi imónínfa

enáná apaxípaniḡ ímóniḡfá xwéowa t́ni ḡwí ikaxí eániḡpí mewegíáwa t́ni awa Jisasomi arige íniḡmí f́a níxiriḡro píkianiréwiniḡro íniḡmí mekaxí nimeró ² re riniḡfawixini, “Sf́a ayimi áma níni aiwá imixaniḡro epíroyí egf́ayimi ayí m+xí epími+xamoaniginiḡ mípikipa éwanigini.” riniḡfawixini.

Apixí wí omí werixí wiwayimonḡf́ nánirini.

³ Jisaso ámi aḡf́ yoḡ Betani nání nurí Sai-mono peyíyí imónagoyá aḡf́yo niḡwearí aiwá naríná apixí wí werixí diḡf́ naḡf́ eariḡf́ s+xí wá —Sixí awá niḡwí aga xwé roḡf́wáriní. Awá nímeámi níbirí f́a nóxayimixiriḡ Jisasomi miḡf́yo iwayimóána ⁴ wa wikí diḡf́ níwiaiwiḡro re riniḡfawixini, “Í pí nání werixí niḡwí xwé roḡf́pí xwirf́a ikixearini? ⁵ Nene werixí apí niḡwí nání b́f́ nerí siḡwiriḡf́, niḡwí K300 seáyí e nímearene áma uyípeayíyo arirá níwirane m+ni wipaxirini.” níriḡro ími m+xí uraríná ⁶ Jisaso re uriḡnigini, “Xe oeni. Pí nání ayá wí urariḡo? Í naḡf́ niarini. ⁷ Áma uyípeayí s+ni seyíné t́ni anḡf́ ḡweapíríá enaḡf́ nání gíní gíná ‘Ayo arirá owianeyí?’ níriḡf́ná anani arirá wipaxirini. E nerí aiwí nioni seyíné t́ni nawíni anḡf́ re ḡweámf́amani. ⁸ Í ‘Arige neríná Jisasomi arirá wimf́arf́ani?’ níyaiwirí xwáripáyo nítpírí enaḡf́ nání anḡf́ni xámi ḡf́ waráyo xópe níararini. ⁹ Nepa searariḡni. Xwá riri nírimini ami ḡmí xwiḡf́a nioni nání yayí seainariḡpí wá nemero nurimeríná apixí rí nioni werixí diḡf́ naḡf́ eariḡf́ rípi niwayimófpí nání ení

repɨyɨ wíáná ‘Jisasomɨ apɨxɨ wí e iyí renɨnigɨnɨ?’
yaiwipɨrɨfárɨnɨ.” urɨnɨnigɨnɨ.

Judasó mɨyɨ urɨnɨf nánɨrɨnɨ.

¹⁰ Jisasoyá wiepɨsarɨnɨf wo, Isɨkariotɨ dánɨf
Judasoyɨ rɨnɨnɨ apaxɨpánɨnɨf imónɨgɨfá xwéowamɨ
Jisaso nánɨ mɨyɨ urɨmɨnɨrɨ nuri nɨwímeari
¹¹ mɨyɨ uráná awa yayɨ nero apaxɨ mé re
urɨgɨfawixɨnɨ, “Nɨgwɨf siapanɨwɨnɨ.” urɨfagɨfá
Judasó nuri Jisaso xegɨpɨ nɨweáage awa ananɨ
fá xɨrɨpɨrɨfɨ sɨnɨwɨf wɨnárɨmɨnɨrɨ omɨ sɨnɨwɨf
wɨnaxɨdɨmenɨnigɨnɨ.

Aiwá Anɨnajo Múronɨfɨi nánɨ nigɨfá nánɨrɨnɨ.

¹² Bisɨkerɨfá yisɨf mayɨf iwamɨfó narɨgɨfíná
rɨxa anɨnajo Judayo sɨfá ayimɨf múronɨf nánɨ
dɨnɨf mopɨrɨf nánɨ sipɨsipɨf miá pɨkiarɨfá xegɨf
wiepɨsarɨnɨowa Jisasomɨ re urɨgɨfawixɨnɨ, “Ge
nurane aiwá anɨnajo neamúronɨfɨi nánɨ rɨfá
yeaarɨnɨwápɨ joxɨf tɨnɨf nawínɨf nanɨpɨf rɨyamɨf
yáranɨwɨnɨ?” urɨfagɨfá ¹³ o wiepɨsarɨnɨfɨyɨf waúmɨ
nurowárɨrɨf re urɨnɨnigɨnɨ, “Jerusaremɨf nánɨ
nuri anɨyo áwɨnɨmɨf ámá wo inɨgɨf sɨxɨf nɨxɨrɨmɨf
warɨnɨgɨf órórf nɨnɨrónáyɨf númɨf úisixɨnɨ. ¹⁴ Númɨf
nuri anɨf o páwíiwámɨf awagwíf enɨf nɨpáwiri anɨf
xiáwomɨf yarɨnɨf re wíisixɨnɨ, ‘Yearéwapɨyarɨnɨf re
rɨfɨnigɨnɨ, “Gɨf wiepɨsarɨnɨowa tɨnɨf aiwá Anɨnajo
Neamúronɨfɨi nánɨf nɨnɨrɨfá anɨf awawáf gɨwámɨf
dánɨf nanɨréwɨnɨ?” rɨfɨnigɨnɨ.’ uráná ¹⁵ o anɨf
awawáf seáyɨmɨf ikwɨfónɨnɨf wá ikwianɨwɨf nɨnɨf rɨxa
píránɨnɨf imɨxárɨnɨnɨf wá sɨwá eainɨnɨf. E eaiáná
awagwíf e aiwá nonef nánɨf rɨyamɨf éisixɨnɨ.” urɨfagɨf
¹⁶ awaúf nɨpeyearɨf anɨf pɨmɨf nánɨf nuri Jisaso urɨfɨpa

xixeni neri aiwá Anǵnajo Múronǵyi nání riyamǵ egǵisixini.

¹⁷ Sǵápi tǵni Jisaso tǵni wiepǵsarǵǵ wé wúkaú sǵkwǵ waú tǵni awaú aiwá riyamǵ éǵie nání nuro ¹⁸ anǵyo nǵpáwiro nǵǵwearo aiwá nǵnǵróná Jisaso re urǵǵnǵǵini, “Nepa seararǵǵini. Aiwá narǵǵwá rone woxǵ nionǵ nání miyǵ nurǵǵǵini.” urǵǵǵi ¹⁹ awa ayá sǵpǵ wǵǵǵ wo wo re urayǵǵawixini, “Nionǵmani. Nionǵmani.” urayarǵná ²⁰ o re urǵǵnǵǵini, “Wé wúkaú sǵkwǵ waú egǵoyǵné woxǵrǵni. Soyǵné nionǵ tǵni múyo eagwia-narǵǵwáone woxǵrǵni. ²¹ Woxǵ xwǵyǵá Gorǵxoyá ámá imónǵǵáonǵ nání rǵwamǵǵ nǵrǵnǵrǵ eánǵǵǵpǵ tǵni xixeni nǵrǵǵni. Ámá imónǵǵáonǵ nání miyǵ urǵoxǵyǵ sǵá wǵyi joxǵ majǵá rórǵnǵá enǵǵǵ nání aweyǵ! Xǵnái omǵ mǵxǵrǵpa neri sǵǵwirǵyǵ, nanǵ imónǵmǵnǵrǵ enǵǵrǵni.” urǵǵnǵǵini.

“Rǵpǵ gǵ warǵrǵni.” urǵǵǵ nǵnǵrǵni.

²² Sǵni aiwá nǵnǵróná o bisǵkerǵá bǵ nǵmearǵ Gorǵxomǵ apǵ nání yayǵ nǵwimáná kwǵkwǵrǵmǵ neri yanǵ nǵwia nurǵná re urǵǵnǵǵini, “Nǵrǵpǵpoyǵ. Rǵpǵ gǵ warǵrǵni.” nurǵmáná ²³ wainǵ iniǵǵ kǵpǵxǵ wá nǵmearǵ Gorǵxomǵ yayǵ nǵwirǵ awamǵ mǵnǵ wǵáná nowanǵ nǵǵa warǵná ²⁴ re urǵǵnǵǵini, “Wainǵ rǵpǵyǵ gǵ ragǵrǵni. Nionǵ ámá nǵnǵ nání nǵpǵkǵáná ragǵ nionǵyá xwǵáyo pwarǵǵǵ nǵwǵnǵrǵná soyǵné re yaiwipǵrǵrǵni, ‘Xwǵyǵá sǵǵǵ “Nionǵ nǵperǵǵpimi dánǵ yeáyǵ seayimǵxemeámǵrǵni.” réroárǵǵyǵ neparǵni.’ yaiwipǵrǵrǵni. ²⁵ Nepa seararǵǵini, ‘Nionǵ iniǵǵ wainǵ ámi wǵ mǵnǵ néra núǵsáná Gorǵxo rǵxa xwioxǵyo mǵmeámǵ neri seameǵweanǵe

ηweaηáná ámi sιηί nιmárini.’ searariηini.”
nuriri ²⁶ soηί bi nirimowa nipeyero d’w’
Oripio náni ug’awixini.

“Pitaoxi r’w’ nιmor’ini.” urιηί nánirini.

²⁷ Jisaso re urιηiniginι, “Ewayí xwiy’á
nirini eániηί r’p’ ar’á nípoi, ‘Gorixo sip’sip’
meariηomi p’kioreawáráná sip’sip’ níni w’w’ini
umiamoniηoi.’ E niriniri eániη’p’ t’ni xixeni
soy’né wáy’ nero nionini niep’samop’ráoi.
²⁸ E ner’ aiwi nioni Gorixoyá d’ηί t’ni
n’wiáp’ni meámáná Gariri p’ropenis’yo xámi
seameámárini.” ur’agi aiwi ²⁹ Pitao re
urιηiniginι, “Ámá níni siep’samop’ri aiwi nioni
w’ e emiméini.” ur’agi ³⁰ Jisaso re urιηiniginι,
“Nepa r’rariηini. S’á r’iyimi kar’kar’ s’ni
r’aiwá biaú m’ripa eηáná j’wan’ηoxi biaú bi
re rayir’ini, ‘Jisaso t’ni n’kum’x’ni r’ emeariηá
won’mani.’ biaú bi rayir’ini.” ur’agi aiwi
³¹ Pitao ar’k’i re urιηiniginι, “Wa nioni t’ni
naw’ini n’yeap’kiri aiwi nioni w’ ‘Jisaso náni
maj’oni r’ini.’ r’imiméini.” urar’ná wiep’sariηί
w’á eni ax’p’i r’g’awixini.

Oj’kw’íyo dánι Gorixomi r’ix’ηί urιηί nánirini.

³² Awa oj’kw’í yo’ Gesemaniyo n’rémoro
Jisaso wiep’sariηowami re urιηiniginι, “Nioni
Gorixomi yar’ηί wimi náni yimi soy’né re
ηweápoyi.” nuriri ³³ Pitaomi t’ni Jemisomi t’ni
Jonomi t’ni n’wir’meámi nur’ná ayá s’w’ nurori
d’ηί r’á uxeariηagi ³⁴ re urιηiniginι, “D’ηί r’á
n’xeariηagi náni r’xa n’pepax’ niarini. Soy’né
re xway’ nan’ro ηweápoyi.” nurimi ³⁵ j’am’ini e

onimiápi nurí mɨŋí xwíáyo níkwírorí Gorixomí yariŋí níwirífná imónipaxí enjánáyí awa mɨnɨpíkí wíarí onimúrípoyinírí Gorixomí re urɨŋiniginí, ³⁶ “Gí ápe, joxí ananí mepaxí wí mimóniní. Nɨpíkianiro yariǵá iniǵí yíkí yariŋíniní imóniní rɨpí ananí emí nɨmamoriréiní? Nioní yariŋí nisirí aiwí ǵí dɨŋí xídɨmɨméiní. Dɨxí dɨŋí pí pí yaiwíyí nɨrixídɨmɨfíní.” Gorixomí e nurími ³⁷ nɨbírí weniní éyí wɨnɨŋiniginí. Awa sa wenǵá nɨwɨnírí Pitaomí re urɨŋiniginí, “Saimonoxí sá rɨweniní? Weniní nero onimiápi mɨŋweapaxí rɨseaimónariní? ³⁸ Obo nɨbírí yapí seaiwapɨyiniginí. Sɨŋwí nanírí nɨŋwearo Gorixomí rixiní urípoyí. Dɨŋí tɨnɨ ananí ‘Jisasomí pí pí wímeáyí xídánwɨnɨ,’ nɨyaiwiro aiwí segí wará nání ayá nɨrɨmɨxɨnɨro nání éf seaininɨŋoi.” nurími ³⁹ nurí Gorixomí yariŋí wípi axípi ámi nɨwimáná ⁴⁰ ámi nɨbírí awa wigí sɨŋwí sipíxipíxí winarɨŋagi nání sá órɨwapɨŋagá nɨwɨnírí xwíyá bí muríagá nɨwɨnírí ámi Gorixomí yariŋí wimɨnírí nurí nɨŋweanɨsáná ⁴¹ nɨbírí re urɨŋiniginí, “Sɨnɨ sá riwoyíné rɨwenoi? Kikíá rɨyarɨŋoi? Rixariní. Ámá imóninɨáonɨ pasá níáná íwí yariǵáawa íá nɨxepírí rɨxa agwíríní. ⁴² Wíapínimeápoyí. Rɨxa owaneyí. Pasá nino rɨxa iwo baríní.” urɨŋiniginí.

Jisasomí pasá umení nániríní.

⁴³ Sɨnɨ e urarífná re enɨniginí. Wiepɨsarɨŋí wé wúkaú síkwí waú imóninǵáawa Judaso apaxípaniní imóninǵá xwéowamí tɨnɨ ŋwí ikaxí

eániŋŋpí mewegíawami t́ni Judayí mebáowami t́ni m+yí uráná awa wigí áamá iwanŋí t́ni kirá t́ni íá xirígíawami awí nearo Judaso t́ni Jisaso t́ŋŋ e nání wírenapáná awa nibíro Jisaso wiep̄saríŋŋ wíamí uraríná wímeagíawixíni. ⁴⁴ Jisasomi niwímearoná Judaso óŋ e nuróná re uríŋpa, “Nioni pasániŋŋ numerí omí kíyí ni miaúniŋŋ śmimajóniŋŋ re seaiariŋŋni, ‘O Jisatoríni.’ Omí soyíné íá ni xiriŋro ni méra úpoyí.” Óŋ e nuróná e uríŋpa ⁴⁵ ríxa Jisasomi niwímearíná re enŋinigiŋni. Anwi e nuri “Nearéwap̄yaríŋoxíni” nuríri kíyí miaúniŋŋinigiŋni. ⁴⁶ Kíyí miaúnáná omí mírí nuro íá xirígíawixíni. ⁴⁷ Íá xiraríná áamá Jisaso yá xío t́ni rogíá wo kirá arerixíyo wéróniŋŋpí ni mi xearí áamá Jisasomi íá xirarígíá womí —O apaxípaniŋŋ imóniŋŋ seáyí e imóniŋoyá xináiniŋŋ ni móniri omiŋŋ wiaríŋoríni. Omí miŋŋ orómíniŋŋ éyí pírí ni moyíkirí aríá miŋŋ niwirípieari mamówaríŋinigiŋni. ⁴⁸ E éaná Jisaso mi xí b́awami re uríŋinigiŋni, “Soyíné áamá íwí yarígíáyo íá xiraníro nání mi xí nimónimi warígíápa nioni ení íá ni xiraníro nání mi xí nimónimi ribariŋoi? ⁴⁹ Śíá ayí ayimi anŋí ridiyowá yarígíawami śŋáni ni móniri searéwap̄yaríná soyíné wí íá mi ni xirarígíawixíni. Pí nání? Ayí ṕné Goríxoyá nioni nání niŋniŋni eániŋŋpí xixeni imónini nání yaríŋoi.” uraríná ⁵⁰ wiep̄saríŋŋ nowani omí niwiep̄samoárími ugíawixíni. ⁵¹ Awa niwiep̄samoárími úaná niaíwí śkiŋŋ Jisasomi xídaríŋŋ wo rapírapí apíá wenŋni xopíxopí ni rónimi nibiri Jisaso t́ŋŋ e axí e rónapáná

míxí b'áyí omí íá xíraníro é'áyí ⁵² rapírápí ú nípírípeárímí aikí mayo éf unjínigíní.

Ár'wíyímí Jisasomí xwíríxí umeg'á náníríní.

⁵³ Míxí b'áyí Jisasomí nimeámí apaxípáníj' imóníj' seáyí e imóníj' t'íj' e nání nuro e wáráná apaxípáníj' imóníg'á xwéowa t'íní Judayí meba'owa t'íní njw' íkaxí eáníj'pí meweg'áwa t'íní awí eánar'íná ⁵⁴ Pítao Jisasomí míxí b'áyí nimeáa war'íná ná r'íw'yo númí nurí apaxípáníj' imóníj' seáyí e imóníj'oyá ákíj'áyo nípáwirí porisowa t'íní njjweámáná r'íá imónar'íná ⁵⁵ apaxípáníj' imóníg'á xwéowa t'íní xwíríxí mearíg'á nowaní t'íní awa ámá s'íjw' íw' w'inarog'á wí xwíy'á Jisasomí ananí nípíkíx' imóníj' b'í or'ípojíní' nero aiwí Jisasomí píkipax' b'í m'írar'íjag'á n'wíníro njwean'áná ⁵⁶ ámá obax' omí nuxekw'ímoayiro aiwí ax'ípní m'í' b'í b'í n'íra nur'íná ⁵⁷ ámá wí éf n'íro Jisasomíní yap'í nuxekw'ímoro re uríg'awíxíní, ⁵⁸ “Nene o re rar'íjag'í ar'íá wíjwanígíní, ‘Nioní an'í r'ídiyowá yaríg'á riwá, ámá wé t'íní m'írig'á riwá nípíneámáná s'íá wíyáú wíyí óráná ámí wíwá, wé t'íní m'ím'ípa eg'á wíwá m'ím'íar'íní.’ rar'íjag'í wíjwanígíní.” urar'íjag'á aiwí ⁵⁹ xwíy'á apí a'í ax'ípní m'í' b'í b'í n'íra war'íjag'á n'wíníro ⁶⁰ apaxípáníj' imóníj' seáyí e imóníj' n'wíáp'nímeámí anjwí e n'íb'írí Jisasoyá s'ím'í e n'írómáná yaríj' re wíjínígíní, “Ay'í xwíy'á ‘Jox'íríní.’ r'íxekw'ímoaríg'áyo xwíy'á jox'iyá wí ení m'í'pax' r'ísíar'íní?” ur'íag'í aiwí ⁶¹ Jisaso xwíy'á wákwíx'í aiwí k'í'k'ímí

nimónirí xwiyáá bí muraríηagi apaxípaníηí imóníηí seáyí e imóníηo yaríηí ámi bí níwiri re uríηínigíní, “Joxí niaíwí Goríxoyáoxí, nene yeáyí neayimíxemearíá nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronoxírani?” uríagi ⁶² Jisaso “Nioníríní.” nurírí re uríηínigíní, “Ámá imóníηáoní Goríxo ení sixí eáníηoyá wé náúmíní ηweari agwí tíní weapírí yaríηagi síηwí nanípíríáríní.” uríagi ⁶³ apaxípaníηí imóníηí seáyí e imóníηo wikí níwónírí níkinímónírí xegí rapírapi naxerí xwíríxí mearígíá wíamí re uríηínigíní, “Síηwí íwí wínarogíáyí ríápi nání díηí wí íkwíroaníméwíní. ⁶⁴ Xewaníηo Goríxomí ríperírí umeararíná soyíné ríxa aríá wíoi. Díηí soyínéyá pí ‘Oyaneyí.’ yaiwiaríηoi?” uráná awa “Xwiyáá ámi bí rípxí mimónígoí. Ríxa opíkípoyí.” nírfasáná ⁶⁵ wa re egíawixíní. Reañwí úríro íríkwí síηwíyo rití níyárimáná iwaní earo re uríro, “Wíá rókiamoaríηoxíní, amípí ínímí éfápi áwaní ragoxí, iwaní go reaaríní? Áwaní neareí.” uríro nérfasáná añí rídíyowá yarígíiwá awí mearoarígíáwamí míní wíáná awa ení símímaníyo wé upíkákwiayigíawixíní.

Pitao “O nání majíoníríní.” uríηí náníríní.

⁶⁶ Pitao, awa añíyo ínímí Jisasomí xwíríxí mépero iwaní earo yaríná, o míde ákináyo ínímí ηweanáná apíxí apaxípaníηí imóníηí seáyí e imóníηoyá omíηí wíiarígíá wí níbírí ⁶⁷ Pitao ríá imónaríηagi níwínírí síηwí agwí níwínáríηísáná re uríηínigíní, “Joxí ení Nasaretí dání Jisaso

t́nɪ emearɪǵáyɪ woxɪrɪnɪ.” urɪagɪ ⁶⁸ Pitao “Oweoɪ.” nurɪrɪ re urɪɪnɪgɪnɪ, “Jixɪ rarɪɪɪpɪ nánɪ nionɪ majɪárɪnɪ.” nurɪmɪ nɪwerɪ ɪwɪyɪ t́ɪɪ e éɪ roɪáná ⁶⁹ apɪxɪ apɪyá axɪ enɪ nɪwerɪ o e roɪagɪ nɪwɪnɪrɪ ámá e rówapɪǵáyɪ t́ɪɪ e dánɪ omɪ árixá nɪwɪrɪ re urɪɪnɪgɪnɪ, “Ámá oyɪ Jisasó t́nɪ nawɪnɪ emearɪǵá worɪnɪ.” urɪagɪ aɪwɪ ⁷⁰ o “Oweoɪ. Nionɪmanɪ.” nurɪrɪ roɪáná ámɪ rɪwɪyo ámá e rówapɪǵáyɪ re urɪgɪawɪxɪnɪ, “Neparɪnɪ. Joxɪ awa t́nɪ emearɪɲoxɪrɪnɪ. Joxɪ Garɪrɪ pɪropenɪsɪyo dánɲoxɪ enagɪ nánɪ Jisasó t́nɪ emearɪɲoxɪrɪnɪ.” urɪagɪa aɪwɪ ⁷¹ Pitao sɪpɪ ikaxɪ nɪrɪrɪ xwɪá e dánɪ re urɪɪnɪgɪnɪ, “Ámá soyɪné rarɪgɪo nánɪ majɪonɪrɪnɪ.” rɪxa uráná re enɪnɪgɪnɪ. ⁷² Karɪkarɪ rɪáiwá ámɪ bɪ rɪagɪ arɪá nɪwɪrɪ Jisasó “Sɪá rɪyɪmɪ karɪkarɪ sɪnɪ rɪáiwá biaú mɪrɪpa enáná joxɪ ‘Jisasó nánɪ nionɪ majɪonɪrɪnɪ.’ biaú bɪ rayɪrɪnɪ.” urɪɪpɪ nánɪ dɪɪɪ nɪwɪnɪrɪ yapɪ urɪɪyɪ nánɪ ayá sɪpɪ wɪagɪ ɲwɪ eanɪnɪgɪnɪ.

15

Jisasomɪ Pairato t́ɪɪ e wárɪǵá nánɪrɪnɪ.

¹ Wɪá mónɪɪɪmɪ apaxɪpánɪɪɪ imónɪǵá xwéowa t́nɪ Judayɪ mebaówa t́nɪ ɲwɪ ikaxɪ eánɪɪpɪ mewegɪáwa t́nɪ awa Judayɪ xwɪrɪxɪ mearɪǵá nɪnɪ t́nɪ awɪ neánɪro xwɪyɪá nɪmɪxárɪmáná Jisasomɪ gwɪ nɪyɪro nɪmeámɪ nuro émáyɪyá gapɪmanɪ Pairatoyɪ rɪnɪɲomɪ mɪnɪ wɪáná ² o Jisasomɪ yarɪɪɪ re wɪɪnɪgɪnɪ, “Judayɪyá mɪxɪ ináyoxɪrɪnɪ?” Yarɪɪɪ e wɪagɪ Jisasó “Ayɪ joxɪ rarɪɪnɪ.” uráná ³ apaxɪpánɪɪɪ imónɪǵá xwéowa omɪ sɪmɪ t́nɪ uxekwɪmoarɪná ⁴ Pairato ámɪ

Jisasomi yariṅf̄ re wiṅnigiṅi, “Xwiyá joxiyá wí n̄wiáp̄n̄imeari m̄iripax̄ r̄isariṅi? Aȳ xwiyá ‘Joxini.’ r̄ixekw̄moar̄iḡáȳ on̄miáp̄ n̄ir̄iro miyar̄iṅoi.” ur̄taḡi aiwi ⁵ Jisaso xwiyá wák̄wipax̄ aiwi ámi p̄né b̄i m̄ir̄taḡi n̄áni Pairato d̄iṅf̄ ududf̄ n̄iwiga ur̄nigiṅi.

Pairato Jisasomi níkweari wár̄im̄in̄r̄i eṅp̄i n̄án̄r̄ini.

⁶ S̄f̄á Aṅ̄najo Judayo Múron̄yi imón̄iṅáná xwiogw̄f̄ aȳ ayo Judaȳ nuro wiḡf̄ gw̄f̄ ṅweaḡf̄á wo n̄áni émaȳf̄ gap̄manom̄i yariṅf̄ wíáná o aȳ nion̄i n̄áni yaȳf̄ on̄ipoȳn̄r̄i n̄m̄ixear̄i uwáriaḡf̄r̄ini. ⁷ Íná áamá wo Barabaso ȳ r̄in̄iṅo —O áamá wa t̄n̄i n̄wiáp̄n̄imearo “Wauyowam̄i m̄ix̄f̄ ox̄f̄dowáraneȳi.” n̄r̄in̄iro awa t̄n̄i m̄ix̄f̄ nin̄róná o áamá wom̄i p̄ik̄iaḡi émaȳf̄ om̄i t̄n̄i áamá x̄f̄o t̄n̄i n̄iroro m̄ix̄f̄ eḡf̄awam̄i t̄n̄i gw̄f̄ yíaḡf̄a n̄áni o íná k̄irapuf̄ aṅ̄f̄yo ṅweaṅor̄ini. ⁸ O n̄áni ox̄f̄ ap̄ix̄f̄ n̄n̄i aiwá ap̄i n̄áni awí eán̄iḡf̄áȳf̄ émaȳf̄ gap̄man̄f̄ Pairatom̄i nuro yariṅf̄ re wiḡf̄awix̄n̄i, “Xwiogw̄f̄ aȳ ayo neḡf̄ áamá gw̄f̄ ṅweaḡf̄á wo neaiapaḡf̄pa ámi wo neaiap̄r̄éni?” ur̄taḡf̄a ⁹⁻¹⁰ Pairato “Apax̄f̄p̄án̄iṅf̄ imón̄iḡf̄á xwéowa Jisasom̄i sip̄i d̄iṅf̄ n̄iwaiwiro n̄áni gw̄f̄ n̄ȳiro n̄imeám̄i n̄b̄iro niap̄áo.” n̄iyaiwir̄i re ur̄iṅnigiṅi, “Seḡf̄ m̄ix̄f̄ ináȳf̄ Jisaso ȳ r̄in̄iṅo seawárim̄in̄réni?” ur̄taḡi aiwi ¹¹ apax̄f̄p̄án̄iṅf̄ imón̄iḡf̄á xwéowa wíá m̄ón̄iṅm̄i áamá aiwá ap̄i n̄áni ep̄f̄roȳf̄ eḡf̄áyo re r̄inár̄im̄éf̄á n̄áni “Jisaso pí en̄iṅoi! O n̄áni yariṅf̄ m̄iwipani. Barabaso n̄áni yariṅf̄ wípoȳi.” r̄inár̄im̄éf̄á eṅaḡi n̄áni ¹² aȳf̄ Pairatom̄i re ur̄iḡf̄awix̄n̄i, “Barabaso neawárii.”

uríagá Pairato re uríñínigíní, “Judayínéyá mǐxǐ ináyǐ uríǵǵomǐ pǐ emííní?” uríagǐ ¹³ ayǐ xixewiámǐ re uríǵǵawixíní, “Íkǵáyo yekwíroárei.” uríagá ¹⁴ Pairato re uríñínigíní, “Pí ǐwǐ éǐ nání e emííní?” uríagǐ aiwǐ awa xixewiámǐ nura nuro “Íkǵáyo yekwíroárei.” urayaríñagá ¹⁵ Pairato ayo oyapemíximíníri nerí re eníñigíní. Barabaso nímíxearǐ nuwárimáná xegǐ porisowa Jisasomǐ iwanǵǐ xaíwǐ nímépéǵasáná enáná awamǐ re uríñínigíní, “Omǐ nímeámǐ nuro íkǵáyo yekwíroárǐpoyǐ.” uríñínigíní.

Omǐ rǐperǐrǐ umearǐro íkǵáyo yekwíroáǐro egǵá náníriní.

¹⁶ Porisowa Jisasomǐ nímeámǐ gapímanoyá aníwámǐ —Anǵǐ yoǐ ayǐ Píretoriumǐyǐ ríníñiwámǐriní. Anǵǐ iwámǐ nǐpáwiro wauyǐ porisǐ nowamíní “Eíní.” nuríro “Omǐ rǐperǐrǐ omépeaneyǐ.” níríníro re egǵawixíní. ¹⁷ Rapǐrapǐ ayǵá ríñǐ wú mǐxǐ ináyǐ yínarǐǵá wú nímearo omǐ nuyíríro ópíyá eníñíñǐ imóníñǐ wírí nǐkǐkíyímáná mǐxǐ ináyǐ aminanǵwǐníníñǐ imóníñǐ mǐñíyo dǐkínarǐǵápa mǐñíyo xaíwǐ udǐkiáríro nemáná ¹⁸ mǐxǐ ináyíyo yayǐ wiarǐǵápa rǐperǐrǐ nǐwiro re urayíǵǵawixíní, “Judayíyá mǐxǐ ináyoxíríní.” nurayíríná ¹⁹ wegǵwǐá tǐnǐ mǐñíyo iwanǵǐ earo reanǵwǐ úríro xómíñǐ nǐyǐkwiro mǐñǐ xwǵáyo íkwírooro nero ²⁰ rǐxa rǐperǐrǐ numépéǵasáná rapǐrapǐ ayǵá ríñú nǐwiríro ámǐ xegú nuyíríro íkǵáyo yekwíroáraníro nání níméra nuro ²¹ óǐ e nuríná ámá obaxǐ pwarǐǵá womǐ xegǐ yoǐ Saimonoyǐ —O anǵǐ yoǐ

Sairini dánjorini. Xewaxo yof Arekisadaorini. Xexirimeáo yof Rupasorini. Omi porisowa ía nixero “Jisaso nání íkíá yoxáí rípa nimeámi wuii.” nuriro ²² Jisasomi níméra nuro dífwí bí Gorigota riniñipimi —Yof míkí ayí áamá miñí gixweá nánirini. Dífwí apimi nírémoro ²³ áamá wa Jisaso riniñí bí miwinipa oeniri marisínfá murfyi riniñí bí iniigí wainíyo niwayimori miní wianiro yarinqáa aí o murápí “Oweoi.” uráná ²⁴ porisowa omi íkíáyo niyekwiroáiro xegí rapirapí yaní menaniro sárúyo dání “None go meanirfeniñoi?” niriniro sárú egíawixini.

²⁵ Jisasomi 9:00 a.m. imónáná ríxa sogwí xaiwí anaríná íkíáyo niyekwiroáiro ²⁶ áamá níní “O íwí rípi éf nání rípiñarini?” oyaiwípoiñiri íkíá wárá nimearo “Judayíyá míxí ináyorini.” niri ríwamiñí e nearo íkíáyo seáyi e nípráuro ²⁷ áamá áamáyá amipí íwí pikioráparígíwaú eni Jisaso tñí e midimidáni niyekwiroáiro nání ²⁸ ríwamiñí eníná Bíkíwíyo niriñiri eániñí rípi, “O íwí yarígíá tñí nawíni kumixígíarini.” riniñipi xixeni imóniñigini.

²⁹ Áamá Jisasomi miní miní nímúroayiro ikayíwí numeariro payí niwianiróna miñí kírkírí nimeaayiro re rígfawixini, “Re rínoxirani? Niwaninoní añí rídiyowá yarígíwá nípiñearí gí niwini síá wiyáú wiyimi ámi mírímíarini.” rínoxí ³⁰ ení neániri jiwaniñoxí ení niyoárimi wepínei.” urayaríná ³¹ apaxípaníñí imónígíá xwéowa tñí ñwí ikaxí eániñipi mewegíáwa tñí eni ikayíwí numeariro re rígfawixini, “O ení neániri áamáyo

arirá wiago aí xewaniño arirá minipaxíriní.
³² Ámá yeáyí neayimixemeanfa nání aríowayá
 xwíá piaxíyo dání iwiaroní ro Isirereneyá
 mixel ináyí rininí royí íkíáyo seáyí e dání
 niyoárinimí wepíníagi sinwí niwiníranénáyí,
 diní wíkwíroaníwini.” raríná ámá Jisaso tíñí e
 midímidáni yekwíroarígííwaú ení omí ikayíwí
 axípi umearígíisixini.

Jisaso pení nánirini.

³³ Ayí e néra núfasána enána ríxa 12:00
 ikwawedí imónána re eniniginí. Aní nímíni
 síá niyináriní síá niyináriníáná síá tíni 3:00
 dání ámi wíá okiána re eniniginí. ³⁴ Jisaso
 ríaiwá ení tíni níriri xegí Xibiruyí píné tíni
 re riniginí, “Eroi, Eroi, rama sabakitani?”
 níriri aga píné “Gí Gorixoxini! Gí Gorixoxini,
 pí nání emí nímónini?” urarígíapa Xibiruyí
 píné tíni e ríagi ³⁵ ámá e rówapígíá wa aríá
 niwiro re ríawixini, “Ai! Ríxa Gorixoyá wíá
 rókiamoagí mipé anínamí peyiño Irajao nání
 ríaiwá rarini.” níriri ³⁶ ámá wo írkwí nímearí
 inígí wainí niáf yarínípmí igíá nearí wegwíá
 wá tíni ayinwí níkiroárimáná wegwíawámí
 nímáximáná o bí níniri siní oeniri nání seáyí
 émi niwimixániri re riniginí, “Irajao omí
 íká tíni ení oniní niyoari níméami wepínini
 anínamí dání wepiníreniní?” ríagi ³⁷ Jisaso
 ríaiwá ámi bí ení tíni níriri mo diní niyámiga
 uniginí. ³⁸ Diní niyámiga úána rapírapí sepiá
 aní rídiyowá yarígííwá awawá nwfá tínimíni
 epanjoárinínú áwini e axowárininiginí.

³⁹ Porisowayá seáyí e imóniŋo Jisaso nipearíná símimanjímíni nírori Jisaso péagi n+winíríná dínj niyámiga e úagi n+winírí re riŋiniginí, “Ámá royí neparíni. Gorixomi xewaxoríni.” riŋiniginí.

⁴⁰ Apíxí wíwa ení Jisaso péaná ná jámí nírómáná sŋwí w+narogííwa wigí yoí ríwaríni. Mariaí —Í anj yoí Magídara dánjíríni. Í tñni apíxí Mariaíyí r+nŋj ámi wí —Í Jemiso onaxomí tñni Josesomí tñni x+náíríni. Í tñni ámi wí Saromíyí r+nŋj tñniríni. ⁴¹ Íwa Jisaso Gariri p+ropenísíyo emearíná númí nuro arírá wigííwaríni. Ámi obaxí wíwa ení o tñni Gariri dání Jerusaremí anjyo nání bígííwa Jisasomí p+kiaríná jámí dání sŋwí winígfawixíni.

Jisasomí xwíta weyárigíta nániríni.

⁴² Ríxa sápi tñni sía ayi Sabaríta nání amípí píranŋj imixárarígfáyimí ⁴³ Aramatia dánj Josepo —O Judayí meba seáyí e imónígfá woríni. O Goríxo xwioxíyo m+meámí nerí píranŋj umeŋweaníta nání dínj níkiŋayorí wenŋj nerí ŋweaŋoríni. O masísía m+wí dínj síxí nínimí émáyí gapímaní Pairato tŋj e nání nurí éí nírómáná Jisaso p+yo nání “Ananí omeámíni?” nurírí yarŋj wíáná ⁴⁴ Pairato Jisaso ríxa ría péiniginírí “Porisowamí meariŋo obíni.” nírírí poriso ríxa báná yarŋj re winŋiniginí, “Jisaso ríxa rípeiniginí? Síní mipepa réiniginí?” nurírí ⁴⁵ poriso “O ríxa péiniginí.” ríagi Pairato aríta e n+wirí Aramatia dánj Josepo Jisaso p+yomí xe omeanírí sŋwí winíagi ⁴⁶ Josepo nurí rapírapí

apíá wení wú bí nerí nimeámi nìbirí piyomi nìyoari nimeámi nìwepíniri e nìtimáná wigí yarígíápa xopìxopí nìróa numáná xwáripáyo nání nimeámi nurí —Xwáripá ayi sñáyo óf rìxárinñyirini. Ayimi nìtimáná sñá xwé wo mímegwínárf níméra nìpuro óf maníwámi rití neríná éf rárárinñigini. ⁴⁷ E yaríná Magídara dání Mariaí tñí Josesomi xináí Mariaíyi rìnñí tñí “Jisaso ge tìpírìréoi?” nìyaiwiri sñwí wìnaxídìgísisixini.

16

Jisaso ámi wiápínimeañ nánirini.

¹ Sá wegípaú Sabaríá ayi rìxa pwéáná sfápi tñí Saromí tñí awí neánìro wíápi tñí piyomi waráyo xópé wiaúwanigini íwa werìxí dñí naní eaaríñí bì bí nero nìtìro ² sá wegííwa Sadéyo wíá mónìñómi nìwiápínimeámi Jisaso xwíá weyárinñe nání nuro rìxa sogwí xemónaparíñagi nìrémoríná ³ wiwaníñíwa re rìnìgíawixini, “Ámá gowa sñá óf maníwámi pírono mímegwínárf neaiipírìréoi?” nìrìnìríná ⁴ weníñí éfáyí wìnìgíawixini. Sñá aga xwéoi aí rìxa mímegwínárf nìniri ófyi sñání inñagi nìwìnìro ⁵ anwi e nìbìro ófyimi nìpáwiro weníñí éfáyí wìnìgíawixini. Anñají wo rapírapí apíá wení sepiá wú nìyínimáná daiwo éf ñweañagi nìwìnìro ududí wíagíá ⁶ o re uríñínigini, “Ududí mepani. Nioní nìjfarini. Sewayné Nasareti dání Jisaso, íkíáyo yekwìroárigíomi sñwí wìnanìro baríñoi. Sini re mìwenini. Rìxa wiápínimeáinigini. Omí

tigé aná rí imóniḡagi winípoi. ⁷ Rixa nuro wiepisiḡowami tñni Pitaomi tñni eni áwanḡ re urémeápoi, ‘Jisaso Gariri piropeniḡyo nání xámi seameanárini. Xewanḡo searḡḡpa xómi e siḡwí winipíríarini.’ urémeápoi.” urána ⁸ íwa nipeyero xwáripáyo pñni niwiárimí éf nuróna enḡ óf ero sirí pikínro nero wáyí nikárinro nání ámá wíyo áwanḡ murí éf ugáawixini.

Jisaso Mariaími siḡáni wimóniḡí nánirini.

⁹ Jisaso Sadéyo wáa móniḡimí rixa niwiápñimeámána nurí Magídara dánḡ Mariaími —Apixí í Jisaso xámi imíó imí dḡḡ xixéroarigá wé wíumi dánḡ waú mixí umáinowárinḡrini. Imí xámi siḡáni siwá winíagi ¹⁰ í nurí ámá Jisaso tñni emeagáwa o nání dḡḡ sipí niwiri nání ámixá yarḡḡḡa niwímeari Jisaso wiápñimeáí nání áwanḡ nuriri ¹¹ re urḡḡnigini, “O rixa siḡí enagi siḡwí winíini.” uríagi awa aráa niwiro aí dḡḡ niwikwíroro “Nepa neararini.” miyaiwigáawixini.

Jisaso wiepisiḡí waúmi wímeaḡpí nánirini.

¹² E nemána enána xegí wiepisiḡí waú Jerusaremí pñni niwiárimí anḡ wíyo nání warína Jisaso xegí wóniḡí nimóniri wímeaagi ¹³ awaú eni nuri wiepisiḡí wíamí “Jisasomí siḡwí winíwi.” uríagi aiwi dḡḡ niwikwíroro “Nepa neararini.” miyaiwigáawixini.

Jisaso wiepisiḡí wé wúkaú síkwí womí wímeaḡí nánirini.

¹⁴ E nemána enána xegí wiepisiḡowa wé wúkaú síkwí wo awí neánro aiwá narína Jisaso siḡáni

sɪwá nɪwɪnɪrɪ awa sɪnɪ dɪŋɟ mɪwɪkwɪró ero dɪŋɟ kɪkɪmɪ imónɪro yarɪŋagɪá nánɪ mɪxɪ nurɪrɪ re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Ámá nionɪ nɪwɪáɸnɪmearɪ ámɪ sɪŋɟ eŋagɪ sɪŋwɪ nɪnanɪmɪ nɪbɪro áwanɟ searɪáyo arɪá nɪwɪro dɪŋɟ mɪwɪkwɪropa pí nánɪ yarɪŋoɪ?” nurɪrɪ ¹⁵ re urɪŋɪnɪgɪnɪ, “Xwɪá rɪrɪ nɪrɪmɪnɪ amɪ amɪ nemero xwɪyɪá nionɪ nánɪ yayɪ seainarɪŋɪɸɪ ámá nɪyonɪ áwanɟ urɪmétrɪxɪnɪ. ¹⁶ Ámá gɪyɪ arɪá nɪseairo nionɪ nánɪ dɪŋɟ nɪnɪkwɪroro wayɪ meáɪáyo Gorɪxo yeáyɪ uyimɪxemeanɪárɪnɪ. E nerɪ aɪwɪ ámá gɪyɪ nionɪ nánɪ dɪŋɟ mɪnɪkwɪróɪáyɪ xwɪyɪá meárɪnɪɸrɪárɪnɪ. ¹⁷ Ámá nionɪ nánɪ dɪŋɟ nɪkwɪróɪáyɪ wáɪ nurɪmerɪná Gorɪxoyá dɪŋɪyo dánɪ emɪmɪ rɪɸɪ eɸrɪárɪnɪ. Gɪ yoɪyo dánɪ ámá imó dɪŋɟ xɪxéroarɪŋɪyo mɪxɪ umáɪnowárɪro ɸné ámá wɪyá majɪá aɪwɪ Gorɪxoyá dɪŋɪyo dánɪ wigɪ ɸnéyo dánɪ urɪro ¹⁸ sɪdɪrɪyo ɪá nɪtamɪxɪnɪrɪná sɪdɪŋɟ nɪworɪ aɪwɪ mɪɸé ero inɪgɪ ayáɪ inɪŋɪɸɪ nɪnɪrɪ aɪwɪ mɪɸé ero ámá sɪmɪxɪyo wé seáyɪ e nɪkwɪárɪro nanɟ imɪxɪro eɸrɪárɪnɪ.” urɪŋɪnɪgɪnɪ.

Jisaso anɟnamɪ nánɪ peyɪŋɟ nánɪrɪnɪ.

¹⁹ E nurɪmɪ Jisaso Gorɪxoyá dɪŋɟ tɪnɪ anɟnamɪ nánɪ nɪpeyɪrɪná amɪ o tɪnɪ xɪxenɪ nɪmónɪrɪ nánɪ wé náúmɪnɪ éɪ ŋweanɪnɪgɪnɪ. Éɪ ŋweanáná ²⁰ awa nuro Jisasoyá xwɪyɪá amɪ amɪ nurɪmeróná ámá “Nepa neararɪŋoɪ.” yaiwɪɸrɪ nánɪ emɪmɪ enɪ Ámɪná Gorɪxoyá dɪŋɟ tɪnɪ nɪwɪwapɪya wagɪárɪnɪ.

Xwiyáá Gorixoyá Sinípírini
The New Testament in the Ankave language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angave long Niugini

copyright © 1990 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angave (Ankave)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

7a156761-2cde-5bbc-8428-650a73434051